

B
A
Š
Č
I
N
A

20

GROHOTE, 2011.

BAŠĆINA 20

IZDAVAČ:
Općina ŠOLTA
Grohote

ZA IZDAVAČA:
Nikola Cecić Karuzić

UREDNIK:
Dinko Sule

LEKTOR:
Mario Blagaić

NAKLADA:
350 primjeraka

TISAK:
DES - Split

GRAFIČKA PRIPREMA:
DES - Split

NASLOVNICA:
Vesna Parun: Silazak u maslinik (Šolta)

Ispravak iz prošlog broja:

Biljka na naslovnici nije modri jedić, nego je *Delphinium staphisargia* L. (sredozemni kokotić)

UVODNA RIJEČ

Babilonski dijalog

- Uđi, namjerniče, sjedni, odmori se.
  - Hvala.
  - Evo, putniče, zrno soli, hljepčić kruha, čaša vina.
  - Hvala, dobri čovječe.
  - Jesi li se mnogo napatovao, šir svijeta upoznao?
  - Naputovao se jesam, a ovo drugo...
  - Jesi li za Babilon čuo, u njemu bio?
  - Čuo jesam. Nije li to grad gdje ljudi htjedoše kulu...Ali, što me to pitaš?
- Pa u Babilon sam se i uputio. Ta zar nisam stigao, zar nisam ovdje... u Babilonu?

– Oprosti, stranče, ništa ti ne mogu reći. Jezika ti ne razumijem, a, kako mi se čini, ni ti moga.

Dakle, pred nama je dvadeseti, možemo slobodno reći, jubilarni broj *Baščine*. A čemu kao uvod u *Uvodnu riječ* gore navedena pjesma? Pa upravo stoga što je *Baščina* onim čime nas je podarila i obogatila bitna suprotnost onomu o čemu govori *Babilonski dijalog*. Naime, pjesma kazuje kako se, čak i unatoč dobronamjernosti, počesto ne razumijemo i ne prepoznajemo, a to, znamo, ljudski rod prati još od biblijskih vremena. E da tomu ne bi bilo tako, potrebna je i potrebiti smo i baštine i *Baščine* jer „ne živi čovjek samo o kruhu“.

U ovih dvadeset brojeva ona nam je obiljem svojih priloga (pjesničkih, prozних, eseističkih, znanstvenih, likovnih, fotografskih, dokumentarnih itd.) omogućila da uistinu bolje upoznamo i sebe, i svoje vrijednosti i svoju tradiciju, a bez nasljedovanja tradicije, kako kaže nobelovac Thomas Stearns Eliot, nema ni moderniteta.

Iako je *Baščina* okrenuta ponajprije Šolti i Šoltanima, kako onima koji pribivaju na njoj, tako i onima koji žive diljem svijeta, držim da nije preuzetno ustvrditi da je ona i dragocjeni, makar koliko malen bio, doprinos svekolikom hrvatskom kulturnom krajobrazu. „Taj sam u slapu da bi mogao sjati, i moja kaplja pomaže ga tkati“ pjeva Dobriša Cesarić.

Na kraju ove kratke bilješke ostaje mi još samo da, uz dužnu zahvalnost svim dosadašnjim suradnicima i podupirateljima *Baščine*, a u prvome redu onome tko je tijekom svih ovih godina njen *spiritus movens* – Dinku Suli, poželim *Baščini* dug, sretan i plodonosan hod ovom dobro trasiranom i plemenitom stazom kojom se uputila.

Mario Blagaić

Vesna Parun: Šoltanske masline

VESNA PARUN POKOPANA JE U GROHOTAMA NA OTOKU ŠOLTI

Vesna Parun pokopana je u Grohotama na starom groblju bratovštine sv. Stjepana Prvomučenika. Željela je da bude pokopana uz svog djeda Antu Mateljana Jukića. Njezina je želja ispunjena, iako su ministar kulture, Božo Biškupić i zagrebački gradonačelnik, Milan Bandić predlagali da bude pokopana u aleji velikana na zagrebačkom groblju Mirogoj.

OPROŠTAJNI GOVOR NAČELNIKA OPĆINE ŠOLTA, Nikole Cević Karuzića na ispraćaju VESNE PARUN na starom groblju u Grohotama na Šolti, 30. listopada 2010. godine

Preletjevši sve meridijane i paralele svog životnog zemljovida, u iskonu dana otišla je žena esejist, dramatičar, satiričar, polemičar, kritičar, prevoditelj, pisac za djecu, slikar. Otišla je žena pjesnik, najveći pjesnik XX. Stoljeća.

Stih je bio njeno utočište i njen bijeg. Poeziju je živjela, od zapisa preživljavala. Život joj je nizao uspjehe i poraze u jednakom omjeru – niz priznanja i nagrada u domovini i inozemstvu, potom samoća, fizička oboljenja, istinska ljudska patnja. No, glavne vodilje životnom stazom bile su opstojnost i gordost. Ovaj izbor nije bio puka slučajnost. Puntarka – buntovnica nosila ga je utkana u genima koje donosi šknoj. Vesnu Parun definirali su tri otoka, Prvić, Vis i Šolta. Šolta je otok kojem se nije vraćala, Šolta je bila otok koji je nosila u sebi. Sve odlike iskonskog, nepatvorenog, skrušenog i veličanstvenog u svojim zapisima pridavala je Šolti. Ne čudi stoga što joj je Šolta kao svoje najvrijednije priznanje dodijelila općinsku Nagradu za životno djelo 2007. godine.

Na pragu vječnosti Ključarica riječi poželjela je dom, tijelo vratiti začetku postojanja, smiraju koje donosi majčino okrilje. Izbor vječnog počivališta bio je jasan – u Grohotama, uz djeda Mateljana. Skromnost života čovjeka težaka utkala se u osobnost Kraljice stiha. Na šoltanskom groblju stajat će ime Vesna Parun. Zapis je to koji zvoni i zvoni i zvoni...

Neka joj je laka šoltanska zemlja.

Vesna Parun (arhiv općine Šolta)

Branko Pejnović

KAO DA JE PJESMA BILA SREĆA MOJA SVA...

Kad se Vesna Parun rodila 10. 04. 1922. godine na Rtu Bučina na otoku Zlarinu, njena je majka Antica, djevojačkim prezimenom Mateljan, Šoltanka, rekla:

„Vesna, Marija, Cvijeta, kada bude imala šesnaest ljeta, bit će pjesnikinja od ovoga svijeta.“

Tako je i bilo. Sa šesnaest godina Vesna Parun objavila je prvu pjesmu, *Zov*, i od tada pa do smrti, u osamdesetdevetoj godini života, bilo je objavljenih knjiga barem koliko i godina. Sav je životni teret pretočila u pjesme. Imala je težak život, ali uspravno njime je hodala. Puno siromaštva, samoće i borbe bilo je u njemu.

Prva žena pjesnikinja, otočanka, vodonoša - kako često je znala reći. Njezina je pjesma bila kao izvor vode na otocima prije puno godina.

Bez obitelji, na cesti, dostojanstveno i časno trajala je Vesna. Kroz sve životne nedaće. Često neshvaćena od okoline, povlači se u svoje osame. Pišući...

Još krajem 70-ih godina radeći po zagrebačkim školama susrete s pjesnicima, upoznao sam i Vesnu Parun. Od tada pa do kraja njena života, s povremenim prekidima, bio sam suradnik, prijatelj i usputnik njen.

Vesna je živjela u Studentskom gradu, tadašnja ulica Marijana Badela 15, a danas Vile Velebita. Taj stan na kraju grada, u Dubravi, bio je bez grijanja i telefona tako da sam morao često zvati gospođu Žuraj, susjedu, i ostavljati poruke Vesni. Ona bi obično dolazila četvrtkom u gradsko kupalište Dijana u Ilici 8 i onda bismo šetajući preko Cvjetnog trga, otišli do restorana Pula gdje bismo pojeli ribice i blitvu i razgovarali o poslu i nastupima. Zatim bi se uputili do Splendida gdje bi već bili njeni prijatelji - igrači lota: Ivek, Štef i Joža. Potom bi se predao koji listić lota i krenulo se prema Trgu do tramvaja broj 11 što vozi za Dubravu.

Prolazile su tako godine.

U tim 80-im godinama imao sam priliku nekoliko puta dolaziti k njoj u Badelovu 15, u njen stan. Od svega namještaja pamtim željezni krevet u kutu na kojem je Vesna uglavnom pisala. Nikad nije imala radnog stola niti poštenog namještaja. Uglavnom je pisala po bolnicama, na ulici i u tramvajima.

U to vrijeme ona je počela pisati *Moj život u 40 vreća*, naime vreće su bile po cijelom stanu umjesto namještaja. Te su je vreće i kasnije pratile kao njeno jedino blago.

Vesna je uglavnom pisala noću. Pred jutro bi zaspala i oko podneva se budila. Takav je bio njen bioritam. Hranila se laganom hranom, a kako je bolovala od mnogih bolesti, sama se i liječila. Često je odlazila kod homeopatskih ljekara i sama svoje rane vidala, a najviše joj je pomogao najbolji zagrebački bioenergetičar, Nikola Kekuš.

U tim njenim samoćama jedino joj je radio bio stalan pratitelj. U noćnim i dnevnim satima. To je bio svijet Vesne Parun: krpa na očima, radio se sluša, tiha meditacija i kad se napiše, napisana pjesma ostaje u njoj.

Znala mi je govoriti da pjesmu, kad je u mislima ispjeva ne stavi odmah na papir, nego je pamti barem 15 dana, trenira pamćenje. Tek je onda zapiše i ostavi drugima. Ono što mnogi ne znaju, ni ne mogu razumjeti, jest da je ona jednostavno bila medij kroz koji je prolazila pjesma.

Malo je kome lako objasniti da je Vesna Parun bolovala od legastenije (poremećaja moći čitanja), bolesti koju obično ni psihijatri ne razumiju. Cijeli život pisati, a teško čitati.

Od 1988. godine, kad ju je Ranko Marinković predložio, bila je primljena kao dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Tako je i ostala - na dopisništvu. Ranko i Vesna su bili od mladosti poznanici, jer je Ranko u mladosti bio zaljubljen u njezinu stariju sestru Vojnu.

U Vrdoljakovu filmu Kiklop, snimljenom po romanu Ranka Marinkovića u kojem je Melkiora Tresića glumio Frano Lasić, taj Melkior je u Vesninu životu bio izvjesni gospodin Erak.

Krajem tih 80-ih godina Vesni izlazi izbor *Sabranih djela*, u nakladničkoj kući Mladost u kojoj je urednik bio Vlatko Pavletić. Par godina poslije vodila je Vesna dugu parnicu za honorar na ime autorskih prava, za koja je urednik Mladosti Pavletić uredno pobrao honorar, a ona ga nikad nije dobila. I tad je Vesna napisala:

“Mislilo je bard seljački
Prošlo vrijeme mitu, pljački.
A kad tamo lijepi naši -
Postadoše mafijaši”.

Vesni Mladost nikad nije platila honorar od 14 tisuća maraka kojim je htjela otkupiti društveni stan. Na kraju su je metnuli na listu čekanja. Kad bismo prolazili ona i ja kraj Mladosti u Ilici, znala mi je reći: “Hajmo pobacat moje knjige van da oni ne zarađuju na meni.” I tako cijeloga života.

Devedesetih godina Vesna je bila pozvana u Mannheim i Heidelberg u Njemačkoj da održi predavanje *Sonet i satira - dva suprotna pola*. Poslje toga odlazila je Vesna u Strasbourg u Francuskoj na bijenale MITTEL EUROPA na kojem su je priznali Francuzi kao veliku europsku poetesu. U Strasbourg je tada došla i gospođa Borka Legras iz Pariza, koja je prevela Vesninu knjigu na francuski.

Kad već govorim o prijevodima, moram spomenuti Luciju Danijelevsku iz Varšave (Poljska) koja je tamo objavila Vesnine tri knjige, uz to da je dobitnica Nobelove nagrade za književnost 1993. godine, Wislawa Szymborska rekla da je Vesna jedna od najvećih živućih pjesnikinja. To potvrđuje Jon Milos koji je u Švedskoj objavio Vesninu knjigu, a u Bugarskoj, gdje je Vesna bila udana 60-ih godina i živjela, da i ne govorimo koliko je poštuju. Vesna je prevodila s bugarskog, francuskog i njemačkog, Hejne, Getea i ...

Često je Vesna, u pauzama pisanja i slikala. Početkom 70-ih na Hvaru, u Zadru i u Zagrebu počinje njezin slikarski opus. Njezini su motivi bili uglavnom mediteranski i njezini životni međaši, Zlarin, Šibenik i Šolta. U HKK-u radio sam joj izložbu 1993. godine ("kod Drageca") na kojoj su se svi iznenadili njezinim prepoznatljivim mediteranskim slikarskim rukopisom.

Vesna je u Zagreb na studij došla 1940. godine nakon gimnazije u Splitu gdje joj je profesorica iz hrvatskog bila Anka Berus. U Zagrebu je upisala romanistiku na početku studija družila se s naprednima studentima - intelektualcima. Kroz Drugi svjetski rat je u Zagrebu spašavala svoju gimnazijsku ljubav - Pjera Breškovića kojemu je iz Sesveta na Mitnicu nosila kruh i mlijeko. Ta ljubav obilježila je njenih mladenačkih petnaest godina, od prve ljubavi iz splitske gimnazije do 1953. godine kad je njegovoj odabranici, koju je on oženio, napisala pjesmu *Ti, koja imaš nevinije ruke*, napisanu kao pismo Pjerovoj budućoj ženi. Ova je pjesma postala najpoznatija ljubavna pjesma i prevedena je na mnoge svjetske jezike.

U Zagrebu je Vesna, s prekidima, živjela do 2000. godine kada se odselila u Stubičke Toplice.

Njezinih zagrebačkih 60 godina uglavnom je označeno pisanjem i stanovanjem u Dubravi, na kraju grada, gdje je ljeti patila od vrućine, a zimi od hladnoće, samo pišući i pišući.

Između života i poezije ona, bez obitelji i prijatelja, sve je podredila pisanju i stvaralaštvu. Samotnjak. Skromna da skromnija biti ne može, prezirala je luksuz, bahatost, živjela u nekom prošlom i svom svijetu. Ali sve što je napravila, ostavila je za one koji trebaju znati cijeniti prave književne vrijednosti. Za sebe je Vesna znala reći da je "vodonoša, pučanka, proleterka i sadorska pedikerka". Neobična je bila Vesna, vrlo zanimljiva, mudra, naobražena, a opet narodna,

pučka. Često mi je govorila o svom tetku Petru Katiću koji ju je učio epske stihove. Govorila je o majci Antici koja joj je bila sve na svijetu. I još o Magdici. A najčešće, pod zadnje, o Adnanu. I tako da one, koje zanima kako je Vesna otišla s ovoga svijeta, neka znaju da je ponijela u jednoj ruci fotografiju Adnanovu, a u drugoj Magdičinu.

Često je ona meni govorila pjesmu Vladislava Petkovića Disa *Možda spava*:
„Zaboravio sam noćas pjesmu jednu ja
Pjesmu jednu u snu što sam svu noć sluš'o
Da je čujem uzalud sam danas kuš'o
Kao da je pjesma bila sreća moja sva.“

U dobroj želji i namjeri, završavajući ovaj tekst, vjerujem da će spomen na Vesnu i njezino veliko djelo oživjeti u Grohotama kao muzej i knjižnica Vesnina imena, a uz potporu načelnika općine, županije i Ministarstva kulture RH.

Hvala ti, Vesna, što si nam u ovom hrvatskom jeziku ostavila jedan od najljepših tragova. Ti, otočka - viška, zlarinska i šoltanska poeteso, koja se rađa samo jednom u tisuću ljeta. Hvala ti, Vesna, za svaki stih, redak i slovo.

S ljubavlju tvoj, ponekad poet, a ponekad probicvjet, Branko Pejnović.

Vesna Parun (arhiv općine Šolta)

PTICE GRABLJIVICE
Dobriši Cesariću

Svjetlina noći. Srebren plašt
Sred neprobudna bezdanja.
Iz udoline mjesečast
Mladosti obris izranja

I zasipa nas zaborav
Neznanom stazom, s jeseni
A Ti, od snova satkan sav
Osmjehom noć svu zasjeni.

Duh gradio je sebi
Nadzemlja, niodčeg.
Sad, lebdeć, traži gdje bi
U bijel se zario snijeg.

To let je bez vrnuća,
Sa oblačja u vir.
Voljenja i čeznuća
Na dnu su našla mir.

Božanska vatra stiha
Nek samo tren još sja.
Očiju glazba tiha
Za bolna suglasja.

Anđeo vremena, pitom,
I čovječan, i mio
Zlu zazva kob. I pri tom
U bođež moć je skrio

Vesna Parun

Slap

Teci ti teci, teci jeda slap.
Što ti njem znači moja mala kap?
Eli, jeka daga u vodi se stvara
I opa i dršće u lišću i čera.
Taj nam malaku da li mogo njati,
I moja kaplja pomije ga tčeti.

Zobriša Cesarig

Vesna Parun (arhiv općine Šolta)

Ti koja imaš ruke nevinije ruke

Ti koja imaš ruke nevinije od mojih,
i koja si mudra kao bezbrinost,
ti koja umiješ s ujezom čela čitati
bolje od mene ujezom ramena
i koja otklanjaš spore sjene
kolobanja s ujezom lica
kao što projeti vjetar otklanja
sjene oblaka koje plave nad kerijezom,

ako ti je zaprljan kerabri sree
i ti je ledra zaustavljači bol,
ako je tvoje ime početak
ujezovim mislima, i ti je grls
hladovina ujezom kerajju,
i noć tvoje glasa početak
poš neodoljivost olujama,

onda ostani pokraj ujeza
i budi pobornije od nje
koje se ga ljubila prije tebe.
Boj se jeta što se približuju
nedužnim posteljama ljubavi
i blaga budi ujezom sru
pod nevidljivom plamenom
na rubu snova koje lucci.

Šeći njegovu žalost. Neka te susreću
ožalošćene pliskavice.

Tumaraј njegovu šumom. Prijazni gostoni
neće ti učiniti zla
i sedne sniје koje ja utrotili
pred tobom će biti ponizne.

Neka ti pjevaju ptice koje ja ogrijah
u noćima ostrih mrazova.

Neka te miluje dječak kojega zaštitih
od uloda na peštom drumu.

Neka ti mirišu cvijete koje ja zalijevali
mojim rukama.

Ja ne dočekah najljepše doba
njegove mladosti. Njegovu plodnost
me primih u svoj ujedra
koje su proširili pogledi
goniča stoke na najmoćnija
i polulepih rasbojnika.

Ja nikad neće voditi za ruku
njegovu djecu, i priče
koje za njih davno pripremih
možda ću ispričati platinici
malim ubogim medvjedima
ostarjelim u crnoj šumi.

Ti koji imas ruke nevinije od magijel,
ostani kraj njezova usplazfi
i budi blaga njezovu snu
koji ti otas bezasleu.

Ali mi dopusti da vidim
njezovo lice, dok na njeza bude
milazile nepoznate fozdine,
i reci mi katkad nesto o njemu
da ne uoraw pitati strance
koji mi se iude, i susjede
koji žale usoji strpljivost.

Ti koji imas ruke nevinije od magijel,
ostani kraj njezova usplazfi
i budi blaga njezovu snu.

Vesela Parun

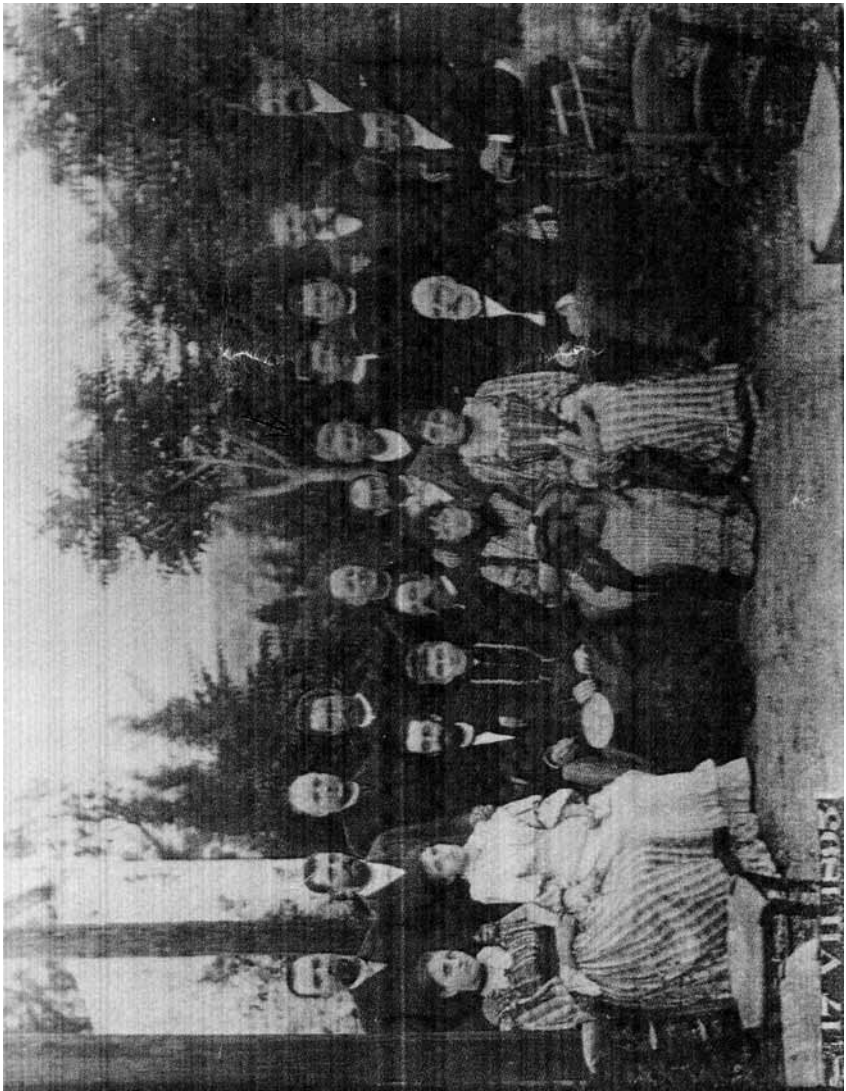
Dinko Sule

TRAGOM VESNINA PISMA

Vesna Parun, najveća hrvatska pjesnikinja, otišla je s ovog svijeta, svoju privremenu adresu u Stubičkim Toplicama zamijenila je za trajnu adresu stanovanja (Vesnina želja) na starom groblju u Grohotama. Veliki poput Vesne ne odlaze zauvijek. Besmrtnom je čine njeni ispisani stihovi. Ne ću se baviti Vesninom poezijom, već se želim osvrnuti na jedno njeno pismo koje je uputila gospođi Nadi Ujević Bosnić iz Splita. U pismu spominje zemlju svog djeda u Dujmovači u Kaštelima, vjerujem da se radi o Dujmovači u Splitu. Nadalje Vesna spominje dvije kuće u Grohotama (vjerojatno djedove) koje su jedine srušene u savezničkom bombardiranju Grohota potkraj II. svjetskog rata. Radi istine u savezničkom (Englezi) bombardiranju (19. 03. 1944.) nisu srušene samo kuće njena djeda, srušeno je još par kuća i hotel paron Luke Bezića. U tom bombardiranju bilo je i žrtava (na spomeniku palim borcima u Grohotama na popisu su žrtava fašističkog terora). Veliki kamen s djedova groba, označen igrom „trilje“ nije netragom nestao, ni onda kad ga je Vesna tražila, a niti još danas. U pismu piše da je djedov grob tražila oko dana Svih Svetih godine 1988. Ne radi se o nadgrobnom kamenu, nego o kamenom poklopcu bratskih grobova (grobovi bratovštine). Vjerojatno je za Vesnina traženja „trilja“ bila pod nekom vazom s cvijećem pa nije bila uočljiva.

Na starom groblju u Grohotama postoje dva groba s naznačenim znakom, jedan je u redu anđeoskih grobova (grobovi male djece), a drugi prvi do zida uz mrtvačnicu sa sjeverne strane (pisao sam Vesni da sam locirao grob njena djeda). To je grob njezina djeda Ante Mateljana Jukića ali i tko zna koga sve još. To su bili grobovi bratovštine. U njih su pokapani članovi bratovštine i njihovi članovi obitelji u „lancunu“. Vjerujem da će mnogi tražiti i Vesnin grob. Daj, Bože, da ne nađu natpis „Vesna Parun“ zaklonjen od mnogoga cvijeća i svijeća.

Vjerujem da Šoltani neće Vesni u čast organizirati susrete, susrete s puno vina i dobre spize, već da će organizirati susrete, onako kako je to ona i zaslužila. Neka to budu susreti na kojima će mladi čitati Vesnine stihove koji žive u nama kao da su napisani – sutra.

Ovo je slikar u potpunosti obgrao, u Maslovici
na otoku Tolu, od zlatnog potopnja. Okrenuti pod
stablom nasred slike moji je djed po majci, tatak
na Golobu Ante Matelija Jakic. Dvoro je prije nego-
tuna vjenciga za Antu Baruna iz Prizlaka, potopjan
na Groblju u Golobinama. (Oni vjenciga ^{Ante} Baruna i gospod.
iz marljivog dvora - Conte Pietro) ^{Ante} Baruna iz
Tolika koji je moji djed ^{Ante} Matelija i gospod.
majmili koji je pričinio darovatelj i Enginar. Tak
je vjenciga sika za moji imanje, za vjenciga na Tolu
i zengiga Djevanica u Kostelima. Dvoji pak kuc
na Golobinama jedine su se nasivene u Berclan-
diranja otoka od nasivnika, potkopji T. Dvoji kuc
sika, Bala Antela kod, Andreis uverla je i potopjan
u Kicu, na groblju poluotroica Prizora. Dvoji mi
Antea obzavala je moji starij ova, na koga mi
moji je slika i dvoro i tajilora. Dvoji mi vjenciga
mojima volkor, utvora,

Vesna Parun.

Stubički Toplo, 10. rujna 2005. godine.

Čerť fotografiji poklanjani
u gozpat' Mad' Ujese' Boznic, Split, Bihacko ul. 5
u zgorneju na nasej razicnici. Cravenje u velikoj
Maneuca s djecolom gozba ma problje u Golobkama.
Kerumica vrazicica spore, brige - metajona isceda
C.Belo p' to ota dno hok Bucha. Jna. 1988. Krala ti, hudo!

Klara Pomy

Dinko Sule

IZREKE, MUDROSTI, POZDRAVI I DRUGI IZRIČAJI IZ NAŠE GOVORNE BAŠTINE

Ako nan Bog podili zdravje – uzrečica koja se je koristila pri planiranju nekog posla

Asti maloga miša – izreka koja se upotrebljava pri izrazima čuđenja pred malom djecom

Asti Gospu – upotrebljava se pri čuđenju pred odraslim osobama. Jedan naš Šoltanin koji je živio u Splitu, kad je sreo svog mještanina nakon što mu se je sin utopio, obratio mu se je:

Asti Gospu, da ne znaš, da moj najmiliji sin, Matejuška more, da guzica gori, da ne znaš, a glava doli.

Baba turka, di ću se oženit – upit koji su djeca po predaji postavljali bogomoljci

Bacat čikete – bacat dinamit u more, dinamitom lovit ribu

Baci stinu, sakrij ruku

Batikor – lupanje srca

Beštimije – nešto najgore što je prisutno u našoj govornoj baštini. Evo nekih iako ih nije lijepo ni zapisati:

Ben ti čiču Gospinu

Ben ti mliko materino

Ben ti ....., a oni malo finiji beštimaduri većinom su „beštimali“:

Ben ti ne ću Boga

Bratimi sutra je braski sprovod, bratimi prikosutra braska misa –

obavijest članovima bratovštine koju je preko sela uzvikivao jedan „gaštald“

Brez Boga ništa

Brez karbe nima ni jubavi

Brez kurca ne odi na pir

Bit će vitra a la ga bandira – puhat će vrlo jak vjetar

Biži guba, biži svrab, sutra nan je sv. Ivan – kad bi preskakali vatru uoči sv. Ivana izgovarali smo ove riječi

Bjanko potpis – potpis na neviđeno, na prazan papir

Bog je najprin sebi stvori bradu

Bog je veliki

Bog ne plaća svake subote
Bog vidi sve
Boga je uvati(la) za bradu – upućuje se osobi koja je prepotentna
Bogu Božje, caru carevo
Boje išta nego ništa
Boje je virovat nego poč pitat
Boje rebac u ruci nego golub na grani
Boli me sva intramina ne mogu njanci makac – ne mogu se pomaknut, sve me boli u truhu.
Bože, blagoslovi puno ručic a prokuni puno guzic
Branče ću ti izvadit – prijjetnja
Cici mici na špici – izraz za bombon lizalicu
Ča bi posra, to bi i izi – izraz za škrtu osobu
Ča bi tiva (tila) da te mažem perom po guzici – ne ću ti baš sve udovoljiavati
Ča je odveć slano, ni ni maški drago
Ča nan sv. Medar daje, četrdeset dan traje
Ča za koga ni, ni
Ča pisa, pisa – što bude, bude
Ča prin to boje (misli se na smrt)
Čekaj, čekaj i načekat će se
Čini dobro i dobru se nadaj
Čini poda se – ne kontrolira ni stolicu ni mokraću
Čizma glavu čuva, a ne kapa
Čovik snuje, a Bog određuje
Čuvaj se marčenoga sunca
Čuvaj se oblašne bure i vedrega juga
Čuvaj se ženske runjavice i muškega golca
Da jemamo farine ka ča nimamo terine – siromasi smo
Daleko od srca, daleko od očiju
Danas plati, sutra mukte
Da je strah ruke ka oči -
Da ti je alamaka ili da ti manja mukte – želio bi sve a da neplatiš
Daj dite materi – povjeri posao odgovornoj i stručnoj osobi
Daj mu dva, kopat će – Janko Pršut bio je dugogodišnji direktor osnovne škole u Grohotama. Nije bio zato da se učenicima daju negativne ocjene pa da tako gube školsku godinu, zato je govorio nastavnicima – daj mu dva, kopat će.

Daj tati ba – poljubi svoga tatu

Daj i meni pot da i ja učinim“bu“ – uzrečica je nastala za kominom kad je jedna družina pila vino iz pota. Jedan je dobro potegnu i na kraju za odušak rekao „buuu“. Odmah je sljedeći po redu tražio pot i rekao: „Daj i meni pot da i ja učinim buuu.“

Dajte smokvu i jedan grozdić, na dobro van doša Božić

Danas će te šetat – uzrečica je nastala na imanju Bezić – Sokolovih.

Ča ćemo danas radit? – pitali nadničari inženjera.

Danas ćete šetat – odgovorio im je.

Ali mi smo došli radit – jave se nadničari.

Cili dan ćete šetat sa čviran u rukan i prinašat stine s ograde na ogradu- reče in inžinjer.

Darovanome konju zubi se ne gledaju

Deset judi kopi – mjera za površinu zemlje, deset ljudi prekopalo bi je za jedan dan (jedan čovjek mogao je dnevno prekopati - okopati cca 25o trsova).

Dešvat nogu ili ruku – išćašiti nogu ili ruku

Dječje rugalice–brojalice, samo neke:

-Roko, ispalo ti oko, kad zapuše jugo, ispalo ti drugo, kad zapuše bura, ispala ti mura, kad zapuše levantara, ispala ti oba jaja.

-Nevena, najila se seleno, cilu noć je prdila, sva je kuća smrdila.

-Ante, posra mudante

Di će grom nego u kuću od ševara

Di će mlin nego na muku

Di će suza nego na oko

Di jema grma, jema i lada

Di nima suz, nima ni smiha

Dobit ćeš rešenju – kaznit ću ja tebe

Doć će dan i svita će donit

Dolar više u žepu – pok Euzebio Ruić povratnik iz SAD-a, kad bi bio prdnuo uvijek bi rekao: „Dolar više u žepu.“ Računao je da je prdnuti zdravo i da ne treba odlaziti k liječniku.

Doli ploća, gori ploća, okolo drivo a unutra živo – ulišće, košnica

Druži se sa sebi ravnima

Drž jazik za zubima – šuti

Dug je pošten i sramotan – dug je pošten ako ga na vrijeme vratiš, a sramotan je ako to ne učiniš.

Duša ni prdac

E, zdravi bili! Je li bogatija? – pozdrav i upit u vrijeme berbe grožđa

Faljen Isus, dobra srića! – pozdrav koji se je obvezno morao uputiti „gvardiji“ vapnenice

Faljen Isus! Uslast! – pozdrav kad prolazite uz težake koji jedu

Na vike! Ote k nan! – uzvratni pozdrav koji je ujedno i upozorenje da nema dovoljno hrane

Na vike! Ote k nan, jema i za vas! - uzvratni pozdrav ali i upozorenje da se možete priključiti blagovanju hrane jer je ima dovoljno.

Fina čunka ritka dlaka – šarmer bez pokrića

Finili su, Mare, bali

Glava ka kopito – lijepa glava

Gluhi pivac – izraz koji se je koristio za osobu koja loše čuje

Gospe moja, providi mi lijepega mladića, ako mi ga ne providiš, u crikvi me nećeš vidit

Grad koji ni batajan ni ni stiman

Gre ka po sirovoj koži

Imena luda nalaze se svuda

I ono oho-ho – izraz kad nekome želite reći da je nešto više nego on misli ili da nešto više treba platiti nego on nudi

I ono ča san bos odi – kad vam netko reče da imate manje godina nego ih stvarno imate reći će te mu: „I ono ča san bos odi.“

I pivo siti – i piće siti

I pop na oltaru se privari

Ibar, Zeta i Morava, ko ne radi, na penziju jema prava – pok. Petar Begović iz Donjeg Sela iskazivao je ovako potrebu o mirovini.

Ibar, Zeta i Nertva, meni svaka radnja smeta – pok. Petar Begović iz Donjeg Sela iskazivao je ovako svoj odnos prema poslu.

Igre dječjom rukom (hvatanjem za prstiće)

Palac: Na moru jema jabuk.

Kažiprst: Amoća kupit.

Srednji prst: A kad nimamo pinez.

Domali prst: Ukredimo materi kjuče.

Mali prst: Ja san mali materin, ja ću špijat materi.

Onda se drugom rukom malo udari po malom prstu: Ne špijavat, ne.

Iskat će zec mater – bit će zima

Ispeci pa reci

Ista bolest, Tere moja – Tere *Babina*, seoska primalja pitala je svog susjeda rano ujutro kako je. Odgovorio joj je: „Ista bolest Tere moja.“ Odgovor je tako glasilo jer su prethodnog dana i Tere i njen susjed bili malo pripiti. Uzrečica se i danas rabi u međusobnom komuniciranju mještana.

Iša je na brsatu – izraz za nekoga tko je postao zaboravan

Iša je na oni svit – umro je

Iz skrinje u kotul

Poza vukon i lisica dojde

Ja reka pa poreka

Jagodice bagodice, brala bi vas ja, a kad dojde bili barba crni barba poseren vas (crni barba i bili barba – crno i bijelo grožđe)

Jašćerica bašćerica, s mene prošla na te došla

Jazo guzu bije

Jedan, dva, tri, ča govoriš, to si ti – ovu izreku upotrebljavali smo mi djeca kad bi se rugali jedan drugome.

Jedan put se baba jebe

Jedna glava, sto jazikov – izraz za osobu koja je sklona mudrovanju

Jedna ni šija ni vozi – uzrečica je nastala kad je neka žena nosila za vapneničare na glavi punu košaru pršurata. Putem se je sladila i stalno govorila: „Jedna ni šija ni vozi.“ Kako je put bio dug, a ona nezasićna, do odredišta je pojela skoro sve. Uzrečica se još uvijek koristi u prigodnim situacijama.

Jedna smrt sto uzrokov

Jema bikarija brez bikara, jema butiga brez butigira – iz čitulje kad se je birao seoski knez

Jema bit da ti je Pilat u svojti

Jesi čejade – dobar si čovjek

Jesi li pita kanje – je li ti škodilo more (pita – hranit)

Jesmo prijateji, ma ne moremo skupa šetat – „Vi čekate da vas pozdravja svak, jerbo vi ste kulaci. Ja san postolar, ja moran pozdravit svakoga, kako bi u mene donili napraviti postole.“ – mudrost pokojnog mešta Jakova postolara

Jo ga kući u koju nikor ne dolazi

Jo ga selu di se ne čuje zvon i dičji plač

Jo ga selu brez adeta

Jo ga vuku po poruku

Jubav je slipa

Judi, na peškariju jema bukav, jema i oborite ribe..... – obavijest mještanima koju je uzvikivao neki mještatin po narudžbi ribara

Gospodar iz kuće, maška na stol, a miši pod stol

Kad se maška nauči sviću lizat, vaja mašku ubit oli sviću razbit

Kad je susida izlila s ponistre susidu vrčinu na glavu, pogleda ju je i reka:“
'ko je za šalu buta još, 'ko ni, onda ćemo se ogledat.“

Kako Bog zapovida – napr. učini kako **Bog zapovida**, znači da se napravi nešto što je u skladu s ljudskim normama.

Kako da ne , spleti se, malo sutra

Kako se je deralo, ni ni krvavo

Kapa nosi nož

Kapetan longo koršo – brodovođa loših manevarskih sposobnosti

Karta je kurba

Karta kanta – istina je na papiru, dokumentirana istina

Karta trpi sve

Kasno je popodne na misu

Kandalora zima fora, za njon gre sv. Blaž i govori da je laž, za njim

Marija Kliškinja i govori da je istina

Kin se kinon izbije

Kiša i sunce - cigani se ženu

Klanjan ti se, moj Isukrste, kad i ti piješ rakiju – Jedan naš mještatin skrio je bocu rakije u malu zidnu kapelu. Po potrebi kad ga nitko nije gledao, popio bi jedan gutljaj. Ali netko ga je vidio i popio mu je svu rakiju. Sljedećeg dana zatekao je bocu praznu i rekao: „Klanjam ti se, moj Isukrste kad i ti piješ rakiju.“

Klimaj s onin ča jemaš

Ko čeka, ti dočeka

Ko dobro zaveže, lakše odriši

Koga srbi, ti se češe

Ko je bliži oltaru, boje čuje misu

Ko je dir nika, tod je i obika

Ko je jami, jami je ili učestaliije **Ča ko čapa, čapa**

Ko je na moru naviga, ko je na kraju štroliga – izreka koju su naši stari koristili za kišnih dana

Ko je u mlinu, mora se omučit

Ko jema zeta, jema i tovara

Ko kuca, i otvorit će mu se

'Ko laže koza, ne laže rog

Ko muči, dva uči

Ko nima u glavi, jema u nogan

Ko (je) p(e)rvi, p(e)rvi (je) – izreka nastala u vrijeme siromaštva kad svatko nije imao svoj krevet. Jedan naš mještаниn legao je u krevet gdje mu je već ležala nevjesta. Kad mu je došao brat i rekao mu da to nije njegovo mjesto, odgovorio je: „**Ko (je) p(e)rvi p(e)rvi /je.**“ Uzrečicu i danas koristimo kad želimo nekome ukazati da smo u nečemu prvi u odnosu na druge.

Ko pije, zlo ne misli

Ko pita, ne skita

Ko prvi pisne, da govno stisne – izreka u dječjoj igri

Korisno se je bojat

Ko se zadnji smije, ti se slaje smije

Kolenda

Došli smo Vam kolendati

Da nan date večerati

Kogo smokvu

Kogo grozdić

Na dobro van doša Božić.

Otvorite škafetine

Izvadite galetine.....

Kletve – ma kolikogod ih je bilo grubo čut i one su dio naše govorne baščine, evo nekih:

More ti zikva bila.

Nenadinja te uvatila!

Sve ti izgorilo osin japjenice!

Sve ti vrag odni osin duga i bolesti!

Kolika te umela!

Vragu roge izila

malo blaža kletva je: **Da Bog da kuću gradi.**

Konac djelo krasi

Ko ne riskira, ti ne profitira

Ko ne plati kurbu, plati kurbu i likara

Ko pod drugin jamu kopa, sam u nju upade
Ko sa dicon liga, popišan ustane
Ko se dima ne nadimi, ti se ognja ne ogrije
Ko se mača laća, od mača i gine
Ko se ruga, poseru ga
Ko te tuži, ti te i sudi
Ko tebe stinon, ti njega kruvon
Ko visoko leti, nisko pade
Ko u malo gleda, malo i vridi
Ko za Božić ništo nova ne obuće, majur mu se u guzicu zavučé
Ko zna d(e)rčat, ni mu zima
Kratka ti je tunja, a more duboko – preko svojih mogućnosti se ne može ništa

Križi - mliko prikriži – izreka je nastala u vrijeme kad su pastiri počeli voditi ovce i koze na ispašu. U paši bi bi umuzli mlijeka i sirili ga s mliječi biljke mlječike. Naravno, kad bi došli kući njihove majke nisu imale što umusti.

Kruva i jazika – ukazuje na siromaštvo

Kuća od ševara – sirotinjska kuća

Kud Turci tu, i mali Mujo – i kod nas zaživjela uzrečica

Kuma Marija! Kume Milane! Teta Marija! Barba Milane! – starijim osobama uvijek smo se obraćali s kuma (kume) ili teta (barba) iako nam nisu bili ni kumovi, ni barbe ni tete. Kuma (kume) upućivali smo osobama s kojima smo bili manje povezani, dok smo se s teta (barba) obraćali onima s kojima smo bili prisniji.

Kurcu večera – izraz koji su muškarci koristili u međusobnim razgovorima, a odnosio se je na zrelu ženu.

Kuva more na Izvanju – uzrečica kojom se prognozira jugo.

Kvatro aprilanti, kvaranto duranti – kakvo je vrijeme četvrtog travnja bit će takvo četrdeset dana

K vragu mih i mast – uzrečica se koristi kad je nešto išlo po zlu, isto:

Kvragu tava i jaja

Ladan april noću škodi vinu, škodi voću

Lako je (za)svirit, ma vaja i za oas zadiť

Lako je s tujin kurcen po žeravi tuć

Lampa u kulfu – izreka kojom se prognozira nevrijeme, nevera

(L)arga la mina – povik pri pucanju mina

Laži Bogu do kraja – uzrečica je navodno nastala kad su se otac i sin topili

na moru. Otac je molio sv. Nikolu za pomoć uz obećanje da će kupit njemu u čast svijeću do neba. Na to je sin pitao oca kako će kupit svijeću do neba. Dobio je odgovor: „Laži Bogu do kraja.“

Lezi lebe da te jeden

Lice k nosu – izraz koji se upotrebljava kad se daje savjet prilikom izbora bračnog druga ili prijatelja

Lipa rič, i rajska vrata otvara

Lipoga li dana, grijota ga je radeć potratit

Loše sluge u lošega gospodara

Ma ča mi to govoriš – izraz koji se koristi pri primanju loših vijesti

Maj skidaj sa sebe zimski halj

Mile lale – hoće-neće

Manje, a slaje

Martinovo lito

Meso u meso – izraz za seksualno općenje

Milijuner gladan po večeri – izreka za siromaha, ali i onoga koji radi velike štednje više gladuje nego što je sit

Miriši! Miriši! Stojna! – izrazi dječje igre „na kaiše“

Mo ča u lupeščinu – hajdemo krasti

More do u kraj – stanje nepromijenjeno

Movi se! – požuri

Najgore je dok se ne privikneš na samar

Na kraju se mrtvi broju

Na kuverti more, a u stivi japno – uzrečica kojom iskazujemo opasnost ili neko teško stanje

Na mladima svit ostaje

Na profeciju! Na pašijune! Na oficij! - povici uz upotrebu štrgaljki kojima se narod poziva u crkvu na Veliki petak i Veliku subotu.

Naše gore list – osoba iz našeg kraja

Našla je lopizica provislo

Nazdravice su dio naše jezične baštine, evo nekih:

- Gurnimo svi vrata, sad ćemo nazdravit barba Ivana krivega vrata

- Proletila žuta tica, a da nan je na zdravo i teta Marica

.....itd.

Ne boj se pasa koji laje

Ne broji brode u konalu – radi, ne gledaj stalno naokolo

Ne brunti po pijatu – pojedj sve, ne ostavljaj ništa na tanjuru
Ne čini konte brez oštara (oštar – gostioničar – oštarija – gostionica)
Ne čini od sebe arlekinade – pristojno se odjeni
Ne daji govnu trisku
Ne fali mu ni mana Božja
Ne fali mu ni tičjega mlika
Ne igraj se ognjen, posteju ćeš popišat
Ne išči kruva svr šenice
Ne itaj se u Boga stinan
Nejillice, nepillice, ošta su ti te guzice
Neka je i kruna, ako piza,skini je sa glave
Ne kiti se tujin perjen
Ne moreš se spasit rilon nego dilon
Ne osvrći se na ono ča ti se govori, nego na 'noga ča govori
Neka jidri dok ne grabi
Neka ti nikad ne isteče novo sunce a da se ne izmiriš
Ne kupi u prsi – ne daji značaja nastalim problemima, ne opterećuj se previše
Ne laje pas radi sela
Nemoj da ti kandela pade po glavi
Ne moreš jare i pare, ili ne moreš ovce i šolde
Ne moreš bit jeben i pošten
Ne moreš prnut i stisnut
Ne moreš prcima peč palit
Ne moreš u kurbe kurca kupit
Ne moreš srat, pišat i salatu sadit u isto vrime
Ne moreš zapasat nego onoliko koliko ti je duga mriža
Ne pada voće daleko od stabla
Ne pjuvaj uz vitar
Ne prodaji mi muda za bubrige – nemoj mi lagati
Ne sidi s jednon guzicon na dvi katride
Ne šćedi se na tapun
Neš nude kad te nude, neš nude kad ne bude
Ne veseli se kad susidu kuća gori
Ne zabadaj nos u tuje posle – nek te ne zaokupljaju tuđi problemi
Ne zatvaraj za sobon vrata – kad kod nekoga ideš u posjet ili na dogovor, učini sve da ideš i drugi put
Ne vežiji tovara da novine čita – nemoj vezati magarca gdje je slaba paša
Nu ti Boga – izraz koji koristimo kad izražavamo negodovanje

Ni čuha vitra ni – izraz za bonacu

Nikad ni potriba govorit onome ča jema veli nos da jema veli nos, jerbo to on zna sam

Niki će pas krepāt – uzrečica koja se upotrebljavala kad vas netko ugodno iznenadi, npr. svojim iznenadnim posjetom

Nisan ja s tobom ovce pasa – uzrečica se koristi kad nekome želite dati do znanja da vam nije ravan sugovornik

Ni sramota ono ča gre u justa, nego ono ča gre iz just

Ni svak dostojan Gospina ukazanja

Ni svako jidro za svaki vitar

Niti luk ji niti ga vonja

Niti svu goru posić niti brez nje doma doć

Noć i kiša buška ni - uzrečica koja govori o kompliciranom ali neodgodivom poslu

Nos mu je blizu guzice – izraz koji se odnosi na osobu koja je sklona ljutnji

Možeš me natirat u crikvu, ma ne i Boga molit – na silu se ništa ne postiže

Obećanje ludom radovanje

Oćedu šoldi di svrdal ne more

O pokladi svak svoju zagladi

Od margarusa cila vlaka – pok Josip Bilankov, zvani Barbić, zapalio je korov uz masline, vatra mu se je otela kontroli pa mu je izgorjela cijela ograda. Tako je nastala ova uzrečica koja se i danas koristi kad vam se nešto otme kontroli.

Opareni i u ladnu kašu puše

Od ruke do ruke, trčec, pa na kurčeve ruke – ovako je pokojni Nikola Mladinov Mikulaš objasnio jednom mještaninu što je to štafeta

Od vode te nosu od vina te vodu

Od zla roda neka nima ni poroda

Obraz mu je ka guzica – izreka za osobu besramna karaktera, sklonu svemu i svaćemu

Obuka si se u široke gaće – izreka koju upotrebljavamo još i danas za osobu koja je prekoračila norme ponašanja

Od obilancije svit ne gine

Okrićeš se ka panel – nemaš svoje ja

Oli gaće niz guzicu oli gaće uz guzicu – uzrečica koja govori o riziku

Oli ne vidiš skale – ova je uzrečica nastala kad je prosjak došao kod pok. Stjepana Kuzmanića, zvanog Štoko. Štoko mu je tom prilikom odgovorio: „Oli ne vidiš skale“, i pokazao mu klimave drvene stube – zar ne vidiš da sam i

sam siromah

Ori vole, kad nimaš škole

R toware – ovo je pozdrav starije osobe onome koji je nije pozdravio

Rog će ti izać – s ovom uzrečicom upozoravali smo jedan drugog da se trudnici ne smije ništa uskratiti

Pala mu je biona na oči – slabo vidi zbog mreze u očima

Past će nebo na zemju – padat će vekika kiša

Perla finta – improvizacija, samo za figuru

Pinez i pameti nikad dosta

Pisma soldata:

Ne zna majka kako soldat pati,

**jedva čeka od jutra do podne
da primi ješalicu čorbe.**

Ješalica plitka, a čorba je ritka,

mesa malo, u oko bi stalo,

kruva manje, za izličit rane

Pizda, pila i motika to je skonča od čovika

Plati muse, slatke kuse

Plati pa se rugaj

Pliva ka fijumbin – nije plivač

Pliva mu i olovnja, a meni i pluta tonu – za razliku od njega, meni ne ide ništa od ruke

Po čemu ćeš rugo poznat-pošaji ga oganj užgat

Po toj svići moreš i u mraku leć

Po vejače, loza plače

Počela je kopačija, svršila je jebačija – uzrečica koja se je koristila na početku sezone kopanja vinograda

Pokladnja mina , pot vina i stoj kraj komina

Pokrij se s onin ča jemaš

Posal ni zec

Prazne puške se boju dvojica

Prigodna pjesma kad se je odlazilo u vojsku ili u tuđi svijet:

Ne će više zelenit se trava di san moju malu šumprešava.

Ne ćeš više govoriti, oće, da ti vino i rakiju ločen.

Ne ćeš više govoriti, majko, diž se, sinko, sunce je izašlo.

**Zbogom, Šolto, i na tebi stine, sritne bile mlade šinjorine.
Zbogom, selo, mili prijateji, sritni bili moji roditelji.
Oj, vapore, pusti dima dosta, da ne vidin di mi draga osta.
Oj, vapore, pukla ti prepela, di si mojeg dragoga odvela.
Vapor svira i cimu molaje, dragi dragoj desnu ruku daje.**

Prigode beru jagode

Primiščaš ka i maška mlade

Prin žena brez muža nego subota brez sunca

Privest ću te žedna priko vode – što ću se s tobom raspravljati, nisi mi dorastao

Priznaj caklo ako neš butam – pok. Josipu Bilankovu, zvanom Barbić, razbili su pri ukrcavanju na brod demežanu s vinom. Nisi ljutio, već je onome tko mu ju je razbio tiho rekao: „Priznaj caklo ako neš butam.“ I danas Barbićeva uzrečica nalazi utočište u našem govoru kad se obraćamo nekome tko nam je dužan nadoknaditi učinjenu štetu.

Prodaj Lele – Lele je doša kod oca i zamolio ga da mu da dio s obzirom da ne žive u zajednici. Otac je ispoštovao njegovu želju . Nakon nekog vremena dođe Lele kod oca i reče mu: „Čale ja bi proda onu zemlju.“ Otac mu odgovori: “Prodaj, Lele.“ Nije prošlo puno vremena, Lele opet posjeti oca. Znao je otac unaprijed razlog dolaska pa mu reče: “Prodaj, Lele.“ Uzrečica se uobičajila kad se netko nekome stalno obraća s „ja bi“.

Prošla je bune i bunice – uzrečica koja se koristi za žensku osobu koja je imala vezu s više muškaraca

Pruži pet, vazmi šest

Puklo ti je za uhon – naspavao si se

Puno gospodari, brod razbijen

Puno bab, kilavo dite

Riba koja ispade s udice, uvijek je najveća

Rđavome kurcu svaka dlaka smeta

Sa svakin u dobre, u svoju korist

S kin si, taki si

Sarči bi i sv. Ane dotu

Sičanj siče, vejača veljuje, a brat marač oprhnuje

Sila Boga ne moli, a Bog silu ne voli

Siromahu ne zatvaraj vrata

Sirotinjo, i Bogu si teška

Siti gladnome ne viruje niti zdravi bolesnome

Sram na bandu
Staro krpi, konce trati
Stavi metlu naopako iza vrat – radnja koju je trebalo napraviti u borbi protiv vještica
Svaka sila za vrimena, a nevoja redon gre
Svaka tica svome jat u leti
Svak zase travu pase
Svako mačje kotilo, miše lovi
Svakome bronzinu očeš bit pokrivo
Sveta Kata, snig na vrata
Sveta Luce, daj nan sunce
Sveta Luce bata, na čigova će vrata – govori se djeci uoči blagdana sv. Lucije
Sveta nedija da se drivo ne dila
Sveti Luka, u jarbore tuka
Sveti Toma, ubij prajca doma; ko ga nima, da je bidan
Svrši je kurbin pir
Stavit ću ti obe noge u jednu nogavicu – sredit ću ja tebe
Su jednon guzicon ne moreš na sto piri
Sukno naše, a nožice vaše ili kako je govorio pok Dušan Bezić, **Naša slama vaši konji**
Suze ka bobi – krokodilske suze
Svaka skuža najde svoga muža
Svaka vala jema svoj vitar i svaka kuća svoj dim
Po jutru se dan poznaje
Popit ćeš pirule – osvetit ću ti se
Popu pop, bobu bob
Pomrči sve pa notaji nanovo – uzrečica je nastala kad se je Petra vlasnica taverne požalila meštru Jakovu, postolaru, da joj nitko više ne dolazi u tavernu. Meštar Jakov joj je rekao: „Pomrči sve pa notaji nanovo, zaboravi dug pa će ti ponovo svi dolaziti.“
Pošji luda, za njim šaji druga
Prazna vrića ne more inpijo stat
Pun mi te je kufer - dosadio si mi
Puna lula – malo i ništa
Raspe moj – Isuse moj
Ritki su ti zubi - lažeš
Rog za sviću
Sape me dragi Bog ili tako mi Bog pomoga – uzrečica koja se koristi kad

nekoga uvjeravate da govorite istinu

Stavi rog u kućicu od prajca ili petaj roge – savjet kako se boriti protiv uroka

Sutra smo domaći – uzrečica ukazuje na to da će sutra kiša pa ne će biti rada u polju

Svaka tica svomu jatuu leti

Sva tri ćete drugi put vanka – uzrečica koja je nastala od jednog mještana kada se je upišao u gaće

Sveti Josip snigon pospi

Sveti Lovre, krtol smokav na balsu – početak branja smokava

Šarala porto vrata – zatvori, zakrakunaj vrata

Šćedi se na šušpir, ne na tapun

Šiba je izašla iz raja

Štuk pitura bon figura

Šuša beka – posprdni izraz koji smo upućivali obično osobi koja se je tek ošišala (šuša beka – ošišana ovca)

Ti si moj stup starosti – izreka s kojom su se naši djedovi obraćali svojim unucima

Tovar gre! Neka gre! Tode ga zaveži! Su koliko drugov? – izrazi jedne igre za kominom

Tovar i čovik znaju više od čovika

Trajat će ti ka i maški muž

Tri puta iša kala – uzrečica govori da se kroz život uvijek tri puta pada i tri puta se uzdiže

Trla baba (d)lan da jon projde dan

Tuje stečenje, kratko produženje

U laži su kratke noge

Ubada te – reče se nekome kada neku hranu jede preko volje

Uberi zevja u svomu vrtlu – uzrečica koja ukazuje na potrebu da svoju izabranicu biraš u svojoj sredini i svoje vjere

Ubij sirotinju

Ubij Vlaja, pusti zeca

Učini dobro, izij govno

Ugriza ga je crni pas – uzrečica koju koristimo za nekoga tko se je napio, a nastala je kada su Okručani u Rogaču potizali migavicu. Jednog člana družine poslali su u selo po vino. Dugo se nije vraćao pa je jedan od družine rekao: „Bit će ga ugriza crni pas“ (mislio je na crno vino).

U ime Isusovo, sveto i slavno – izreka koja se koristi kada sijeva, a kada bi

grmilo molili smo ovu molitvu:

Križ gre po nebu,
za njen diva Marija
svoga sinka molila.
„Daj mi , sinko, onu čast
ča si Bogu obeća.“
Bog je Petru kjuče dâ
da otvori sveti raj
di anđeli igraju,
a ditići balaju,
svete pisme pivaju.
Marija je ubrala
mrtvaškoga cvića
i poje pokrila
od zaloga groma
i zalega lampa.
Biži, biži, Irudice
mater ti je poganica
od Boga prokleta,
od svetoga Ivana sapeta.
Bog te proklinje,
sveti Ivan sapinje,
di je je dostiga,
onde jon je glavu osika.

Ukazat ću ja tebi di je Marko noćeva - prijetnja

Ukopat pod ploču – pokopati nekoga u grob bratovštine

U radiše svega biše, u štediše još i više

U ribara mokre gaće, a u gaćan cipal skače

Upa ti je makarun u sir

U postolara najgori postoli, u šnajdera najgori veštid

Uredi štalicu pa dovedi kravicu

U se, na se i poda se

U strahu su velike oči

U sva lita jedna ripa, i to kočinava – izreka se koristi kad netko uza svu muku postigne uspjeh koji je kratkog daha.

Utekli su ti konji iz štale

U tuje je krave uvik veće vime

Uvik si u Očenašu amen
Uzdaj se u se i u svoje kljuse
Vaja stegnut ka(j)iš – potrebno je štedjeti
Vataju je fumade – u klimakteriju je
Vazmi pope, ča ti se daje
Vidi dana za kuvat rakiju – kišni dan
Vidila žaba di se konj kuje pa je digla nogu da se i nju potkuje
Vrč gre na vodu, dok se ne razbije
Vrtiš se naokolo ka prdac po gaćan
Vuk sit i ovca cila

Zdravi bili! Faljen Isus! – pozdravi
I vi isto! Navike“ Vazda! – uzvratni pozdravi

Zapiši to na mraz
Za sv. Marka s ovcan vanka
Za života učinite sprovod da vam kasil ne bi bi duži od sprovoda
Zajam vraćam – posuđeno moraš vratiti
Zauzdat ću ja tebe – kaznit ću te, dovest ću ja tebe u red
Zdravi bili! ili, Faljen Isus! Jeste li se umorili? – obavezan pozdrav kad bi prolazili uz težake i obavezan upit.
Zlo u Boci, gore u Kotoru
Znan ma radi skandala ne smin reć – ova uzrečica nastala je kad su jednom našem mještaninu ukrali škure. On je to uredno prijavio policiji, a na upit policajca znali tko je to učinio, odgovorio je: „Znan, ma radi skandala ne smin reć.“
Zrno po zrno pogača
Život kratak, a smrt stalna
Životna škola je najveća škola. Meštar Jakov, postolar, i meštar Slavko, učitelj, nisu bili „u dobre“ radi stranačkih strasti. Jednom su se pogurali pa je meštar Jakov „obrusio“ meštru Slavku: „Slavko, ti učiš dicu do četvrtoga razreda, a ja san te skule davno svrši.“
Žegarac ti se je uvuka u guzicu – puno si skinuo odjeće sa sebe, a nije još vrijeme za to
Žena drži tri kantuna kuće

Slavko Kovačić

U POTRAZI ZA SPOMENIKOM I NADGROBNIM NATPISOM MARINA ANTONA BAVČEVIĆA U CARIGRADU 2009.

Za viteza Marina Antona Bavčevića čuo sam davno. O njemu kao dobrotvoru koji je o svom trošku dao podignut sadašnju župnu crkvu sv. Ivana Krstitelja u Gornjem Selu na Šolti, svom rodnom mjestu, pripovijedali su mi moji kolege iz gimnazije Grgo Peroš i Dobromir Elezović, Gornjipoljci, ranih pedesetih godina. Stoga, kad sam poslije kao mladi svećenik dolazio na Šoltu i u Gornje Selo s mojim rođakom pok. don Antom Tomasovićem (1933.-1978.), razgledavao sam s posebnim zanimanjem tu prostranu crkvu, pravu trobrodnu baziliku. U toj sam crkvi, dok je on kao župnik Grohota upravljao i župom Gornje Selo (1967.-1974.), više puta pjevao sv. misu i propovijedao, npr. na blagdane Svih Svetih g. 1971. i sv. Ivana Krstitelja 1972., na sprovodu pok. Nikole Elezovića 14. kolovoza 1974. Mojoj pozornosti tada nije mogao izbjeći portret Marina A. Bavčevića postavljen kod ulaza u crkvu, a ni tu, u okviru, izvješeni tekst o njegovim dobročinstvima rodnoj župi i raznim crkvama u Carigradu potpisan od kanonika don Josipa Bavčevića.¹ Poslije mnogo godina s osobitim sam zadovoljstvom fotografirao gornjipoljsku župnu crkvu, spomenute portret i tekst, a tako i crkvu u Stomorskoj i Gospe od Bori. Bilo je to u nedjelju 6. travnja 2008. kad sam zamijenio trenutačno odsutnoga župnika don Darka Matijevića.

U svibnju sljedeće godine 2009. slučajno sam se s nekoliko članova uže rodbine našao u Istanbulu (Carigradu) na povratku iz daleke zemlje s vjenčanja mog sinovca. Putovali smo zrakoplovom turske tvrtke sa zaustavljanjem u tom gradu. Plemenitoga sam se dobrotvora Bavčevića sjetio prije slijetanja u carigradsku zračnu luku te zaželio pronaći njegov nadgrobni spomenik i natpis, ako bude ikako moguće, kao trag našega kraja i naroda u tom velegradu. Požalio sam što prije putovanja nisam stigao pročitati, pa ni ponijeti sa sobom, svoj prijepis teksta don Josipa Bavčevića o tim spomenicima jer bi ih s njim u ruci s manje muke u velegradu, kakav je Carigrad, tražio i prije našao. Naslova se carigradske crkve povezane Marinom, koji je don Josip naveo, nisam, nažalost, mogao sjetiti, što će znatno otežati moje traženje.

¹ Marinov Portret, don Josipov tekst i pjesmu o vitezu Bavčeviću, razglednicu na kojoj je slika crkve Sv. Ivana s narodom koji slavi vjerojatno 50. obljetnice izgradnje te crkve i s Marinovim likom u lijevom gornjem kutu objavio je Dinko Sule pod naslovom *150-ta godišnjica izgradnje crkve sv. Ivana Krstitelja u Gornjem Selu*, u Bašćini 17-18 (str. 12-16).

Za razgledanje smo grada s tolikim znamenitim građevinama i drugim spomenicima imali na raspolaganju samo subotu popodne 16. svibnja, jer u nedjelju je već u 9 sati trebalo krenuti prema zrakoplovnoj luci. Mojim sam suputnicima odmah iznio svoju posebnu želju, ali u razgledanju je, po njihovu sudu s kojim se nisam mogao ne složiti, na prvom mjestu svakako morala biti glasovita Aja Sofia, veličanstvena crkva iz VI. st., u XV.st. pretvorena u džamiju, a u XX. st. Ataturkovom odlukom u muzej. Nismo mogli vidjeti nju i povijesno središte Carigrada oko nje, kako treba, u manje od tri sata. Tako smo u modernu četvrt Taksim, za koju mi je rečeno da se u njoj nalaze neke kršćanske crkve, stigli tek oko šest sati popodne. Velika pravoslavna crkva na povišenom dijelu te četvrti privlačila je od prve našu pozornost, ali smo već po izgledu pročelja zaključili da nije katolička, što nam je potvrdio i natpis pokraj ulaza u njezino dvorište i kratki razgovor s dvoje pobožnih Rusa koji su upravo bili izišli iz nje. Hodali smo potom dugom ulicom Caddesi u smjeru četvrti Beyoglu (u bizantsko doba se ta četvrt zvala Pera). U četvrtima su Galata, Beyoglu i Taksim u novijim stoljećima, pogotovu u XIX., bili nastanjeni europski trgovci i strani veleposlanici. Taj je dio grada i danas pun trgovina. U večernjim satima te subote spomenutom se ulicom kretalo mnoštvo ljudi. Vjerojatno je tako svakog dana. Mi smo pogledom tražili sa strana neku crkvu za koju bi se moglo pretpostaviti da je katolička, ali ih uz samu ulicu nije bilo, tek poneka u užim i kraćim pokrajnjim ulicama, sokacima (turska riječ). Odreda su veličinom i svojim izgledom bile mnogo skromnije od one pravoslavne. Nisu imale od prve prepoznatljiv izgled pa smo žurili do svake od njih, ali ni te nisu bile katoličke. U tolikom mnoštvu ljudi i mi smo se sporo kretali, tim sporije zato što smo zavirivali okolo. Vrijeme je brzo prolazilo pa je bilo sve manje nade da ćemo naići na ono što sam ja tako željno tražio.

U sam sumrak, gotovo slučajno, opazismo iz neke pokrajnje ulice pozadinu crkve sagrađene u neogotičkom stilu. Od prve nam je bilo jasno da je to katolička crkva, ali smo jedva našli prilaz do njezina pročelja i ulaznih vrata. Došli smo preda nju upravo u trenutku kad je po svršetku večernje mise skupina vjernika iz nje izlazila, a jedan čovjek čekao s ključem u ruci da zatvori vrata. Zamolili smo ga da nas pusti unutra na barem pet minuta, na što je on ljubazno pristao. Bila je to crkva sv. Ante (*Sent Antuan Kilisesi*; adresa: *Isiklal Caddesi 171*) povjerena brizi franjevac konventualac (Taj red franjevac je u Splitu u sv. Frane na obali). Nakon poklona Svetom Otajstvu i sasvim kratke molitve razišli smo se brže-bolje po svim kutovima te prostrane crkve pomno gledajući nema li kakav nadgrobni natpis s imenom našega Šoltanina. Slijedilo je razočaranje. Tomu ni traga! Skoknuo sam do sakristije, tu pronašao mladog redovnika, po narodnosti Poljaka, te ga upitao ima li još katoličkih crkava u

Carigradu. Odgovorio je da ih ima, ako se dobro sjećam njegovih riječi, sedam, ali su na raznim stranama toga višemilijunskog grada. Nabrojio im je imena, bio spreman dati i adrese, ali nakon kratkog razmišljanja zaključio sam: Što mi to koristi kad je već pao mrak, a sutra ujutro letimo za Zagreb i Split. Bojeći se da zbog putovanja ne bih sutra u nedjelju ostao bez sv. mise, upitao sam ga još samo to u koju je uru prva misa u njegovoj crkvi. Rekao je da je u sedam i pol. Odlučio sam uraniti, naručiti taksi jer je hotel u kojemu smo odsjeli bio daleko, u starom gradskom središtu, na zapadnoj strani zaljeva Zlatni Rog, pa se pridružiti toj ranoj misi misleći: Valjda ću uspjeti sve obaviti do devet sati, kad se kreće za zračnu luku.

Tako je i bilo. Tiha misa nije dugo trajala. Zaključio sam da do hotela mogu dovoljno brzo stići i podzemnom željeznicom pa sam krenuo prema najbližoj postaji. Žurim, a usput ipak gledam na zgrade koje se nižu s obje strane ulice. Najedanput mi se pogled zaustavi na natpisu „Santa Maria Han“. Zaključak mi se nametnuo sam od sebe: Radi se valjda o nekom kršćanskom prenoćištu (riječ *han* znači prenoćište). Začuden zastanem, podignem malo pogled pa s još većim čuđenjem opazim nišu usred te zgrade iznad prolaza i u njemu Gospin kip. Uto kroz lijepo oblikovan prolaz ugledam u dvorištu pročelje crkve na kojemu je mozaik sa slikom Gospina uznesenja. Za tren oka pade odluka: Svratit ću pa makar zakasnio na planirani (i plaćeni) let.

U rano nedjeljno jutro ulica Caddesi bila je gotovo prazna

Pročelje je crkve sv. Marije ugrađeno u samostansku zgradu. Crkvena su vrata, do kojih treba sići niz dvadesetak stuba, bila zatvorena. Izvadim fotoaparata, snimim crkvu i odlučim otići. U posljednji trenutak opazim s lijeve strane crkve otvorena vrata kroz koja se ulazi u samostan, a do kojih se dolazi preko krova nekog trijema. Pomislim kako bih mogao zamoliti kojeg redovnika da mi na brzinu pokaže crkvu, nije li možda u njoj ono što sam jučer tražio. Uđem. Čujem molitvu koja je dopirala iz omanje kapele na tom katu. Pogledam te vidim: svećenik franjevac (tu su franjevci kakvi su u Splitu kod Gospe od Zdravlja) po izgledu Filipinac, upravo počinje čitati evanđelje, a mala skupina vjernika odgovara na njegovo „Gospodin s vama!“ izgovoreno engleskim jezikom također engleski. Pomislim: Nema, dakle, nikakve nade, da bih u ovakvome vremenskom tjesnacu mogao vidjeti donju crkvu iznutra. Povlačim se razočaran.

Pročelje zgrade Santa Maria han u ulici Caddesi na broju 431. Kip iznad prolaza, a kroz desni prolaz vidi se mozaik Uznesenja Marijina

Pročelje crkve sv. Marije uklopljeno u zgradu franjevačkog samostana (u XIX.. st. bili su tu talijanski franjevci)

Nakon izlaska zastanem malo pred vanjskim stubištem kojim se silazi u crkvu. Iznenada ipak odlučim spustiti se na brzinu do ulaznih vrata. Tek što sam sišao, pogledam ispred crkve amo-tamo te najedanput s lijeve strane ispod trijema zatvorenog željeznim rešetkama spazim neko poprsje, a pod njim ploču s natpisom. Da nije to? Brže se približim te unatoč polumraku pročitam: MARINO ANTONIO BAVCEVICH! Je li to moguće!!! Ostalo mi je još toliko vremena da na brzinu izvučem svoj mali digitalac, provučem ga kroz rešetku te potegnem nekoliko snimaka i trk prema stajalištu metroa.

Poprsje M. A. Bavčevića i natpis na talijanskom jeziku ispod njega

Radostan sam to odmah pripovjedio svojim suputnicima koji su me nestrpljivo čekali u hotelu te već mislili da će biti prisiljeni krenuti bez mene. Oni u prvi trenutak nisu mogli povjerovati u moje iznenadno otkriće. Pokazujem im što je u digitalcu snimljeno. Čudom se čude, ali moraju priznati: Istina je.

Ispod trijema nije bilo dovoljno svjetla pa snimak nije najbolji. Ipak se dva imena i prezime viteza Bavčevića dovoljno dobro raspoznaju.

Leteći potom prema Zagrebu, sanjarim: Kako bi bilo lijepo kad bi se makar manja skupina Šoltana odlučila za izlet u Istanbul u kojemu se može dobro trgovati, kao nekoć u Trstu, ali i razgledati mnogo više znamenitosti nego sam to ja uspio (nisam imao na raspolaganju dovoljno vremena) te bolje snimiti spomenik i spomen ploču velikog dobročinitelja župe sv. Ivana u Gornjem Selu. To se, dakle, nalazi izvan crkve, u trijemu. Zašto bismo mi samo primali turiste? Možda bi barem mala skupina župljana Gornjeg Sela i drugih Šoltana, mogla jednom i ostvariti ne tako skupi turistički san (turska zrakoplovna tvrtka koja održava svakodnevnu vezu Zagreb-Istanbul i obratno nudi povoljne aranžmane) pa posjetiti jednu od najznamenitijih svjetskih metropola te u to uklopiti i svojevrsno hodočašće na grob tako plemenitog sumještanina čiji je dar, crkva sv. Ivana Krstitelja, upravo bilježi 150 godina postojanja. Poprsje i natpis, a jamačno i grob, na adresi su: *Santa Maria Kilisesi, Istiklal Caddesi 215, 34433 Beyoglu – ISTANBUL, Türquiyeye*. Možda se taj san nekom zgodom i ostvari.

*Položaj crkava sv. Ante i sv. Marije
(ovdje dodan u plan linija istanbulskih metroa)*

TRI BILINIĆEVA OLTARA NA ŠOLTI

U Srednjem selu na otoku Šolti nalaze se tri oltara splitskog altarista Pavla Bilinića (*meštar Pave, Paolo Bilinić*, Split 1860. - Zagreb 1954.) datirana krajem 19. - početkom 20. stoljeća. Na njih je prvi upozorio odmah po njihovom nastanku šoltanski pjesnik Josip Purtić u *Pismi od bratovštine Divice Marije od Čišćenja u Sridnjem Selu*, objavljenoj 1911. godine u Splitu. Pjesma je i danas dragocjen izvor za istraživanje Bilinićevih oltara, stoga citiramo stihove koji se na njih odnose:¹

Od hiljade i osme stotine,
osmdeset i druge godine
kad Srinjaci crkvu sagradiše
i u redu svu je dovršise...

Crkvu lako bilo sagraditi
Al unutra teško popraviti,
jer od stare malo što valjalo,
Staro trošno i sve izgnijalo.

Od vlade se potrošili novci,
od nikoga ne bilo pomoći,
Nego posli sve braća trošila,
Tri oltara nova učinila;

Krasni mramor, ne fali mu ništa,
Bilinić ih čini oltarišta,
Tako isto vrata sakreštije,
Balaustru neka je dičnije.

---

¹ J. Purtić, *Pisma od bratovštine Divice Marije od Čišćenja u Sridnjem selu*, Imprimatur biskupskog ordinarijata, Split, 7. rujna 1911., (kaptolski vikar. Vincencij t. B). Citirane stihove pjesme vidi u: D. Sule (ur.), *Bratovštine otoka Šolte*, Split, 2004., str. 209-212.

Purtić navodi da je župna crkva Gospe Svijećnice u Srednjem Selu dovršena 1882. godine. Investitor cjelovita projekta izgradnje i opremanja crkve bila je šoltanska bratovština Djevice Marije od Čišćenja u Srednjem Selu. Pjesnik Josip Purtić navodi kako je u crkvi Bilinić izradio tri mramorna oltara, par kamenih vrata koja vode u prostor sakristije (koji je smješten iza glavnog oltara), prelijepu balustradu oltarne ograde prezbiterija² te niše za smještaj skulptura Marije i sv. Josipa.³ U radnji ćemo posebnu pozornost posvetiti oltarima, o kojima je prvi pisao 1981. godine šoltanski svećenik don Josip Mihovilović.⁴ Mihovilović navodi da je Bilinić prvo dovršio glavni oltar na kojem se nalazi oltarna pala Prikazanja malog Isusa u hramu⁵, djelo talijanskog slikara Antonia

² O splitskom poduzetniku, klesaru i kiparu Pavlu Biliniću do danas nije napisana sintetska studija, ali je više njegovih oltara obrađeno u zasebnim studijama. D. Kečkemet, *Ivan Meštrović i splitska radionica Pavla Bilinića* u knjizi *Počeci Ivana Meštrovića*, Split, 1959. J. A. Soldo, *Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja, Šematizam*, Split, 1979., str. 158. S. Piplović, *Radovi na sakralnim građevinama u Splitu i okolici na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće*, Kulturna baština 18, Split, 1988., str. 57; isti, *Pavao Bilinić i klesarska tradicija Splita*, Klesarstvo i graditeljstvo, V/1-2, 1994., str. 23-31. M. Ivanišević, *Oltari u runovičkoj župnoj crkvi*, Runovički zbornik 1, *Runovići nekada i danas*, Runovići, 30. listopada 1999., str. 150-159. V. Kusin, *Tko je autor splitskog dominikanskog oltara*, Vjesnik, Kultura, subota, 15. svibnja 1999., str. 20. A. Duplančić, *Crkve kraljice Jelene u Solinu*, Split, 1999., str. 35. D. Kečkemet, *Glavni oltar crkve sv. Dominika u Splitu*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 41, Split 2005.-2007., str. 437-447. O oltaru sv. Dominika u crkvi sv. Petra Mučenika u Starom Gradu vidi u knjizi *Dominikanski samostan sv. Petra Mučenika u Starom Gradu na Hvaru*, Stari Grad, 2006., ur. M. Marinov, str. 61. O Bilinićevu velikom oltaru u crkvi sv. Frane u Imotskom (1902.) vidi S. Piplović, *Crkve u dalmatinskoj zagori iz XIX. stoljeća*, *Croatia christiana periodica* 67/2009., str. 87.

³ Purtić spominje da je Bilinić isklesao i niše u crkvi (*Bratovštine otoka Šolte*, 2004., str. 224):

Sad imamo još i drugu niću

Njih učini gospodar Biliniću,

Dobar, vridan, u svojem radu,

Radnici mu lipo radit znadu.

Dobra radnja, lipo izgledaju,

A tri metra visine imaju,

Sad prošpetiv sasvim nam je lipo,

Jer bo na njoj dva su sada kipa.

U lijevoj niši, koju je isklesala Bilinićeva radionica, nalazi se kip Djevice Marije od Očišćenja, a u desnoj Svetog Josipa.

⁴ J. Mihovilović, *Srednje Selo /kratki povijesni prikaz/*, Nada - župska smotra sv. Stjepana u Grohotama, br. 2 i 3., urednik don Špiro Vuković, Grohote, 1981., str. 64.

⁵ O Zuccaru vidi: K. Prijatelj, *Slikarstvo u Dalmaciji od 1784. do 1884.*, *Odabrane teme*, Split, 1989., str. 75; O slici u Srednje Selu vidi: Mihovilović, 1981., str. 64; K. Prijatelj, *Tri oltarne pale na Šolti*, u M. Mihovilović i suradnici, *Otok Šolta*, Zagreb, Prijatelj, 1990., str. 74-75; I. Prijatelj Pavičić, *Tri oltarne pale na otoku Šolti. Najvrednija ostvarenja šoltanske umjetničke baštine*, Euro-City, Putna revija HŽ-Putničkog prijevoza d.o.o., ljeta, 2008., god. XVI, br. 58, str. 56-58. O crkvi Gospe Svijećnice u Srednjem selu vidi Kečkemet, *Suvremena umjetnost Šolte*, u: M. Mihovilović i suradnici, *Otok Šolta*, Zagreb, 1990., str. 79-80.

Zuccara (San Vito al Tagliamento 1815.- Trst 1892.). Ugledni profesor crtanja na gimnaziji u Trstu je tijekom druge polovine XIX. stoljeća izradio brojne oltarne slike za dalmatinske crkve, a za Šoltu je izradio i oltarnu sliku Krštenja Kristova za crkvu sv. Ivana Krstitelja u Gornjem Selu.⁶

Potom su dovršena dva pobočna oltara.⁷ Jedan je Bilinić načinio za smještaj Gospine slike za koju se držalo da je čudotvorna⁸ (na njemu je danas izložen kip sv. Ante Padovanskog)⁹, a drugi je posvećen sv. Križu.

Tri Bilinićeva šoltanska mramorna oltara su kvalitetna ostvarenja ovog veoma plodnog splitskog altara, kipara i marmorista i klesara. Izučio je klesarski zanat u kamenarskoj radionici talijanskog doseljenika Francesca Montija klešući s njime oltare i nadgrobne spomenike. Godine 1885. otvorio je na Zlodrinj poljani iza stare željezničke postaje na Lučcu u Splitu klesarsku radionicu.¹⁰ Radio je na klesarskoj opremi zgrade Austrijskog poslanstva u Cetinju, a u Splitu na obnovi stare Općinske vijećnice (1890.), Prve pučke dalmatinske banke, na dogradnji Prokurativa te na zgradi bankara Perovića na obali. Među njegovim mnogobrojnim crkvenim oltarima istraživači izdvajaju glavni oltar splitske crkve sv. Dominika te oltar Gospe Lurdske u splitskoj isusovačkoj crkvi, glavni oltar crkve u Kaštel Lukšiću, tri oltara u Kaštel

---

⁶ Ž. Alajbeg, *Proslava 150. obljetnice crkve sv. Ivana Krstitelja 1859.-2009.*, Župni ured sv. Ivana Krstitelja, 2009., Gornje Selo, fotografije Ž. Alajbeg. Autorica ukazuje na inventar crkve zabilježen u *Stato patrimoniale attivo e passivo della Chiesa Curaziale di Villa Superior nel isola di Solta 1890-1900.*

⁷ Glavni oltar koštao je 3300 forinti, a dva pobočna 3000 forinti. Mihovilović, 1981., str. 64.

⁸ Purtić 1911. godine o njoj piše: „Naslikana prije jednog vika, Majke Božje čudna je prilika; Mnogo puta svit bi je vidio, Kad u crkvu k njoj je dohodio Kako gdigod bude prominjena, Kada blida, a kada rumena, Jer moć Božja koja s njom pribiva, Nju uzdrži i nju prominjiva.“ *Bratovštine*, str. 216-217.

⁹ O kipu koji je poslao Demarki (?) iz Splita vidi u Purtićevoj pjesmi, *Bratovštine otoka Šolte*, 2004., str. 220-222:

Kip je u crkvi i Svetog Antona,
Al naručen ne znam baš od koga.

Demarki ga iz Splita poslao,
On će znati ko mu nalog dao.

Naručilo njemu se je tajno,
I u crkvu našu darovano,

Sad odvinitnik i on našeg sela
Kuća ona zdrava i vesela!

Purtić spominje da je svetac bio čašćen u mjestu kao zaštitnik poljskih plodova od krupe, grada, crva, groma, suše, poplave i drugih nedaća.

¹⁰ *Viesti*, List biskupije spljetske i makarske, br. IV, Split, 1885., str. 62; S. Piplović, *Urbanistički i graditeljski razvitak predgrađa Lučac u Splitu*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, 48/2006., str. 458-459.

Kambelovcu, oltare u Imotskome¹¹, glavni oltar župne crkve u Solinu (1888.) te oltare u crkvi sv. Martina u Sumartinu na Braču. Istraživači su popisali, a dijelom i obradili i njegove oltare u crkvama u Janjini, Prološcu, Velikom Prologu¹², Imotskom, Runovićima (1912.)¹³, Opuzenu¹⁴, Metkoviću¹⁵ i Gdinju na Hvaru. Zanimljiv je podatak da je 1927. godine za njega radilo dvadeset i osam kamenorezaca, vještih kipara, majstora i pomoćnika. U njegovoj radionici započeo je klesarski zanat i slavni Ivan Meštrović. S njime su surađivali kipari i klesari Arturo Ferraroni i Toma Rosandić, a nacрте za više njegovih djela izradili su Emil Vecchietti i njegova kći Regina, Bilinićeva supruga (Split, 1862.-1918.).¹⁶ Valja se prisjetiti da je meštar Pavao u vrijeme dok je klesao oltare i vrata sakristije za Srednje Selo ostvario neka od svojih poznatijih djela, poput glavnog oltara solinskog svetišta Gospe od Otoka (1888.) i monumentalnog glavnog oltara splitske dominikanske crkve (koji je naručen 1896. godine, a posvećen dana 15. IX. 1898.). Dosada tipologiji Bilinićevih oltara, kao ni općenito oltara dalmatinskih altarista djelatnih na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće (Francesca Montija, Zeffirina Grassija, Josipa Bariškovića¹⁷, Artura Ferraronija i drugih) nije bila posvećena pozornost.¹⁸ Stoga ćemo se u ovoj radnji detaljnije osvrnuti na tipologiju njegovih šoltanskih oltara koji pokazuju koliko je u ranoj fazi Bilinićeva radionica bila naslonjena na venecijansku baroknu altarističku tipologiju.

Glavni oltar namijenjen smještaju Zuccarove oltarne slike, pripada oltaru arhitektonskog tipa. Izrađen je od više vrsta mramora, a dominiraju svijetli tonovi; tj. bijeli i svijetlosivi mramor s tamnim detaljima. Kvadratni je supedanej oltara položen na podest što ga čine dvije mramorne stube zaobljenih

---

¹¹ O glavnom oltaru franjevačke crkve u Imotskom vidi: Soldo, *Mir i dobro. Monografija franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja*, Split, 1981., str. 265, sl. 233; Piplović, 2009.

¹² U Velikom Prologu Bilinić je izradio glavni oltar.

¹³ Soldo, 1981., str. 267; Ivanišević, 1999., str. 150-159.

¹⁴ U župnoj crkvi svetog Stjepana prvomučenika, dovršenoj 1884. godine, Bilinić je izradio od kararskog mramora glavni oltar sv. Stjepana i pobočni oltar sv. Ante Padovanskog.

¹⁵ O glavnom oltaru crkve sv. Ilije Proroka u Metkoviću vidi Soldo, 1981., str. 272. O crkvi vidi: V. Vrčić, *Neretvanske župe*, Metković, 1972.; M. Vidović, *Sakralni objekti u dolini Neretve*, MH, Metković, 1998.

¹⁶ D. Kečkemet, *Ivan Meštrović i splitska radionica Pavla Bilinića*, Split, 1959., str. 7.

¹⁷ O oltaru Gospe od Karmela splitskog altarista Josipa Bariškovića (sačuvan je nacrt iz 1879. godine) i oltaru sv. Nikole (ugovor s Luigijem Stefanuttijem potpisan 1882., a postavljen 1883. godine) u crkvi Gospe od Pojišana vidi članak S. Piplovića: *Recentne preobrazbe samostanskog kompleksa na Pojišanu*, u zborniku simpozija *Kapucinski samostan i svetište Gospe od Pojišana u Splitu*, održanog 27. V. 2009. u Splitu, ur. A. Duplančić, Split, 2010., str. 367-369. Zanimljivo je spomenuti da je oltar sv. Nikole koštao 1500 forinti.

¹⁸ G. Gamulin, *Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća*, Zagreb, 1999., str. 43.

rubova od ružičastosmeđeg veroneškoga mramora. Ploča podesta popločana je crno-bijelim kvadratima. Cijeli je stipes od bijelog mramora, izuzev središnjeg medaljona na predoltarniku. Njegov je rub ukrašen ugaonim lisnatim ukrasima. Prednju ploču stipesa ukrašavaju tri vješto klesane anđeoske glavice. Središnja počiva na tamnom, poligonalnom medaljonu, a dvije su bočne ovijene spiralno modeliranim reljefnim viticama ispod kojih je ovješena cvjetna girlanda.

Retabl oltara mogao bi se svrstati u tip edikule koja uokviruje luk. Točnije, prema varijanti ovog tipa proširenoj za jedan par nosača koji s obje strane flankiraju središnju nišu/edikulu.¹⁹

Konstrukciju središnjeg dijela retabla s prostorom za slikanu palu oblika uspravnog pravokutnika i polukružnog zaključka čine dva široka polustupca s tzv. korintizirajućim kapitelima. Na njima počiva atika upisanog, lučnog nadvoja sred koje je zaglavni kamen s glavom kerubina. Pred polustupcima su dva slobodnostojeća stupa kružnog presjeka na kvadratnim podnožjima nosača što počivaju na menzi oltara. Taj par nosača prostorno je istaknutiji od dvaju bočnih. Tako središnji otvor zadobiva oblik edikule koja izlazi iz plohe čime se dobiva plastično naglašavanje središnje osi. Umjesto gređa koje se pojavljuje kod baroknih dalmatinskih oltara sukladno pravilima odnosa između nosivih i nošenih elemenata klasične arhitekture, na Bilinićevu se oltaru u osi središnjih dvaju stupova nalaze *en face* konzolne volute okrenute prema dolje. Flankirane su bočnim volutnim krilcima koja počivaju na bočnim nosačima.

Figuralne kompozicije na trokutnim poljima atike²⁰ su određene zakonom kadra pa su na njima prikazana dva u dijagonalu smještena *putta* ovijena viticom florealnog motiva. Retabl je zaključen polukružnim, segmentnim zabatom s akroterijem.

Na menzi oltara, pred oltarnom palom počiva mramorno svetojarište koje bi po svom konceptu moglo biti umanjeni oltar. Riječ je o tabernakulu tipa edikule s upisanim lukom koji ispunjaju vratašca s reljefnim prikazom pokaznice. Ta edikula ima slobodnostojeće stupove koji nose pravilno trodijelno gređe izmjenjive plastičnosti što se u osi stupova obrće. Flankirana je volutnim krilcima i zaključena polukružnim zabatom. Na zabatu počiva par anđela koji ručicama podupiru prijestolje za izlaganje pokaznice sa svetim česticama.

Lijevo i desno od oltara smještena su vrata koja vode u apsidalni prostor sakristije, odakle se stubama penje na kor. Uokvirena su profiliranim

¹⁹ Terminologija je preuzeta od Daniela Premerla. D. Premerl, *Drveni oltari 17. stoljeća u Dalmaciji*, doktorska disertacija, Zagreb, 2008., str. 25.

²⁰ Termin je također preuzet od Premerla. On upozorava da u hrvatskom ne postoji adekvatna i uvriježena riječ za tu plohu, dok se u literaturi engleskog govornog područja ona označava riječju *spandrel*, u njemačkom *Spandrilie*, a u talijanskom *pennacchio d'arco*. Usp.: Premerl, str. 33.

mramornim okvirima lučnog nadvoja, a zaključena su izvijenim, segmentnim zabatom ukrašenim akroterijem. Takav koncept glavnog oltara povezanog s bočnim vratima javlja se u Dalmaciji krajem 17. stoljeća, a osobito se proširio od 18. stoljeća nadalje.²¹ Čini se da tip oltara edikule s volutnim konzolama u zoni atike proizlazi iz oltarne tipologije oltara kakvu je osmislio venecijanski arhitekt Giorgio Massari (Venecija, 1687.–1766.).²² Za opisani šoltanski primjer je posebno zanimljiv njegov projekt glavnog oltara venecijanske crkve Santa Maria del Rosario, poznatije kao Gesuati. Taj oltar, doduše, pripada slobodnostojećem tipu oltara – ciborija s prostorom natkrivenim polukružnom kupolom pod kojom se nalazi monumentalno svetohranište. Upozorili bismo i na izvedenicu Massarijeva mletačkog rješenja na glavnom oltaru splitske crkve Gospe od Pojišana, djelu altarista Pietra Onighe (Onige). Oniga ponavlja ovu tipologiju na glavnom oltaru župne crkve Rođenja Bl. Dj. Marije u Zatonu kraj Nina.²³ Bilinićeva je radionica očito dobro poznavala ta rješenja. Tome svjedoče dva srodna oltara iz njihove radionice: glavni oltar u dominikanskoj crkvi u Splitu²⁴ i glavni oltar župne crkve u Imotskom.²⁵ Šoltansko rješenje se doima kao citat Massarijeva ciborija čija je prednja strana prislonjena uz ravan zid pa je retabl tako postao edikulom za oltarnu sliku. Pređimo na tipološku analizu oltara sv. Križa koji je smješten s lijeve strane crkve, gledano prema svetištu. Blizak je tipološki oltarima koje je krajem XIX. stoljeća izrađivao splitski altarist Josip Barišković.²⁶ Takav tip retabla, koji u središnjem dijelu

²¹ R. Tomić, *Barokni oltari i skulptura u Dalmaciji*, Zagreb, 1995., str. 16; I. Prijatelj Pavičić, *Prilog poznavanju djelovanja altarista Pietra Cavallierija u Dalmaciji*, u *Vinišarski zbornik*, 3, Vinišća, 2008., str. 44.

²² U Dalmaciji ga je tijekom baroka koristilo više baroknih altarista od Ignacija Macanovića, Petra Pavla Brutapellea do Pietra Onighe. Vidi: Tomić, str. 146. O utjecaju Massarijeva tipa oltara na glavni oltar župne crkve u Nerežišću vidi: Tomić, str. 147. O utjecaju Massarijeva tipa oltara na glavni oltar župne crkve u Sutivanu na čijoj izradi su radili Petar Pavao Bruttapelle i Pietro Cavallieri vidi: Prijatelj Pavičić, 2008., str. 38-44.

²³ B. Goja, *Oltar Giuseppa Boare u Kukljici na otoku Ugljanu*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 29, Zagreb, 2005. str. 237. – 244. O glavnom oltaru u crkvi Gospe od Pojišana vidi: A. Duplančić, *Crkva Gospe od Pojišana do početka XX. stoljeća*, u *Kapucinski samostan i svetište Gospe od Pojišana u Splitu*, 2010., str. 157-160. Zanimljivo je spomenuti da je oltar isplaćivan majstoru sve do 1800. godine. Autor prvog nacrtu oltara bio je altarist Pietro Costa.

²⁴ Kečkemet, 2005. – 2007., str. 437 – 447.

²⁵ Soldo, 1982., str. 265.

²⁶ Oltari splitskog altarista Josipa Bariškovića obrađivani su u više radova od kojih ćemo izdvojiti samo nekoliko naslova. O velikom mramornom oltaru u župnoj crkvi Gospe od Ružarija u Drnišu za koji je menzu izradio 1886. godine, a dovršio ga s Antom Frankom 1922. godine vidi Soldo, *Franjevačka provincija Presv. Otkupitelja*, Split, 1979., str. 80-83. O oltaru koji je podigao u župnoj crkvi sv. Luke u Otoku između 1888. i 1894. godine vidi: A. Krolu, *Župa Otok kod Sinja*, Otok, 1979., P. Vučemilović-L. Tomašević-A. Akrap, *Tristota obljetnica župe Otok kod Sinja 1687.-*

ima scenografiju s rastvorenim zastorom reljefno modeliranim u mramoru koji uokviruje sliku ili skulpturu, također je proizašao iz mletačke kasnobarokne altaristike. Poznat je primjer oltara sv. Dominika koji je izradio Giovanni Maria Morlaiter u već spomenutoj crkvi Santa Maria del Rosario u Veneciji, a na istočnoj obali Jadrana citirali su ga M. Costa i G. Torretti na oltaru sv. Dominika (prije u crkvi sv. Dominika) u zadarskoj katedrali.²⁷ Različite i mnogobrojne varijante ovog tipa oltara u Dalmaciji izradili su u drugoj polovini 18. i početkom 19. stoljeća altaristi Pio i Vicko dell'Acqua²⁸ koji su radionici Bilinić vjerojatno bili dobro poznati. Šoltanski oltar izrađen je većim dijelom od bijelog kararskog mramora plavičastih vena. Slično kao i na glavnom oltaru, mramorni je supedanej položen na izdignuti podest kvadratnog popločenja. On je na ovom oltaru kvadratnog oblika s odsječenim rubovima. Tlocrtno ga prati oblik stipesa, ali su na njegovim odrezanim uglovima obiju strana izvedene volute okrenute prema gore. Prednju ploču stipesa krase dva anđela koji ručicama pridržavaju Veronikin rubac s Kristovim likom. Stilom podsjećaju na anđele svirače isklesane na antependiju glavnog oltara u crkvi sv. Ilije u Metkoviću. Nad mramornom menzom izdiže se retabl oltara. Po tipologiji je blizak edikuli s upisanim lukom.²⁹ Umjesto oltarne slike ona uokviruje mramornu scenografiju za skulptorski prikaz Krista na križu; rastvoreni zastor i anđela.

Konstrukciju središnjeg dijela retabla čine dva polustupca s jednostavnom profilacijom koja čini imposte za luk. Profilacija se nastavlja do vanjskih bridova retabla kao vijenac i čini važan horizontalni dio kompozicije koji se optički

---

1987., Otok, 1988. O njegovu oltaru u crkvi sv. Stjepana u Brelima, dovršenom 1897. godine, vidi: J. Bebić, *Brela*, Split, 1985., str. 81. O tri kamena oltara koja je izradio za župnu crkvu u Bastu (glavni, 1893., Gospin 1879. i sv. Josipa 1886. godine) vidi K. Jurišić, *Baška Voda kroz stoljeća i tisućljeća*, Baška Voda, 1994. O glavnom oltaru koji je izradio u crkvi sv. Frane na Obali u Splitu vidi: S. Piplović, *Pregradnja crkve i samostana konventualaca u Splitu tijekom XIX. i početkom XX. stoljeća*, Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU u Zadru, sv. 46/2004., str. 431. O oltaru sv. Petra Mučenika koji je 1895. godine podigao u dominikanskoj crkvi sv. Petra Mučenika u Starom Gradu vidi: S. Krasić, *Dominikanski samostan sv. Petra Mučenika u Starom Gradu na Hvaru (XV.-XX. st.)*, u *Dominikanski samostan sv. Petra Mučenika u Starom Gradu na Hvaru*, Stari Grad, 2006., ur. M. Marinov, str. 26; R. Bužančić, *Stari Grad, Samostan sv. Petra Mučenika, Graditeljstvo*, u katalogu izložbe *Dominikanci u Hrvatskoj*, Galerija Klovičevi dvori, Zagreb, 21. prosinca-30. ožujka 2008., u tisku, G/11, str. 282.

²⁷ R. Tomić, *Barokni oltari i skulptura u Dalmaciji*, Zagreb, 1995., str. 100. – 101; isti, *Kiparstvo II, Od XVI. do XX. stoljeća, Umjetnička baština zadarske nadbiskupije*, Zadar, 2008., kat. 35, str. 127-131.

²⁸ Primjeri su glavni oltar u šibenskoj crkvi Gospe van Grada, glavni oltar u župnoj crkvi u mjestu Tisno, Oltar Gospe Sinjske u Sinju itd. Usp: R. Tomić, *Barokni oltari i skulptura u Dalmaciji*, Zagreb, 1995., str. 164 – 179.

²⁹ Za razliku od edikule glavnog oltara, ovdje se tjeme luka nalazi ispod gređa.

povezuje s vodoravnim krakom Kristova križa. S vijenca se spušta volutno krilce kao flankirajući krivuljni element. Ono je, zapravo, isklesano iz istog komada mramora kao i stupci pa ga se može držati dijelom nosača. To volutno krilce ima isti dekorativni repertoar kao stipes glavnoga oltara, a čine ga ugaoni listnati ukrasi iz kojih se izvijaju vitice vegetabilnog motiva. Pred stupcima su postavljena dva slobodnostojeća stupa korintizirajućih kapitela. Stupovi počivaju na kvadratnim podnožjima, a trupom vizualno presijecaju horizontalnu profilaciju produženog imposta. Stupovi podupiru klasično oblikovano gređe trodijelne podjele što se u osi stupova obrće. Atika se nastavlja u osi edikule, ima oblik vodoravnog pravokutnika flankiranog lezenama. Zaključena je segmentnim izvijenim zabatom ukrašenim akroterijem.

Treći Bilinićev oltar u župnoj crkvi u Srednjem selu, onaj namijenjen Gospinoj slici, u prvi mah je sličan oltaru sv. Križa. Forma stipesa je identična, no drukčiji je njegov dekorativni repertoar isklesan na predoltarniku. Ukrašen je vješto klesanim, bogatim cvjetnim girlandama. Retabl se također ponešto razlikuje. Kompozicija središnjeg prizora zaključenog lukom kombinacija je skulpture i slike. Dva široka, plošno oblikovana stupca uokviruju usku nišu polukružnog zaključka. U njoj je smještena barokna slika Bogorodice s Djetetom i svecima koja se nekoć držala čudotvornom. Nišu sa slikom uokviruje mramorni zastor koji je nadvišen krunom. Cjelokupna je kompozicija s krunom i zastorom upisana u luk.

Za razliku od oltara sv. Križa, luk kod Gospina oltara počiva na gređu i zadire u zonu atike. Zbog toga se trodijelno gređe nalazi samo iznad stupova, tamo gdje je obrat gređa, i neznatno se nastavlja prema vanjskim bridovima retabla. Obrate, dakako, podupiru dva stupa korintizirajućih kapitela čiji je trup oblikovan u sivobijelom mramoru. Atika ima oblik vodoravnog pravokutnika zasječenog lukom i omeđenog dvjema volutnim konzolama. Zaključena je vijencem i polukružnim zabatom.

Grgo Gamulin u knjizi *Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća* 1999. godine napisao je da tek treba u budućnosti napisati poglavlje o praskozorju našeg novijeg kiparstva. Prije dvadeset godina su altaristi djelatni u Hrvatskoj tijekom prve i druge polovine 19. stoljeća bili gotovo potpuno neistražena tema. Jedan od dalmatinskih altarista iz razdoblja historicizma i akademizma koji zaslužuje sintetsku monografsku obradu, zasigurno je Pavao Bilinić. U našoj radnji nastojali smo istražiti u kojoj je mjeri baštini baroknu morfologiju i tipologiju. Dakako, naše istraživanje je preliminarno, tim više što se bavi oltarima iz njegove rane umjetničke faze. Nadamo se da će njegova osebujna altaristička tipologija u skorij budućnosti postati predmetom sveobuhvatnije znanstvene analize.

Sažetak:

U župnoj crkvi Gospe Svijećnice u Srednjem Selu na otoku Šolti nalaze se tri oltara splitskog altarista Pavla Bilinića (*meštar Pave, Paolo Bilinić*, Split 1860. - Zagreb 1954.). Dativaju se u konac XIX. - početak XX. stoljeća. Na oltare je prvi upozorio šoltanski pjesnik Josip Purčić u *Pismi od bratovštine Dvice Marije od Čišćenja u Sridnjem Selu* objavljenoj 1911. godine u Splitu. Ta je pjesma dragocjen izvor za istraživanje Bilinićevih oltara. Ta tri Bilinićeva mramorna oltara su kvalitetna ostvarenja ovog veoma plodnog splitskog altarista i kipara o čijoj razgranatoj djelatnosti svjedoči znatan broj altarističkih ostvarenja. Tipologiji Bilinićevih oltara do sada nije bila posvećena pozornost. Stoga se u ovom radu detaljnije obrađuje tipologija njegovih šoltanskih oltara. Na njihovu je primjeru uočeno koliko je u ranoj fazi Bilinićeva radionica bila naslonjena na venecijansku baroknu altarističku tipologiju. Glavni oltar, namijenjen smještaju Zuccarove oltarne slike, pripada oltaru arhitektonskog tipa - edikuli koja uokviruje luk. Točnije, prema varijanti ovog tipa proširenoj za jedan par nosača koji s obje strane flankiraju središnju nišu/edikulu. Na Bilinićevu se oltaru u osi središnjih dvaju stupova nalaze *en face* konzolne volute okrenute prema dolje. Flankirane su bočnim volutnim krilcima koja počivaju na bočnim nosačima. Taj tip tip oltara edikule s volutnim konzolama u zoni atike proizlazi iz oltarne tipologije oltara kakvu je osmislio venecijanski arhitekt Giorgio Massari (Venecija, 1687.–1766.). Izvedenicu Massarijeva mletačkog rješenja iz crkve Gesuati izveo je altarist Pietro Onigae (Oniga) za glavni oltar splitske crkve Gospe od Pojišana i glavnom oltaru župne crkve Rođenja Bl. Dj. Marije u Zatonu kraj Nina. Bilinićeva je radionica očito dobro poznavala ta rješenja. Bilinićevo šoltansko rješenje se doima kao citat Massarijeva ciborija čija je prednja strana prislonjena uz ravan zid pa je retabl tako postao edikulom za oltarnu sliku. Drugi Bilinićev šoltanski oltar je onaj sv. Križa. Nad mramornom menzom izdiže se retabl oltara. Po tipologiji je blizak edikuli s upisanim lukom, no umjesto oltarne slike ona uokviruje mramornu scenografiju za skulptorski prikaz Krista na križu; rastvoreni zastor i anđela. Treći je Bilinićev oltar onaj namijenjen Gospinoj slici koja se nekoć držala čudotvornom. On je, na prvi pogled, sličan oltaru sv. Križa. U središtu retabla je niša za sliku koju uokviruje mramorni zastor nadvišen krunom. Takav tip retabla, koji u središnjem dijelu ima scenografiju s rastvorenim zastorom reljefno modeliranim u mramoru koji uokviruje sliku ili skulpturu, također je proizašao iz mletačke kasnobarokne altaristike. Brojne citate toga tipa u Dalmaciji izveli su u drugoj polovini 18. i početkom 19. stoljeća altaristi Pio i Vicko dell'Acqua koji su radionici Bilinić vjerojatno bili dobro poznati kao i tipologija oltara koje je krajem XIX. stoljeća izrađivao splitski altarist Josip Barišković.

Abstract:

U župnoj crkvi Gospe Svijećnice u Srednjem selu na otoku Šolti nalaze se tri oltara splitskog altariste Pavla Bilinića (*meštar Pave, Paolo Bilinić*, Split 1860.-Zagreb 1954.). Datiraju se u konac XIX. - početak XX. stoljeća. Ta tri Bilinićeva mramorna oltara su kvalitetna ostvarenja ovog veoma plodnog splitskog altarista i kipara o čijoj razgranatoj djelatnosti svjedoči znatan broj altarističkih ostvarenja u Dalmaciji na prostoru od Kaštel Lukšića do Metkovića. Dosada tipologiji njegovih oltara, kao (uostalom) ni onoj oltara drugih dalmatinskih altarista djelatnih na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće, poput Francesca Montija, Josipa Bariškovića i Artura Ferraronija, nije bila posvećena pozornost. Stoga se u ovoj radnji detaljnije obrađuje tipologija Bilinićevih šoltanskih oltara. Nastoji se istražiti u kojoj je mjeri Bilinić baštinio morfologiju i tipologiju oltara ranijih stilskih epoha, točnije koliko je u ranoj fazi Bilinićeva radionica bila naslonjena na venecijansku baroknu altarističku tipologiju. Dakako, ovo je istraživanje preliminarno, tim više što se bavi oltarima iz njegove rane umjetničke faze.

Glavni oltar u crkvi Gospe Svijećnice u Srednjem Selu (rad altara Bilinića)
Foto: Slavko Zupan

Bočni, sjeverni oltar u crkvi Gospe Svijećnice u Srednjem Selu (rad altara Bilinića)
Foto: Slavko Zupan

Bočni, južni oltar u crkvi Gospe Svijećnice u Srednjem Selu (rad altarista Bilinića)
Foto: Slavko Zupan

Dinko Sule

BABA TURKA, DI ĆU SE OŽENIT?

Ne znam je li naslov primjeren ovoj štoriji o beštijan. Ali sve vaja krstit, pa i ovu štoriju.

Najprin vaja napisat ča je to *baba turka*. To van je, po našu, ona beštijica ča je zovu bogomoljka, koja svoje boje prilagodi boji okoline. Mene su moji stari učili da pitan *baba turku* di ću se oženit. I znajte da san uvik pita *baba turku* di ću se oženit, kad god bi je bi vidí. Govorila bi mi baba: „Sinko, *baba turka* će dignut nogu i ukazat ti bandu svita na koju ćeš se oženit.“ Virova san svojon babi i *babi turki*. Evo, 'vo bi bi ka uvod u ovu malu štoriju o beštijan.

Kad smo već kod *babi turki*, ča oće reć kod bogomoljki, na Šolti san jema prilike vidit običnu bogomoljku - *Mantis religiosa*. Ženska je zelene boje, a muški kafene. Vidi san i jednu kafenu, a koja je različita od ove; nisan je letrata pa ne mogu ni tvrdit o kojon se vrsti radi. Jema san prilike vidit i onu vrlo grubega izgleda ča je stručno zovu *Empusa pennata*. O ovon grubon *babi turki* na internetskin stranican prošti san 'vo: *Podrijetlo imena roda Empusa je starogrčko i veže se uz mitska bića (empousa =ona koja brzo napada). Prema nikima, imale su sposobnost promine lika i ubivale su ovce, a prima drugin izvorima, one su demoni natprirodne snage, Hekatine kćeri zastrašujućeg izgleda koje su mogle prominut oblik u predivne i zavodjive žene, koje bi muškima pomutile pamet i iz njih isisale životnu energiju*. Tokalo me je proštít da u Hrvatskoj jema, živi, šest vrsti bogomoljki, pa eto i u našoj Šolti jema dvi vrste sigurno.

Sad ću se pribacit na svit tic. Znete li onu našu staru: „Ko visoko leti, nisko pade.“ Jednega dana, šetajuć, osta san zapižđen kad san u Basiliji (lokva u šoltanskom poju) vidi niku bilu ticu. Nisan zna je li patka, je li labud, jerbo jon je glava bila pod vodom. Bilo je to u vrime kad je zvizdan već čini svoje (26. lipnja 2010.). Ta leteća beštija, koja pliva u Basiliji, za mene je bila nepoznanica. Bržje-boje izvadi san iz žepa fotoaparata, bržje-boje učini letrat pa ga još bržje-boje posla ovin vragon ča nas je svih zasinu, elektronskon pošton, mojon prijatejici i štovatejici, suradnici naše *Baščine*, velikoj znanstvenici ča poznaje sve tice, dr. sc. gospoiji Jasmini Mužinić koja radi u Zavodu za ornitologiju HAZU-a u Zagrebu. Istega dana javila mi se je gospoja Jasmina i napisala: *Fantastično! Zanimljivost za ornitofaunu Šolte. To je mošusna patka (Cairina mosata), ptica južne i srednje Amerike. Tamani puževe golaće pa je zbog toga*

drže u vrtovima. Ovaj primjerak pobjegao je iz nečijeg dvorišta na Šolti pa bi bilo dobro doznati je li takve patke itko uzgaja na Šolti, a možda je doletjela s nekog drugog otoka gdje se također uzgaja.

Odi san ja deboto svaki drugi dan do Basilije gledat tu lipu patku. Raspitiva se po selu ko goji patke, pita i očuha i na kraju dozna ko je je u Basiliju meka. Dopisiva san se s gospojon Mužinić i nastoja učinit sve ča bi mi rekla, traži ko bi je uze doma. Redovito san odi do Basilije, gleda je i prati, a onda 8. srpnja ostanen *ka vanka sebe* - s patkon u Basiliji pliva još jedna tica. Moran priznat da ni tu ticu nikad nisan vidi, a brž i jesan ma me tice nisu zanimale. Jopet iste radnje: fotoaparata, letrata, elektronska pošta, jopet ista adresa, adresa gospoje Jasmine. Reka san onako za sebe, poslat će kvragu mene i tice, a ona ni pet ni šest bržje boje mi odgovori (ka prava žena, ka prava znanstvenica): *Rado primam i gledam fotke ptica, pogotovo sa šoltanske Basilije koja je udomila i ovu rijetkost. Ovo je mladi primjerak našega galeba klaukavca (Larus michahellis) hrvatska gnjezdarica isturenih otoka i hridi.*

Nu ti Boga, di je doša u Basiliju. E sad san odi gledat, s razlogon depju, još i galeba. Bilo je dan kad je na škrapan Basilije bilo puno galebi i onda jednega dana ni starih galebi klaukavci ni mladega primjerka. Odletili, ostavili perušinu i po škrapan šporkicu. Odi san i odi, pa jopet čudo - u Basiliji nove prinove, još jedna patka i patak. Ponovin sa spominjanin radnjan, pratin „vodonestaj“ Basilije, pišen načelniku Općine (datum nije višje ni važan) da intervenira kod vatrogasac da uliju jednu cisternu vode u Basiliju kako ne bi patke ostale na suhu i žedne. Reka mi je da je intervenira. A to ni bila voda samo za 've patke, nego za sve tice i beštije Šolte. Bome je i to naše blago. Jednega dana (ni tribat mecat datum) ni kapje vode u Basiliji, a patkan ni traga ni glasa. Di su svršile, jesu li odletile oli su u teči završile? Zato san na početku ovega dila štorije i napisa *ko visoko leti, nisko pade*, jema bit da su patke pale nisko, nikome u teču. Dozna san 'ko je stavi u Basiliju ove dvi nove patke, muškega i žensku, ali koja korist.

Nemojte za Uskrs dicit kupovat patke i piliće pa ih nosit u Basiliju kad višje ne budu 'nako male i smišne. Ispecite dicit sirmice i garitulu, piturajte s dicon jaja, bar ne ćete činit neravnotežu u prirodi.

I za kraj ću napisat da san u po miseca prosinca prošle godine vidi, kako bi mi rekli, guju (zmiju), jema bit bjeloušku (*Natrix natrix*) dignutih ušiju. More bit da san fali u determinaciji, ma mi se čini da nisan slabo razumi poruku koju mi je tega ladnega zimskega dana ta guja „pridala“: „Ne silujte prirodu, *svaka sila za vrimenta, a nevoja redon gre.*“

Čiča miča, gotova je ova priča.

Mantis religiosa, obična bogomoljka

Foto: Dinko Sule

Empusa pennata, bogomoljka koja brzo napada

Foto: Dinko Sule

Cairina mosata, mošusna patka u Basiliji

Foto: Dinko Sule

Cairina mosata i *Larus michahellis*, mošusna patka i mladi primjerak galeba klaukavca u Basiliji Foto: Dinko Sule

Patke šetaju po isušenoj Basiliji

Foto: Dinko Sule

Natrix natrix, zmiija bjelouška

Foto: Dinko Sule

Sternbergia lutea (L.) Ker Gawl. ex Spreng, žuta lužarka, zaštićena biljna vrsta
Foto: Dinko Sule

Glaucium flavum Crantz, primorska makovica, vrlo ugrožena biljna vrsta
Foto: Dinko Sule

Ephedra fragilis Desf. subsp. *campylopoda* (C.A. Mayer) Asch. et Graeb, puzava kositrenica, zaštićena vrsta Foto: Dinko Sule

Vitex agnus-castus, fratarski papar, zaštićena vrsta Foto: Dinko Sule

Cyclamen repandum Sibth. et. sm., ciklama, zaštićena vrsta
Foto: Dinko Sule

Centaurea ragusina, dubrovačka zečina, zaštićena biljna vrsta
Foto: Dinko Sule

Dracunculus vulgaris Schott, obična zmijavčica, rijetko zastupljena biljna vrsta
Foto: Dinko Sule

Cochium autumnalis L., jesenski mrazovac, vrlo rijetka biljna vrsta
Foto: Dinko Sule

Salsola soda L., sodarka, zaštićena vrsta

Foto: Dinko Sule

Gladiolus illyricus W.D.J. Koch, ilirski mačić, sabljčica, zaštićena biljna vrsta

Foto: Dinko Sule

Iris pseudopallida Trinajstić, južnojadranska perunika, zaštićena vrsta
Foto: Dinko Sule

Narcissus tazetta L., višecvjetni sunovrat, zaštićena biljna vrsta
Foto: Miroslava Žic, Stipanska, 2009. g.

FLORA OTOKA ŠOLTA

Dalibor Vladović¹, Dinko Sule² i Nediljko Ževrnja¹

¹ Prirodoslovni muzej i zoološki vrt, Kolombatovićevo šetalište 2, 21000 Split

² Put Podvelegomile 34, 21430 Grohote otok Šolta

UVOD

Otok Šolta od kopna dijeli Splitski kanal, a od otoka Brača uska Splitska vrata. Ima površinu od cca 58 km² (18 km dug i 2-4 km širok) s pretežno strmom obalom, osobito s južne strane, te nekoliko dubljih uvala sa sjeverne strane. Prema **Horvatiću** 1963., nalazi se u centralnom rajonu srednjeg područja istočnojadranske eumediteranske zone, jadranske provincije, mediteranske regije. U više radova usputno se navode vaskularne biljne vrste koje rastu na otoku Šolti, a do danas ti podatci nisu sabrani na jednom mjestu. Osim evidentiranih vrsta (vrste su navedene abecednim redom), u ovom radu dopisane su i vrste koje se po prvi put bilježe za otok Šoltu, a u popisu su masno tiskane, a zastupljene su u radnom herbaru Dinka Sule. Popis imena vrsta je usklađen s djelom **Nikolić** (1994-2000). Nakon latinskoga imena vrste kronološki su citirani autori koji su ranije zabilježili tu vrstu za Šoltu.

REZULTATI I RASPRAVA

Popis vaskularnih biljaka

1. *Acacia dealbata* Link
2. *Acanthus mollis* L.
3. *Acer campestre* L.
4. *Aceras anthropophorum* (L.) W. T. Aiton **Golubić** 2004; **Kranjčev** 2004 (Grohote *Orchis anthropophora* /L./ Allioni); **Golubić** 2007
5. *Achillea filipendulina* Lam.
6. *Acinos arvensis* (Lam.) Dandy **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
7. *Actinidia deliciosa* (A.Chev.) C.F.Liang. & A.R.Ferguson
8. *Aegilops geniculata* Roth **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
9. *Aegilops neglecta* Req. ex Bertol
10. *Aesculus hippocastanum* L. **Sule** 2009
11. *Aetheorhiza bulbosa* (L.) Cass. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
12. *Aethionema saxatile* (L.) R. Br. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
13. *Agave americana* L. **Nikolić** 28.07.2003 (okolica naselja Stomorska); **Sule** 2010

14. *Agrimonia eupatoria* L. **Sule** 2010
15. *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Dobrović** 24.04.2005 (uz cestu, 100-ak metara prije dvorca Marchi, mjesto Maslinica); **Sule** 2009; **Ruščić** 2009 (uvala Krušica - Kruščica)
16. *Ajuga chamaepitys* (L.) Schreb. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
17. *Albizia julibrissin* Durazz.
18. *Alcea rosea* L. **Sule** 2010
19. *Allium ampeloprasum* L. **Horvatić, Hodak** 1970; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
20. *Allium commutatum* Guss. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 (uvala Rogač, uvala Piškera-Nečujam, uvala Nečujam, uvala Šešule-Šešula)
21. *Allium guttatum* Steven ssp. *sardoum* (Moris) Stearn **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004 ssp. *dalmaticum* (A.Kern. ex Janch.) Stearn
22. *Allium neapolitanum* Cirillo
23. *Allium roseum* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
24. *Allium sphaerocephalon* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Jakl** (18.7.2009 uvala Stračinska; 19.7.2009 uvala Tatinja; uvala Senjska, 20.7.2009; uvala Bolančina, uvala Vela Travna)
25. *Allium subhirsutum* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
26. *Aloe vera* (L.) Burm. f. **Sule** 2009
27. *Althaea hirsuta* L.
28. *Alyssum alyssoides* (L.) L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
29. *Alyssum simplex* Rudolphi
30. *Amaranthus retroflexus* L. **Sule** 2010
31. *Amaranthus viridis* L.
32. *Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich. **Golubić** 2007; **Sule** 2010
33. *Anagallis arvensis* L.
34. *Anagallis coerulea* Schreb. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
35. *Anchusa arvensis* (L.) M. Bieb. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
36. *Anchusa cretica* Mill. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
37. *Anchusa italica* Retz.
38. *Anemone hortensis* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
39. *Anethum graveolens* L.
40. *Angelica archangelica* L. **Sule** 2010
41. *Anthemis cotula* L.

42. *Anthyllis vulneraria* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001 ssp. *rubiflora* (DC.) Arcang. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
43. *Antirrhinum majus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
44. *Arabis hirsuta* (L.) Scop.
45. *Arabis turrita* L.
46. *Arabis verna* (L.) R. Br.
47. *Arbutus x andrachnoides* Link.
48. *Arbutus unedo* L. **Petter** 1832; **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003. (okolica naselja Stomorska); **Dobrović** 24.04.2005. (ispred kuće u vrtu, mjesto Maslinica); **Ruščić** 2009 (uvala Nečujam - prema uvali Bok od Rata, sjeverna obala); **Sule** 2010
49. *Arenaria leptoclados* (Reichenb.) Guss. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
50. *Arenaria serpyllifolia* L.
51. *Arisarum vulgare* Targ. Tozz. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
52. *Aristolochia rotunda* L.
53. *Armoracia rusticana* P. Gaertn., B. Mey. et Scherb.
54. *Artemisia absinthium* L.
55. *Artemisia caerulescens* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Ruščić** 2009 (uvala Piškera - unutar uvale Nečujam)
56. *Arthrocnemum fruticosum* (L.) Moq. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Ruščić** 2009 (uvala Piškera - unutar uvale Nečujam; uvala Tiha - unutar uvale Nečujam; uvala Šešula, sjeverno zapadni dio uvale, uvala Šešula – dno uvale).
57. *Arthrocnemum macrostachyum* (Moric.) C. Koch **Jakl** (20.07.2009 uvala Tatinja; 23.08.2009 zapadna strana uvale Šešula)
58. *Arum italicum* Mill. **Bedalov** 1989; **Dobrović** 24.04.2005 (uz cestu, 100-ak metara prije dvorca Marchi, mjesto Maslinica); **Sule** 2010
59. *Asparagus acutifolius* L. **Horvatić** 1958; **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Dobrović** 24.04.2005 uz cestu, 100-ak metara prije dvorca Marchi, mjesto Maslinica; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Ruščić** 2009 uvala Nečujam; **Sule** 2010
60. *Asperula aristata* L.f. ssp. *scabra* (J.Presl et C.Presl) Nyman **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
61. *Asperula arvensis* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001

62. *Asphodelus aestivus* Brot. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
63. *Asphodelus fistulosus* L. **Sule** 2010
64. *Asplenium adiantum-nigrum* L.
65. *Asplenium ceterach* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Dobrović** 24.04.2005 uz cestu, 100-ak metara prije dvorca Marchi, mjesto Maslinica; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
66. *Asplenium trichomanes* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Dobrović** 24.04.2005 uz cestu, 100-ak metara prije dvorca Marchi, mjesto Maslinica; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
67. *Aster squamatus* (Spreng.) Hieron. **Pandža, Franjić, Trinajstić, Škvorc, Stančić** 2001
68. *Asteriscus aquaticus* (L.) Less. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
69. *Asterolinon linum-stellatum* (L.) Duby **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
70. *Astragalus hamosus* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
71. *Astragalus sesameus* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
72. *Atriplex hortensis* L. **Sule** 2010
73. *Atriplex littoralis* L. **Sule** 2010
74. *Atriplex nitens* Schkuhr. **Sule** 2010
75. *Atriplex patula* L. **Dobrović** 24.04.2005 uz cestu, 100-ak metara prije dvorca Marchi, mjesto Maslinica
76. *Atriplex prostrata* Boucher ex DC. in Lam. et DC. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Ruščić** 2009 uvala Rogač (sjeverna obala), uvala Stomorska luka (sjeverna obala), uvala Piškera - unutar uvale Nečujam (sjeverna obala), uvala Supetar - unutar uvale Nečujam (sjeverna obala), uvala Tiha - unutar uvale Nečujam (sjeverna obala), uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam (sjeverna obala), uvala Nečujam - prema uvali Bok od Rata (sjeverna obala), uvala Nečujam, uvala Rogač, uvala Maslinica, sjeverozapadna obala, uvala Šipkova, rt Obinuša kod Maslinice, uvala Šešula (Šešule), uvala Šešula (dno uvale), uvala Krušica
77. *Aurinia leucadea* (Guss.) K.Koch **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Vladović** 2008
78. *Aurinia sinuata* (L) Griseb.
79. *Avena barbata* Pott ex Link **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
80. *Avena sterilis* L. **Sule** 2010

81. *Ballota nigra* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
82. *Barlia robertiana* (Loisel.) Greuter **Golubić** 2007
83. *Bellis annua* L. **Sule** 2010
84. *Bellis perennis* L. **Sule** 2010
85. *Bellis sylvestris* Cirillo **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Sule** 2010
86. *Bidens subalternans* DC.
87. *Bituminaria bituminosa* (L.) Stirton **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Sule** 2010
88. *Blackstonia perfoliata* (L.) Huds. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
- ssp. *perfoliata*
- ssp. *serotina* (Koch ex Rchb.) Vollm. **Ruščić** 2009 uvala Nečujam
89. *Borago officinalis* L. **Sule** 2010
90. *Bougainvillea spectabilis* Willd. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
91. *Brachypodium distachyon* (L.) P.Beauv. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
92. *Brachypodium retusum* (Pers.) P.Beauv. **Horvatić** 1958; **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Ruščić** 2009 uvala Nečujam, rt Obinuša kod Maslinice
93. *Brachypodium sylvaticum* (Huds.) P.Beauv. **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001
94. *Brassica rapa* L. ssp. *rapa*
95. *Briza maxima* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
96. *Bromus hordeaceus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
97. *Bromus intermedius* Guss **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
98. *Bromus madritensis* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
99. *Bromus sterilis* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
100. *Broussonetia papyrifera* (L.) Vent. **Sule** 2010
101. *Bunias erucago* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
102. *Bupleurum baldense* Turra ssp. *gussonei* (Arcang.) Tutin **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
103. *Bupleurum veronense* Turra **Ruščić** 2009 uvala Nečujam
104. *Buxus sempervirens* L. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska

- 105.** *Calamintha nepetoides* Jord. **Bedalov** 1989
- 106.** *Calendula arvensis* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Sule** 2010
- 107.** *Calepina irregularis* (Asso) Thell. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 108.** *Campanula erinus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 109.** *Campanula pyramidalis* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Vladović** 2008; **Sule** 2010
- 110.** *Campsis radicans* (L.) Seen.
- 111.** *Canna indica* L.
- 112.** *Capparis spinosa* L. ssp. *rupestris* (Sm.) Nyman **Horvatić, Hodak** 1970; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska, 19.07.2009 uvala Senjska, 20.07.2009 uvala Zaglav, uvala Vela luka, uvala Tatinja, uvala Jorja; **Sule** 2010
- 113.** *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. **Sule** 2010
- 114.** *Capsella rubella* Reut. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Dobrović** 24.04.2005 uz cestu, 100-ak metara prije dvorca Marchi, mjesto Maslinica
- 115.** *Cardamine hirsuta* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 116.** *Cardaria draba* (L.) Desv.
- 117.** *Carduus pycnocephalus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 118.** *Carex distachya* Desf. **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001
- 119.** *Carex divulsa* Stokes
- 120.** *Carex hallerana* Asso **Bedalov** 1989
- 121.** *Carlina corymbosa* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
- 122.** *Carpinus betulus* L.
- 123.** *Carpobrotus acinaciformis* (L.) L. Bolus **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Maslinica, uvala Šipkova, rt Obinuša kod Maslinice
- 124.** *Carthamus lanatus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 125.** *Castanea sativa* Miller **Petter** 1832; **Visiani** 1842; **Marasović, Milanko** 2001
- 126.** *Cedrus atlantica* (Eddl.) Carrière
- 127.** *Celtis australis* L. **Sule** 2009
- 128.** *Centaurea ragusina* L. **Domac** 1953; **Horvatić, Hodak** 1970; **Bedalov,**

- Fischer 1991; Pavletić Zi 1994; Bačić, Vladović, Popović 1997; Marasović, Milanko 2001; Vladović 2008; Jakl 19.07.2009 uvala Tatinja, uvala Jorja, uvala Grabova
ssp. *ragusina* 8. 1952 jugoistočni dio otoka; Šilić 1984
129. *Centaurea solstitialis* L.
130. *Centaurea scabiosa* L. Sule 2010
131. *Centaureum erythraea* Rafn Horvatić 1958; Bedalov, Fischer 1991; Marasović, Milanko 2001; Ruščić 2009 uvala Nečujam
132. *Centaureum pulchellum* (Sw.) Druce Bedalov 1989; Marasović, Milanko 2001
133. *Centranthus ruber* (L.) DC.
134. *Cerastium glomeratum* Thuill.
135. *Cerastium pumilum* Curtis ssp. *glutinatum* (Fries) J alas Bedalov 1989; Marasović, Milanko 2001
136. *Ceratonia siliqua* L. Petter 1832; Horvatić 1958; Marasović, Milanko 2001
137. *Cercis siliquastrum* L.
138. *Cereus peruvianus* (L.) Miller.
139. *Chamomilla recutita* (L.) Rauschert Bedalov, Fischer 1991
140. *Chaenorhinum minus* (L.) Lange ssp. *litorale* (Willd.) Hayek Ruščić 2009 uvala Rogač, uvala Stomorska luka
141. *Chelidonium majus* L.
142. *Chenopodium album* L. Vladović, Mitić, Matković, Parmać 2004; Ruščić 2009 uvala Supetar - unutar uvale Nečujam
143. *Chenopodium urbicum* L.
144. *Chondrilla juncea* L.
145. *Chrysanthemum coronarium* L. Bedalov 1989; Marasović, Milanko 2001; Ruščić 2009 uvala Krušica
146. *Chrysanthemum frutescens* L.
147. *Cichorium intybus* L. Bedalov 1989; Marasović, Milanko 2001; Sule 2010
148. *Cirsium acaule* Scop. Sule 2010
149. *Cirsium arvense* (L.) Scop. Sule 2010
150. *Cirsium hypoleucum* DC. Sule 2010
151. *Cirsium oleraceum* (L.) Scop. Sule 2010
152. *Cistus incanus* L. Horvatić 1958; Bedalov, Fischer 1991; Marasović, Milanko 2001; Kovačić, Jasprica, Ruščić 2001
153. *Cistus monspeliensis* L. Portenschlag-Ledermayer 1824; Horvatić

- 1958; **Horvatić, Hodak** 1970; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Vladović** 2008
- 154. *Cistus salvifolius* L.** **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
- 155. *Citrus japonica* Thunb.**
- 156. *Citrus limon* (L.) Burm. f.** **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
- 157. *Citrulus medica* L.**
- 158. *Citrulus reticulata* Blanco**
- 159. *Clematis flammula* L.** **Horvatić** 1958; **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
- 160. *Clematis recta* L.** **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
- 161. *Clematis vitalba* L.** **Sule** 2010
- 162. *Clematis viticella* L.**
- 163. *Clypeola jonthlaspi* L.** **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 164. *Colchicum autumnalis* L.**
- 165. *Colchicum hungaricum* Janka** **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
- 166. *Colutea arborescens* L.** **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Tiha - unutar uvale Nečujam
- 167. *Convolvulus althaeoides* L. ssp. *tenuissimus* (Sibth. et Sm.) Stace** **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
- 168. *Convolvulus arvensis* L.** **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Sule** 2010
- 169. *Convolvulus cantabrica* L.** **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 170. *Convolvulus cneorum* L.** **Domac** 1957 stijene u SO dijelu otoka; **Trinajstić** 1972
- 171. *Conyza canadensis* (L.) Cronquist** **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Milović** 2004; **Ruščić** 2009 uvala Maslinica
- 173. *Coronilla emerus* L. ssp. *emeroides* Boiss. et Spruner** **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Vladović** 2008; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008 Boćec 58 ha stanište E.8.2.9. Šuma alepskoga bora s tršljom (As. Pistacio-Pinetum halepensis De Marco, Veri et Caneva 1984). Podatke unio: M. Magajne, 16.05.2009.
- 174. *Coronilla scorpioides* (L.) Koch** **Horvatić** 1958 područje Rogač umjereno nagnut jugoistoku izložen obronak nedaleko od luke na sjevernoj

- strani od puta prema Grohotama vegetacijom je obraslo oko 65 % kamenite površine; **Marasović, Milanko** 2001
- 175.** *Coronilla valentina* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Jakl** 19.07.2009 Senjska uvala
- 176.** *Cortaderia selloana* (Schultes) Asch. et Graeb.
- 178.** *Corydalis ochroleuca* Koch **Host** 1802 (kao *Fumaria capnoides*); **Visiani** 1847; **Marasović, Milanko** 2001
- 179.** *Crataegus laevigata* (Poir.) DC.
- 180.** *Crepis pulchra* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
- 181.** *Crepis rubra* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 182.** *Crepis sancta* (L.) Babc. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Sule** 2010
- 183.** *Crepis vesicaria* L. ssp. *taraxacifolia* (Thuill.) Thell **Sule** 2010
- 184.** *Crepis zacintha* (L.) Babc. **Host** 1802 (kao *Lapsana zacintha* L.); **Visiani** 1847; **Marasović, Milanko** 2001
- 185.** *Cressa cretica* L. **Ruščić** 2009 uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Nečujam, uvala Šešula dno uvale
- 186.** *Crithmum maritimum* L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Stomorska luka, uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Nečujam - prema uvali Bok od Rata, uvala Šipkova, uvala Maslinica, rt Obinuša kod Maslinice, uvala Šešula, uvala Krušica; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska, 19.07.2009 Grabova uvala, Senjska uvala, uvala Tatinja, 20.07.2009 uvala Vela travna, uvala Bolančina, uvala Zaglav, uvala Jorja, 23.08.2009 Šipkova zapadna strana otoka, uvala Šešule; **Sule** 2010
- 187.** *Crocus biflorus* Mill. **Sule** 2010
- 188.** *Crocus sativus* L. **Sule** 2010
- 189.** *Crocus thomassii* Ten. **Petter** 1832; **Visiani** 1842; **Schlosser, Vukotinović** 1869; **Marasović, Milanko** 2001
- 190.** *Crucianella latifolia* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
- 191.** *Crupina crupinastrum* (Moris) Vis. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
- 192.** *Cupressus arizonica* Greene
- 193.** *Cupressus sempervirens* L. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
- 194.** *Cutandia maritima* (L.) Barbey **Ruščić** 2009 uvala Nečujam, rt Obinuša

kod Maslinice, uvala Krušica

195. *Cyclamen repandum* Sibth. et Sm. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001

196. *Cymbalaria muralis* P.Gaertn., B.Mey. et Scherb. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001

197. *Cymodocea nodosa* (Ucria) Asch. **Jakl** 20.07.2009 uvala Vela travna

198. *Cynara scolymus* L.

199. *Cynodon dactylon* (L.) Pers. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Maslinica, uvala Krušica; **Sule** 2009; **Jakl** 20.07.2009 uvala Vela travna

200. *Cynoglossum creticum* Mill. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001

201. *Cynosurus echinatus* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001

202. *Cyperus alternifolius* L.

203. *Cytinus hypocistis* (L.) L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001

204. *Dactylis glomerata* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
ssp. *glomerata*

ssp. *hispanica* (Roth) Nyman **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001

205. *Dahlia variabilis* (Willd.) Desf.

206. *Datura innoxia* Mill. **Pandža, Franjić, Trinajstić, Škvorc, Stančić** 2001 Rogač

207. *Datura stramonium* L. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004

208. *Daucus carota* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
ssp. *hispanicus* (Gouan) Thell. **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska

209. *Delphinium peregrinum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001

210. *Delphinium staphisagria* L. **Petter** 1832; **Visiani** 1852; **Marasović, Milanko** 2001

211. *Desmazeria marina* (L.) Druce **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001

212. *Desmazeria rigida* (L.) Tutin **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001

213. *Digitaria ciliaris* (Retz.) Koeler **Ruščić** 2009 uvala Supetar - unutar uvale Nečujam

214. *Digitaria sanguinalis* (L.) Scop. **Ruščić** 2009 uvala Supetar - unutar uvale Nečujam

215. *Diploaxis muralis* (L.) DC. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004

216. *Diplotaxis tenuifolia* (L.) DC. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
217. *Dittrichia viscosa* (L.) Greuter **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Maslinica, uvala Krušica
218. *Dorycnium herbaceum* Vill.
219. *Dorycnium hirsutum* (L.) Ser. **Horvatić** 1958; **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Ruščić** 2009 uvala Nečujam
220. *Dracunculus vulgaris* Schott **Host** 1802; **Visiani** 1842; **Visiani** 1847; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
221. *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
222. *Echinophora spinosa* L. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
223. *Echium italicum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
224. *Echium plantagineum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
225. *Elymus elongatus* (Host) Runemark **Ruščić** 2009 uvala Rogaç, uvala Stomorska luka, uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Nečujam - prema uvali Bok od Rata, uvala Nečujam, uvala Maslinica, uvala Šipkova, rt Obinuša kod Maslinice, uvala Šešula (Šešule), uvala Šešula dno uvale, uvala Krušica
226. *Elymus farctus* (Viv.) Runemark ex Melderis **Ruščić** 2009 uvala Šešula
227. *Elymus hispidus* (Opiz) Melderis
228. *Ephedra fragilis* Desf. **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Martinis** 1994; **Marasović, Milanko** 2001
ssp. *campylopoda* (C. A. Mayer) Ascherson et Graebner
229. *Epilobium tetragonum* L.
230. *Erica arborea* L. **Host** 1802; **Visiani** 1826; **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001
231. *Erica manipuliiflora* Salisb. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
232. *Erica multiflora* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
233. *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Sule** 2009
234. *Erodium cicutarium* (L.) L Hér. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010

235. *Erodium malacoides* (L.) L Hér. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
236. *Eruca vesicaria* (L.) Cav. ssp. *sativa* (Mill.) Thell. **Sule** 2010
237. *Eryngium campestre* L.
238. *Erysimum cheiri* (L.) Crantz
239. *Eucalyptus globus* Labill. **Sule** 2009
240. *Euphorbia chamaesyce* L. **Ruščić** 2009 uvala Supetar - unutar uvale Nečujam
241. *Euphorbia characias* L. ssp. *wulfenii* (Hoppe ex Koch) A. M. Sm. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Vladović** 2008
242. *Euphorbia exigua* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
243. *Euphorbia helioscopia* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
244. *Euphorbia milii* Des Moul.
245. *Euphorbia peplus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
246. *Euphorbia prostrata* Aiton **Ruščić** 2009 uvala Supetar - unutar uvale Nečujam
247. *Fallopia baldaschuanica* (Regel) J. Holub
248. *Fallopia convolvulus* (L.) A. Löve **Sule** 2010
249. *Ficus carica* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka
250. *Filago pyramidata* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
251. *Foeniculum vulgare* Mill. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska; **Sule** 2010
252. *Freesia hybrida* Hort.
253. *Frangula rupestris* (Scop.) Schur. **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
254. *Fraxinus ornus* L. **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
255. *Fumana ericoides* (Cav.) Gand. **Horvatić** 1958
256. *Fumana procumbens* (Dunal) Gren et Godr. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
257. *Fumana thymifolia* (L.) Spach ex Webb **Horvatić** 1958
258. *Fumaria capreolata* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
259. *Fumaria officinalis* L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
260. *Fumaria parviflora* Lam. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
261. *Galium aparine* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001

262. *Galium corrudifolium* Vill. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
263. *Gastridium ventricosum* (Gouan) Schinz et Thell. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
264. *Geranium columbinum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
265. *Geranium dissectum* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
266. *Geranium molle* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
267. *Geranium purpureum* Vill. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001
268. *Geranium pusillum* Burm. f. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
269. *Geranium rotundifolium* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
270. *Gladiolus illyricus* W.D.J.Koch **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001
271. *Glaucium flavum* Crantz.
272. *Halimione portulacoides* (L.) Aellen **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam; **Sule** 2010
273. *Hedera helix* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
274. *Hedypnois cretica* (L.) Dum. Cours. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
275. *Helianthus annuus* L.
276. *Helianthus tuberosus* L. **Sule** 2009
277. *Helichrysum italicum* (Roth) G.Don **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka, uvala Nečujam; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska 19.07.2009 uvala Tatinja, uvala Grabova 20.07.2009 uvala Bolančina, uvala Vela Travna; **Sule** 2010
278. *Heliotropium europaeum* L. **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska 19.07.2009 Senjska uvala,
279. *Hermodactylus tuberosus* (L.) Mill. **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
280. *Hibiscus syriacus* L.
281. *Hieracium x aridum* **Frey** **Horvatić** 1958
282. *Hieracium praealtum* Vill. ex Gochnat ssp. *bauhinii* (Besser) Petunn.
283. *Hippocrepis biflora* Spreng. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
284. *Hippocrepis comosa* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
285. *Hirschfeldia incana* (L.) Lagr.-Foss **Sule** 2010
286. *Hordeum murinum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001 ssp. *leporinum* (Link) Arcang.

287. *Hyacinthus orientalis* L.
288. *Hymenocarpus circinnatus* (L.) Savi **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
289. *Hyoscyamus albus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
290. *Hyoseris scabra* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
291. *Hyparrhenia hirta* (L.) Stapf **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
292. *Hypericum perforatum* L. **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Jakl** 19.07.2009 Grabova uvala 20.07.2009 uvala Vela Travna; **Sule** 2010
293. *Inula conyza* DC.
294. *Inula crithmoides* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka, uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Maslinica, uvala Šipkova, rt Obinuša kod Maslinice, uvala Šešula (Šešule), Uvala Šešula dno uvale, uvala Kruščica; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska, 19.07.2009 uvala Tatinja, uvala Senjska, 20.07.2009 uvala Zaglav, uvala Vela Travna, 23.08.2009 Šipkova, uvala Šešule; **Sule** 2010
295. *Inula verbascifolia* (Willd.) Hausskn. **Horvatić, Hodak** 1970, **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska 19.07.2009 uvala Tatinja, uvala Senjska, Grabova uvala 20.07.2009 uvala Bolančina, uvala Zaglav, uvala Jorja; **Sule** 2010
296. *Iris germanica* L.
297. *Iris pseudopallida* Trinajstić
298. *Iris variegata* L.
299. *Jasminum mesnyi* Hance
300. *Juncus maritimus* Lam. **Ruščić** 2009 uvala Šešula (Šešule), uvala Šešula, dno uvale
301. *Juglans regia* L.
302. *Juniperus oxycedrus* L. **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Sule** 2010 ssp. *macrocarpa* (Sm.) Ball **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
303. *Juniperus phoenicea* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Nečujam
304. *Knautia arvensis* (L.) Coult.
305. *Kohltreuteria paniculata* Laxm.
306. *Lactuca perennis* L. **Sule** 2010

307. *Lactuca serriola* L. **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Krušica; **Sule** 2010
308. *Lactuca viminea* (L.) J. et C. Presl **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
309. *Lagenaria vulgaris* Ser. in DC. **Sule** 2010
310. *Lagurus ovatus* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
311. *Lamium amplexicaule* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
312. *Lantana camara* L.
313. *Lathyrus aphaca* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
314. *Lathyrus cicera* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Sule** 2010
315. *Lathyrus setifolius* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
316. *Laurus nobilis* L. **Sule** 2010
317. *Lavandula angustifolia* Mill. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
318. *Lavatera arborea* L. **Ruščić** 2009 uvala Krušica
319. *Leontodon crispus* Vill. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
320. *Leontodon tuberosus* L. **Sule** 2010
321. *Lilium candidum* L.
322. *Limodorum abortivum* (L.) Sw.
323. *Limonium cancellatum* (Bernh. ex Bertol.) O. Kuntze **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Stomorska luka, uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Nečujam - prema uvali Bok od Rata, uvala Nečujam, uvala Maslinica, uvala Šipkova, rt Obinuša kod Maslinice (Maslinica), uvala Šešula (Šešule), uvala Šešula dno-uvala, uvala Krušica
324. *Linaria vulgaris* Mill.
325. *Linum flavum* L.
326. *Linum strictum* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001 ssp. *corymbulosum* (Rchb.) Riony
327. *Linum tenuifolium* L.
328. *Lippia citriodora* (Cav.) Kunth
329. *Lithospermum arvense* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
330. *Lonicera implexa* Aiton **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008

331. *Lotus corniculatus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
332. *Lotus cytisoides* L. **Host** 1802 (kao *Lotus diffusus*, *Lotus ornithopodioides*, *Lotus angustissimu*, *Lotus creticus* subsp. *cytisoides*); **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, Supetar - unutar uvale Nečujam, Grabova uvala, uvala Maslinica, rt Obinuša kod Maslinice, uvala Šešula (Šešule)
333. *Lotus edulis* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
334. *Lotus glaber* Mill.
335. *Lotus ornithopodioides* L. **Visiani** 1842; **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
336. *Lunaria annua* L.
337. *Lupinus micranthus* Guss.
338. *Lycopodium annotinum* L. **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
339. *Malus pumila* Mill.
340. *Malva neglecta* Wallr. **Sule** 2010
341. *Malva sylvestris* L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
342. *Matthiola incana* (L.) R.Br.
343. *Matricaria perforata* Mérat **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
344. *Medicago arabica* (L.) Huds. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
345. *Medicago littoralis* Rohde ex Loisel. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
346. *Medicago lupulina* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
347. *Medicago minima* (L.) Bartal. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
348. *Medicago monspeliaca* (L.) Trautv. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
349. *Medicago orbicularis* (L.) Bartal. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
350. *Medicago polymorpha* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
351. *Medicago sativa* L. **Sule** 2010
352. *Medicago truncatula* Gaertn.
353. *Melia azedarach* L.
354. *Melica ciliata* L. ssp. *ciliata* **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
355. *Melilotus altissimus* Thuill.

356. *Melilotus italicus* (L.) Lam. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
357. *Melilotus officinalis* (L.) Lam. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
358. *Mellissa officinalis* L. **Sule** 2010
359. *Mentha longifolia* (L.) Hudson
360. *Mercurialis annua* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
361. *Mesembryanthemum crystallinum* L. **Ruščić** 2009 uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam
362. *Micromeria juliana* (L.) Benth. ex Rchb. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
363. *Mirabilis jalapa* L.
364. *Misopates orontium* (L.) Raf. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Rogač
365. *Morus alba* L.
366. *Morus nigra* L.
367. *Muscari comosum* (L.) Mill. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
368. *Muscari neglectum* Guss. ex Ten. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Sule** 2010
369. *Myagrurn perfoliatum* L. **Host** 1802
370. *Myosotis ramosissima* Rochel
371. *Myrtus communis* L. **Horvatić, Hodak** 1970; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Sule** 2010
372. *Neotinea maculata* (Desf.) Stearn **Kranjčev** 16.03.2004 Grohote (kao *Orchis intacta*)
373. *Nerium oleander* L.
374. *Neslia paniculata* (L.) Desv. **Host** 1802 (kao *Myagrurn paniculatum* L.); **Visiani** 1847; **Marasović, Milanko** 2001
375. *Nicotiana tabacum* L.
376. *Nigella damascena* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
377. *Ocimum basilicum* L.
378. *Odontites lutea* (L.) Clairv. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
379. *Olea europaea* L. **Horvatić** 1958; **Horvatić, Hodak** 1970; **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska;

Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec 2008

380. *Ononis natrix* L.

381. *Ononis ornithopodioides* L. Vladović, Mitić, Matković, Parmać 2004

382. *Ononis reclinata* L. Vladović, Mitić, Matković, Parmać 2004

383. *Ononis viscosa* L. ssp. *breviflora* (DC.) Nyman Horvatić 1958;

Marasović, Milanko 2001

384. *Ophrys apifera* Huds. Golubić 2004; Golubić 2007; Vladović 2008

385. *Ophrys archipelagi* Gözl et H. R. Reinhard Golubić 2007

386. *Ophrys bombyliflora* Link Golubić 2007

387. *Ophrys x flavicans* Vis. Golubić 2007

388. *Ophrys fuciflora* Haller Golubić 2007

389. *Ophrys leucadica* Renz Golubić 2007

**390. *Ophrys lutea* (Gouan) Cav. ssp. *minor* (Tod.) O. Danesch et E. Danesch
Golubić 2007**

**391. *Ophrys scolopax* Cav. ssp. *cornuta* (Steven) Camus Golubić 2004;
Golubić 2007**

**392. *Ophrys sphegodes* Mill. Bedalov, Fischer 1991; Kranjčev 16.03.2004
Stomorija**

ssp. *sphogodes* Bedalov 1989; Bedalov, Fischer 1991; Marasović, Milanko
2001; Nikolić 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; Kranjčev 16.03.2004
Stomorija; Golubić 2007

ssp. *tommasinii* (Vis.) Soó Kranjčev 14.03.2004 Grohote

**393. *Opuntia ficus-indica* (L.) Miller Bedalov 1989; Kranjčev 16.03.2004
Grohote; Sule 2010**

**394. *Orchis italica* Poir. Vladović, Mitić, Matković, Parmać 2004; Golubić
2004; Kranjčev 14.03.2004 Grohote; Golubić 2007; Vladović 2008**

395. *Orchis morio* L. ssp. *picta* (Loisel.) K. Richter Golubić 2007

396. *Orchis provincialis* Balb. ssp. *pauciflora* (Ten.) Camus Golubić 2007

**397. *Orchis quadripunctata* Cirillo ex Ten. Golubić 2004; Kranjčev
16.03.2004 Grohote; Golubić 2007**

**398. *Orchis tridentata* Scop. Golubić 2004; Kranjčev 16.03.2004 Grohote;
Golubić 2007**

399. *Origanum heracleoticum* L. Vladović, Mitić, Matković, Parmać 2004

400. *Origanum majorana* L.

**401. *Origanum vulgare* L. Vladović, Mitić, Matković, Parmać 2004; Sule
2010**

**402. *Ornithogalum umbellatum* L. Bedalov 1989; Marasović, Milanko
2001; Sule 2010**

403. *Orobanche minor* Sm.
404. *Orobanche purpurea* Jacq. **Host** 1802; **Visiani** 1826; **Marasović, Milanko** 2001
405. *Osyris alba* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
406. *Oxalis corniculata* L.
407. *Oxalis rubra* A. St.-Hil.
408. *Paliurus spina-christi* Mill. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2009
409. *Pallenis spinosa* (L.) Cass. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
410. *Papaver rhoeas* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
411. *Papaver somniferum* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
412. *Parapholis incurva* (L.) C.E.Hubb. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Krušica
413. *Parietaria judaica* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Krušica; **Sule** 2010
414. *Parietaria officinalis* L.
415. *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planchon
416. *Paspalum paspaloides* (Michx.) Scribner
417. *Passiflora caerulea* L.
418. *Petrorhagia saxifraga* (L.) Link **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
419. *Phagnalon rupestre* (L.) DC. **Horvatić, Hodak** 1970; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
420. *Philadelphus coronarius* L.
421. *Phillyrea latifolia* L. **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
422. *Phillyrea media* L. **Bedalov, Fischer** 1991; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Ruščić** 2009 uvala Nečujam - prema uvali Bok od Rata
423. *Phleum echinatum* Host **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
424. *Phleum paniculatum* Huds.
425. *Phleum subulatum* (Savi) Asch. et Graebn. **Host** 1802 /kao *Phalaris tenuis* (Host) Schrader /; **Visiani** 1847; **Marasović, Milanko** 2001
426. *Phlomis fruticosa* L. **Host** 1802; **Visiani** 1826; **Horvatić** 1963; **Radić** 1978; **Marasović, Milanko** 2001
427. *Phoenix canariensis* Chabaud **Ruščić** 2009 uvala Supetar - unutar uvale Nečujam

428. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud. **Sule** 2010
429. *Phyllostachys bambusoides* Siebold. & Zucc.
430. *Physalis alkekengi* L. **Sule** 2010
431. *Phytolacca americana* L.
432. *Picnomon acarna* (L.) Cass. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
433. *Picris hieracioides* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
434. *Pimpinella saxifraga* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
435. *Pinus halepensis* Mill. **Horvatić** 1958; **Horvatić, Hodak** 1970; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Vladović** 2008; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, rt Obinuša kod Maslinice
436. *Pinus nigra* Arnold
437. *Pinus pinea* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
438. *Piptatherum miliaceum* (L.) Coss. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
439. *Pistacia lentiscus* L. **Horvatić** 1958; **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Ruščić** 2009 uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam; **Sule** 2010
440. *Pistacia terebinthus* L. **Horvatić** 1958; **Trinajstić** 1984; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam; **Sule** 2010
441. *Pittosporum tobira* (Thunb.) Aiton f. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Stomorska luka
442. *Plantago coronopus* L. **Ruščić** 2009 uvala Piškera - unutar uvale Nečujam; **Sule** 2010
443. *Plantago holosteum* Scop. **Jakl** 19.07.2009 uvala Grabova
444. *Plantago lanceolata* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
445. *Plantago major* L.
446. *Plumbago europaea* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
447. *Poa annua* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
448. *Poa bulbosa* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001 var. *vivipara* Koel.
449. *Poinciana gillesii* Hook.

450. *Polycarpon tetraphyllum* (L.) L.
451. *Polygonum aviculare* L.
452. *Polypodium cambricum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
453. *Portulaca oleracea* L. **Sule** 2010
454. *Posidonia oceanica* (L.) Delile **Ruščić** 2009 uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Šešula dno uvale, uvala Krušica, uvala Piškera - unutar uvale Nečujam; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska, 19.07.2009 uvala Tatinja, uvala Senjska, uvala Grabova, 20.07.2009 uvala Bolančina, uvala Zaglav, uvala Jorja, Lučice, uvala Vela Travna
455. *Potamogeton natans* L.
456. *Potentilla hirta* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmac** 2004
457. *Potentilla reptans* L.
458. *Prasium majus* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
459. *Prunella laciniata* (L.) L.
460. *Prunus armeniaca* L.
461. *Prunus avium* L.
462. *Prunus cerasus* L.
463. *Prunus cocomilia* Ten
464. *Prunus domestica* L.
465. *Prunus dulcis* (Mill.) D. A. Webb **Novak** 1952; **Marasović, Milanko** 2001
466. *Prunus laurocerasus* L.
467. *Prunus mahaleb* L. **Sule** 2009
468. *Prunus spinosa* L. **Sule** 2009
469. *Punica granatum* L. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
470. *Pyracantha coccinea* M. J. Roemer
471. *Quercus cerris* L. **Novak** 1952; **Marasović, Milanko** 2001
472. *Quercus ilex* L. **Novak** 1952; **Horvatić** 1958; **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Sule** 2010
473. *Quercus pubescens* Willd.
474. *Quercus robur* L. **Sule** 2009
475. *Ranunculus bulbosus* L.
476. *Ranunculus ficaria* L. **Sule** 2010
478. *Ranunculus muricatus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
479. *Ranunculus neapolitanus* Ten.
480. *Raphanus raphanistrum* L.

481. *Raphanus sativus* L. **Sule** 2010
482. *Reichardia picroides* (L.) Roth **Horvatić** 1958; **Horvatić, Hodak** 1970; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Stomorska luka, uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Nečujam - prema uvali Bok od Rata, uvala Nečujam, uvala Maslinica, uvala Šipkova, rt Obinuša kod Maslinice, uvala Šešula (Šešule), uvala Šešula dno uvale, uvala Krušica; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska 19.07.2009 uvala Tatinja, uvala Senjska, uvala Grabova, 20.07.2009 uvala Bolančina, uvala Zaglav, uvala Jorja, uvala Vela Travnja 23.08.2009 Šipkova, uvala Šešula; **Sule** 2010
483. *Reseda inodora* Rchb. **Jakl** 20.07.2009 uvala Zaglav
484. *Reseda alba* L.
485. *Reseda lutea* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
486. *Reseda phyteuma* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmač** 2004
487. *Rhagadiolus stellatus* (L.) Gaertn. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
488. *Ribes uva-crispa* L.
489. *Robinia pseudoacacia* L.
490. *Romulea bulbocodium* (L.) Sebast. et Mauri
491. *Rosa canina* L. **Sule** 2009
492. *Rosmarinus officinalis* L. **Host** 1802; **Visiani** 1826; **Visiani** 1847; **Adamović** 1911; **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Vladović** 2008; **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka, uvala Nečujam - prema uvali Bok od Rata; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska 19.07.2009 uvala Senjska
493. *Rubia peregrina* L. **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
494. *Rubus heteromorphus* Ripart ex Genev. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001
495. *Rubus ulmifolius* Schott **Sule** 2010
496. *Rudbeckia purpurea* L. **Sule** 2010
497. *Rumex aquaticus* L. **Sule** 2010
498. *Rumex crispus* L. **Sule** 2010
499. *Rumex patientia* L. **Sule** 2010
500. *Ruscus aculeatus* L. **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010

- 501.** *Ruta graveolens* L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
- 502.** *Salicornia europaea* L. **Jakl** 23.08.2009 uvala Šešule
- 503.** *Salsola kali* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Ruščić** 2009 uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Šešula (Šešule), uvala Šešula dno uvale, uvala Krušica; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska,
- 504.** *Salsola soda* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Jakl** 23.08.2009 Šipkova, uvala Šešule
- 505.** *Salvia microphylla* Benth.
- 506.** *Salvia officinalis* L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
- 507.** *Salvia sclarea* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
- 508.** *Salvia verbenaca* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 509.** *Sambucus nigra* L. **Sule** 2009
- 510.** *Sanguisorba minor* Scop. ssp. *muricata* Briq. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
- 511.** *Santolina chamaecyparissus* L.
- 512.** *Satureja montana* L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Vladović** 2008
- 513.** *Saxifraga tridactylites* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 514.** *Scandix australis* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
- 515.** *Scandix pecten-veneris* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
- 516.** *Scilla autumnalis* L.
- 517.** *Scirpus litoralis* Schrad. **Ruščić** 2009 uvala Šešula
- 518.** *Scolymus hispanicus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Kruščica
- 519.** *Scorpiurus muricatus* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
- 520.** *Scorzonera cana* (C. A. Mey.) O. Hoffm.
- 521.** *Scorzonera laciniata* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 522.** *Scrophularia canina* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
- 523.** *Scrophularia peregrina* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
- 524.** *Securigera cretica* (L.) Lassen **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 525.** *Securigera securidaca* (L.) Degen et Dörfl. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
- 526.** *Sedum acre* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004

527. *Sedum hispanicum* L.
528. *Sedum ochroleucum* Chaix **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
529. *Sedum sexangulare* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
530. *Sedum telephium* L. ssp. *maximum* (L.) Krocker **Sule** 2010
531. *Sempervivum tectorum* L. **Sule** 2010
532. *Senecio bicolor* (Willd.) Tod. ssp. *cineraria* (DC.) Chater **Ruščić** 2009
uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam
533. *Senecio vulgaris* L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
534. *Serapias orientalis* Nelson **Golubić** 2007
535. *Serapias parviflora* Parl. **Kranjčev** 16.03.2004 Grohote; **Golubić** 2007
536. *Serapias vomeracea* (Burm.) Briq. ssp. *laxiflora* (Soó) Gözl et H. R. Reinhard **Golubić** 2007
ssp. *womeracea* **Golubić** 2007
537. *Sesleria autumnalis* (Scop.) F.W.Schultz **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
538. *Setaria viridis* (L.) P. Beauv. **Sule** 2010
539. *Setaria verticillata* (L.) P. Beauv.
540. *Sherardia arvensis* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
541. *Sideritis romana* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
542. *Silene latifolia* Poir. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
ssp. *alba* (Miller) Greuter et Burdet
543. *Silene noctiflora* L.
544. *Silene sedoides* Poir. **Visiani** 1842; **Marasović, Milanko** 2001; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska
545. *Silene vulgaris* (Moench) Garcke ssp. *angustifolia* Hayek **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Stomorska luka, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Nečujam, uvala Šipkova, uvala Maslinica, rt Obinuša kod Maslinice, uvala Šešula (Šešule); **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska 19.07.2009 uvala Tatinja, uvala Senjska, uvala Grabova 20.07.2009 uvala Bolančina, uvala Zaglav, uvala Jorja, uvala Vela Travna 23.08.2009 Šipkova, uvala Šešule; **Sule** 2010
546. *Silybum marianum* (L.) Gaertn. **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2009
547. *Sisymbrium officinale* (L.) Scop. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
548. *Smilax aspera* L. **Horvatić** 1958; **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Kovačić, Jasprica, Ruščić** 2001; **Nikolić**

- 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Ruščić** 2009 rt Obinuša kod Maslinice; **Sule** 2010
- 549.** *Smyrniium olusatrum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 550.** *Solanum lycopersicum* L. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
- 551.** *Solanum nigrum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 552.** *Solanum villosum* Mill. ssp. *alatum* (Moench) Dostal
- 553.** *Sonchus asper* (L.) Hill ssp. *glaucescens* (Jord.) Ball **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Rogač, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Maslinica, uvala Krušica; **Sule** 2010
- 554.** *Sonchus oleraceus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
- 555.** *Sophora japonica* L.
- 556.** *Sorbus domestica* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001, **Sule** 2009
- 557.** *Sorghum halepense* (L.) Pers. **Host** 1802 (kao *Holcus halapensis*); **Visiani** 1847; **Marasović, Milanko** 2001
- 558.** *Spartium junceum* L. **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Ruščić** 2009 rt Obinuša kod Maslinice
- 559.** *Spergularia maritima* (All.) Chiov. ssp. *maritima*
- 560.** *Spiraea crenata* L.
- 561.** *Stachys cretica* L. ssp. *salviifolia* (Ten.) Rech. f. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
- 562.** *Stellaria media* (L.) Vill. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
- 563.** *Sternbergia lutea* (L.) Ker Gawl. ex Spreng. ssp. *lutea*
- 564.** *Suaeda maritima* (L.) Dumort. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Ruščić** 2009 uvala Piškera - unutar uvale Nečujam
- 565.** *Symphoricarpos albus* (L.) S. F. Blake
- 566.** *Symphytum bulbosum* L.
- 567.** *Syringa vulgaris* L.
- 568.** *Tamarix dalmatica* Baum **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka, uvala Piškera - unutar uvale Nečujam, uvala Supetar - unutar uvale Nečujam, uvala Tiha - unutar uvale Nečujam, uvala Bok od Rata - unutar uvale Nečujam, uvala Maslinica, rt Obinuša kod Maslinice
- 569.** *Tamarix gallica* L. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska

570. *Tamus communis* L. **Bedalov** 1989; **Kovačić, Jasprica, Rušić** 2001; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008; **Sule** 2010
571. *Tanacetum cinerariifolium* (Trevir.) Sch.Bip. **Horvatić** 1958; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
572. *Taraxacum officinale* Weber **Sule** 2010
573. *Teucrium chamaedrys* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
574. *Teucrium flavum* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
575. *Teucrium montanum* L. **Sule** 2010
576. *Teucrium polium* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001; **Jakl** 20.07.2009 uvala Vela travna
577. *Theligionum cynocrambe* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
578. *Thlaspi perfoliatum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
579. *Thuja orientalis* L.
580. *Tilia tomentosa* Moench
581. *Tordylium apulum* L. **Host** 1802; **Visiani** 1826; **Marasović, Milanko** 2001; **Sule** 2010
582. *Tordylium officinale* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
583. *Torilis arvensis* (Huds.) Link
584. *Torilis nodosa* (L.) Gaertn. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
585. *Tradescantia fluminensis* Vell.
586. *Tragopogon porrifolius* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
587. *Tragopogon pratensis* L. **Sule** 2010
588. *Trapeaeolum majus* L. **Sule** 2010
589. *Tribulus terrestris* L.
590. *Trifolium angustifolium* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
591. *Trifolium arvense* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
592. *Trifolium campestre* Schreber **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
593. *Trifolium repens* L. **Sule** 2010
594. *Trifolium scabrum* L. **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
595. *Trifolium stellatum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
596. *Trigonella esculenta* Willd.
597. *Tulipa sylvestris* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
598. *Typha latifolia* L. **Sule** 2010
599. *Umbilicus horizontalis* (Guss.) DC. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
600. *Urospermum dalechampii* (L.) Scop. ex F.W.Schmidt **Horvatić** 1958; **Marasović, Milanko** 2001
601. *Urospermum picroides* (L.) Scop. ex F. W. Schmidt

602. *Urtica dioica* L. **Sule** 2010
603. *Urtica membranacea* Poiret **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
604. *Urtica pilulifera* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
605. *Urtica urens* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004, **Sule** 2010
606. *Valantia muralis* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
607. *Valerianella echinata* (L.) DC. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
608. *Verbascum sinuatum* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
609. *Verbena officinalis* L. **Bedalov** 1989; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001
610. *Veronica arvensis* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
611. *Veronica cymbalaria* Bodard **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
612. *Viburnum tinus* L. **Horvatić** 1958; **Trinajstić** 1984; **Bedalov, Fischer** 1991; **Marasović, Milanko** 2001; **Vukelić, Mikac, Baričević, Bakšić, Rosavec** 2008
613. *Vicia cracca* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004; **Sule** 2010
614. *Vicia hybrida* L. **Vladović, Mitić, Matković, Parmać** 2004
615. *Vicia lathyroides* L. **Host** 1802; **Visiani** 1826; **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
616. *Vicia lutea* L.
617. *Vicia narborensis* L.
618. *Vicia peregrina* L.
619. *Vicia sativa* L. **Sule** 2010
620. *Vicia tenuifolia* Roth. **Sule** 2010
621. *Vicia tetrasperma* (L.) Schreber **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
622. *Vinca major* L.
623. *Vincetoxicum hirundinaria* (Hornem.) Rchb. f. ssp. *adriaticum* (Beck) Markgr.
624. *Viola arvensis* Murray **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001
625. *Vitex agnus-castus* L. **Bedalov** 1989; **Marasović, Milanko** 2001; **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska; **Ruščić** 2009 uvala Stomorska luka, uvala Šipkova, uvala Šešula (Šešule), uvala Kručica; **Jakl** 18.07.2009 uvala Stračinska 19.07.2009 uvala Tatinja, Senjska uvala, Grabova uvala 20.07.2009 uvala Bolančina, uvala Jorja, uvala Vela travna,
626. *Vitis vinifera* L. **Nikolić** 28.07.2003 okolica naselja Stomorska
627. *Washingtonia robusta* Wendl.
628. *Wisteria sinensis* (Sims) Sweet
629. *Xanthium strumarium* L. **Ruščić** 2009 uvala Supetar - unutar uvale Nečujam

ssp. *italicum* (Moretti) D. Löve

630. *Yucca aloifolia* L.

631. *Ziziphus jujuba* Mill.

U popisu je navedena 631 vrsta, od kojih su 154 vrste iz radnog herbara Dinka Sule i po prvi put su zabilježene za otok Šolta. Suradnja Prirodoslovnog muzeja Split i Dinka Sule traje i dalje pa je za očekivati da će popis vaskularne flore i dalje bilježiti nove vrste. U Sulinu radnom herbaru ima cca 500 biljnih vrsta. Biljke su determinirali prof. Nenad Vuletić (jedan dio), Dinko Sule (jedan dio), mr. sc. Dalibor Vladović i mr. sc. Nediljko Ževrnja. Reviziju herbara napravili su mr. sc. Dalibor Vladović i mr. sc. Nediljko Ževrnja.

Literatura:

Adamović, L., 1911: Die Pflanzenwelt Dalmatiens. Werner Klinkhard Verlag. Leipzig.

Bedalov, M., 1989: Prilog flori otoka Šolte. Acta Bot. Croat. **48**, 121-127.

Bedalov, M., Fischer M., 1991: Flora i fauna otoka Šolte. Otok Šolta, 103-107.

Golubić, V., 2004: Orhideje od otoka Visa do planine Svilaje. Katalog izložbe fotografija. Prirodoslovni muzej i ZOO Split.

Golubić, V., 2007: Orhideje otoka Šolte. Katalog izložbe fotografija. Prirodoslovni muzej i ZOO Split.

Horvatić, S., 1958: Tipološko raščlanjenje primorske vegetacije gariga i borovih šuma. Acta Bot. Croat. **17**, 7-98.

Horvatić, S., 1963: Biljnogeografski položaj i raščlanjenje našeg Primorja u svjetlu suvremenih fitocenoloških istraživanja. Acta Bot. Croat. **22**, 27-75.

Horvatić, S., Hodak N., 1970: Otok Šolta. Vegetacijska karta Jugoslavije teritorij Hrvatske (mscr.)

Kovačić, S., Jasprica N., Ruščić M., 2001: Floristic characteristics of Phoenician juniper macchia (Ass. *Pistacio lentisci-Juniperetum phoeniceae* Trinajstić 1987) in central and southerd Dalmatia (Croatia). Nat. Croat. Vol. **10**, No 2, 73-81, Zagreb.

Marasović, T., Milanko A., 2001: Popis i analiza poznate flore otoka Šolte. Znanstveni rad za susret i natjecanje mladih biologa Hrvatske.

Martinis, Z., 1994: *Ephedra campylopoda* C.A. May. Crvena knjiga zaštićenih biljnih vrsta Republike Hrvatske. Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša, Zavod za zaštitu prirode, Zagreb.

Nikolić, T. ed. 2000: Flora Croatica baza podataka. On-Line (<http://hirc.botanic>).

hr/fcd). Botanički zavod, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

Nikolić, T., 1994: Flora Croatica Index florae Croaticae. Pars 1. Nat. Croat., Vol. **3**, Suppl. 2, 1-116.

Nikolić, T., 1997: Flora Croatica Index florae Croaticae. Pars 2. Nat. Croat., Vol. **6**, Suppl. 1, 1-232.

Nikolić, T., 2010: Flora Croatica Index florae Croaticae. Pars 3. Nat. Croat., Vol. **9**, Suppl. 1, 1-324.

Novak, P., Kornjaši jadranskog primorja (*Coleoptera*). JAZU, Zagreb.

Pandža, M., Franjić J., Trinajstić I., Škvorc Ž. & Stančić Z., 2001: The most recent state of affairs in the distribution of some neophytes in Croatia. Nat. Croat. Vol. **10**, No 4, 259-275.

Pavletić, Z., 1994: *Centaurea ragusina* L. Crvena knjiga zaštićenih biljnih vrsta Republike Hrvatske. Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša, Zavod za zaštitu prirode, Zagreb.

Petter, F., 1832: Botanischer Wegwaiser in der Gegend von Spalato in Dalmatien. Zara.

Portenschlag-Ledermayer, F., 1824: Enumeratio plantarum in Dalmatia lectarum. Verlag F. Harter, Wien.

Sule, D., 2009: Zanimljivosti iz biljnog i životinjskog svijeta otoka Šolte. Baščina **17/18**, 60-84, Grohote.

Sule, D., 2010: Zanimljivosti iz biljnog i životinjskog svijeta otoka Šolte II. dio. Baščina **19**, 32-1, Grohote.

Trinajstić, I., 1984: Vegetacija sveze *Oleo-Ceratonion* Br.-Bl. U jadranskom primorju Jugoslavije. Acta Bot. Croat. **43**, 167-173.

Visiani, R., 1826: Stirpium dalmaticarum specimen. Typis Creseinianis, Patavii.

Visiani, R., 1842: Flora Dalmatica I. Lipsiae.

Visiani, R., 1847: Flora Dalmatica II. Lipsiae.

Visiani, R., 1852: Flora Dalmatica III. Lipsiae.

Vladović, D., Mitić B., Matković D., Parmać T. 2004: Prilog flori otoka Šolte. Prvi hrvatski botanički simpozij s međunarodnim sudjelovanjem - Knjiga sažetaka / Mitić, Božena ; Šoštarić, Renata (ur.). Zagreb : Hrvatsko botaničko društvo, 2004. 46 (poster, međunarodna recenzija, sažetak, znanstveni)

Vladović, D., 2008: Biljke koje prkose kamenu, suncu i moru. EC Putna revija HŽ-putničkog prijevoza d.o.o. godišnje XVI br. **58**, 74-78. Zagreb

Vukelić, J., Mikac S., Baričević D., Bakšić D., Rosavec R., 2008: Šumska staništa i šumske zajednice u Hrvatskoj, Nacionalna ekološka mreža. Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb.

OLUJA NAD SREDNJOM DALMACIJOM I POPLAVA ŠOLTANSKOG POLJA (RUJAN 1948.)

I. Rubić

Petog i šestog rujna 1948. višala je na istočnoj obali Jadrana, od Pula do Omiša, ciklonska oluja.

Dne 5. IX. bio je centar depresije sjeverno od Alpa. Otale se razdijelio u dvije sekundarne depresije jednom je pošao u Genovski zaliv, a drugom na Jadran. 6. IX. bio je centar ovog ciklona u srednjem Jadranu (između otoka Krka i Splita).

Prognoza vremena za 5. IX. predviđala je najveće količine padalina. Prema podacima od zadnjih 30 godina najveća množina kiše u 24 sata iznosila je 40,1 mm. Međutim je od 5. IX. popodne (od 13—14 sati) do 6. IX. padala kiša na dijelu naše obale takvom jačinom i gustoćom, da je premašila utvrđene podatke od zadnjih 30 godina. 6. IX. u 13 sati ciklona je pomakla svoje težište prema Sinju i Livnu.

U 24 sata pala je u slijedećim mjestima ova množina kiše (Podatke su mi dali: Uprava hidrometeorološke službe u Zagrebu; Meteorološki opservatorij u Splitu i Uprava hidrometeorološke službe B. i H. u Sarajevu, na čemu im zahvaljujem):

Mjesto Ombrometrijska stanica	5. IX. 1948.	6. IX. 1948.	7. IX. 1948.
Kopar (kod Trsta)	2,3 mm	tragovi kiše	—
Pula	24,4	9,05	4,3
Krk	60,0	23,5	11,7
Vrbovik	68,2	45,5	14,0
Platak	65,6	18,2	26,1
Klana	57,5	41,8	8,0
Trsat	23,1	22,3	14,8
Rijeka	17,8	37,0	15,5
Marčelji	33,5	56,3	10,2
Sušik-Tribatj	31,5	27,4	7,9
Crkvenica	34,2	33,4	13,6
Nevi Vinodol	110,0	53,0	12,3
Rab	214,7	231,7	—

Mjesto Ombrometrijska stanica	5. IX. 1948.	6. IX. 1948.	7. IX. 1948.
Senj	115.4	91.0	3.9
Biljevine	100.5	77.1	—
Sveti Mihovil	68.0	59.7	5.0
Zadar	—	4.0	—
Kali	—	19.2	—
Zemunik	—	5.1	—
Knin	—	86.6	15.4
Šibenik	—	34.6	2.8
Hvar	—	32.6	27.5
Praznice	—	75.4	31.0
Split	0.1	298.5	33.0
Kaštel-Stari	0.2	238.0	17.7
Trilj	—	76.8	43.0
Sinj	—	200.0	43.0
Opuzen	—	0.9	30.5
Gornjačka naselja:			
Lič	49.1	29.5	23.1
Fažine	42.0	34.5	14.3
Lokve	36.5	24.6	17.8
Brinj	58.6	14.3	3.2
Otočac	40.5	24.1	—
Gospić	—	7.9	2.4
Lovinae	0.3	4.3	5.3
Gračac	0.6	20.1	15.4
Livno	—	51.7	—

Južno od Biskupa kiša je padala znatno manje, jer je ciklonalno vrijeme bilo koncentrirano na srednjem i sjevernom Jadranu.

Kolika je množina kiše padala u ova navedena 24 sata u relaciji prema godišnjim množinama padalina, najbolje se vidi iz slijedećih podataka. U navedenim mjestima godišnje padne kiše:

Mjesto	Broj godina	Godišnje
Rijeka	47	1593 mm
Senj	62	1353 mm
Rab	?	1054 mm
Šibenik	?	800 mm
Split	49	900 mm
Sinj	?	1300 mm

U Splitu su najveće množine kiše pale kroz 24 sata od god. 1890. do 1943. u slijedećim godinama (I. Rubčić: Padaline u Splitu. Geograf. Vestnik., Ljubljana 1926).

3. X. 1894.	palo je 111 mm
22. IX. 1901.	palo je 100 mm
2. XI. 1909.	palo je 105 mm
3. IX. 1916.	palo je 40.1mm

Usporedimo li ove množine kiše, koje su pale kroz 24 sata u Splitu u zadnjih 50 godina, s ovom, koja je pala 5. i 6. IX. 1918. slijedi, da je ovo najveća množina kiše, koja je pala u Splitu u zadnjih pet decenija. Ta množina jednog dana iznosi $\frac{1}{4}$ od prosječne godišnje množine padalina.

Iz podataka se dalje vidi, da se kišno područje protezalo od Kvarnera do Biskova, pa je iz te fronte izšao jedan prozor prema Rabu i Hrvatskom Primorju, a drugi prema Splitu i kroz Kliška je vrata pošao u Sinjsko polje. Između Karlobaga i Šibenske Rogoznice padalo je sa te fronte vrlo malo kiše. Dinarski niz gora znatno je sprečavao prodiranje ovom frontu u unutrašnjost zemlje. Iz navedene table se vidi, kako su ombrometrijska stanice sjeverno od Obruča, Viševice, Velebita i Dinare imale 5. i 6. IX. znatno manje kiše nego one južno od njih.

Uslijed velike množine kiše, koja je padala na mahove u jakim pljuskovima, oživjele su bile sve bujice i vodočernice. Kroz svaku dolinicu i malo korito, a da većih ne spominjemo, nadrla je voda idući prema nižim dijelovima. Ona je rušila laze (ili pristige ili terase), gdje su bile kulture tla, odnoseći tlo i kamenje (suhozida na putove i niže laze). Velike su štete nastale u seljačkim gospodarstvima, prometnim vezama (cestama, mostovima, željezničkim kolosjecima). U poljima je voda nabujala i odnosila velike množine rahlog tla u ponore. Na nekim su se mjestima otvorili novi ponori. Koliko je ova kiša napravila štete u mjestu Rabu, vidi se iz ovog službenog podatka:

»U mjesnom parku oboreno je preko stotinu borovih stabala i izšlo je na više mjesta stanac-kamen, jer je voda bila odnijela tlo oko njega. Kazrovani su bili putovi, a procijenjena šteta iznosi Din 3.000.000.—

U predjelu, nazvanom Palit, šteta na putovima i propustima procijenjena je na Din 500.000.—

Porušeni su ogradni zidovi uz morski put od mjesta Raba do samostana Sv. Eufemije, a visina štete procijenjena je na Din 500.000.

Na kućama i kolibama nije bilo znatnih šteta, ali su gotovo svi krovovi propustili vodu uslijed nagle kiše, koja je padala.

Gornji se podaci odnose samo na područje MNO-a, a ne na cijeli otok Rab, odakle nisam mogao dobiti podatke.

U okolici Spiltsa uliv je kiše napravio isto tako ogromne štete, što se vidi iz ovih podataka: U selu Bristivici podno Svilaje, voda je srušila 2 staje i počavila stoku. Petru Draganu pok. Jure udavila je 35 ovaca, Boži Draganu pok. Mate 10 ovaca, Ivanu Begoviću 3 ovce. U polju kod Bristivice otvorila su se 3 nova ponora na zemljištu Mate Kursana. U Kaštel-Štafiliću je srušila 2 kuće Anto Mornara Petrova, poplavila skladište mjesne zadruga i područje seljaka, tako da je mnogima odnijela ulja iz kamenica, koje su bile u konobama. U Kaštelanskom je polju srušila nekoliko poljskih zidova i odnijela velike količine tla. U Solinu se Jadro razilo i poplavilo cijeli donji Solin do ceste. Velika su štete imali: Tvornica »10. kolovoza«, zatim građevno poduzeće »Kozjake«, gdje je bilo vode 1 m visine. Poduzeću »Lika« voda je odnijela velike množine drvnog građevnog materijala. U Podstrani i Žrnovnici oštećene su ceste, polja i podru-

mi. U Splitu je voda prodrla u prizemlje kazališta i oko njega to u zgrade okolice Obrova. U zgradi Nar. kazališta cijeli je parter i proscenij bio poplavljen; zatim vojna bolnica i drvodjelska zadruga. Velike je štete napravila u skladištima »Nabavljaca« u Omladinskoj ulici. Poplavljenih podrumskih stanova bilo je u ulici M. Gorkog, u Kavanjinovoj, Manderovoj, Matije Gupca, Na Tošu, u Istarskoj ulici, na Poljskoj cesti, tako da su vatrogasna milicija i narodna milicija s 5 velikih sisaljki crpli vodu na 55 mjesta, a k tome je narod različitim posudama izbacivao vodu. Građani su priskakali jedni drugima na pomoć tokom oluje i kasnije uza sav veliki pljusak.

Na otoku Solti, južno od Gornjeg Sela, bio je ponor, koji je gutao vodu. Ali kako decenijama nije toliko kiše palo najednput, on se začepio, tako da voda nije mogla oteći.

Pokušali su tu rupu otvoriti dinamitom, da voda ne napravi veće štete. Sutra dan se otvorila rupa sama, i voda je otekla a da nije napravila veće štete.

Daleko je znatniju štetu napravila voda u Donjem polju, i to u dijelu Grohotskog i Sridnjačkog polja. To polje, dugo 6 km, široko 2—3 km, ima 3 ponora; 1. Potoku, 2. Sridnje polje i 3. Gripu. To je polje češće plavljeno, kako pričaju stari ljudi. Zadnji put je bilo poplavilo početkom mjeseca listopada 1922. upravo za berbe grožđa. Voda je bila narasla u srednjem dijelu polja, tako da se čokoti loza nisu vidjeli, a vidra i veće posude za mast plivale su kao ladice. Ponori nisu mogli progutati vodu, jer su bili obrasli škarjem, a sama su grla bila začepljena kamenjem, tlom i strništem. Kad se ponor otvorio za 8 je sati nestalo sve vode iz polja. Sva je ta voda izišla u Donjoj Krušici, jer se vidjelo, kako je more bilo obojeno crvenom bojom.

Sličan slučaj, samo u većoj mjeri, dogodio se i prigodom pada ogromna kiše 5. i 6. IX. 1948. Srednje je polje sve poplavilo, tako da je pod vodom ostalo nekoliko dobrih vinograda, s kojih se moglo očekivati do 20 vagona vina. Da je ponor Potoka proradio jedan, dva, pa i četiri dana nakon pada kiše, ne bi bilo štete. Ali kad voda nije otjecala, seljaci i narodne vlasti bili su u brizi, tako da su većim posudama plovili prema Potoki, oko koje su stabla badema do sredine krošnje bila pod vodom, te su velikim željeznim motkama bušili ponor, ali ni to nije išlo. Onda su donijeli dinamit i ručne bombe, koje su bacali nekollko puta i kušali probiti ponor. Ni to nije uspjelo. Seljaci su od Kotarskog NO-a tražili, da se dovedu vatrogasci, koji će crpiti vodu velikim sisaljkaama i baciti je van polja. Iz Splita su dolazile komisije stručnjaka, da vijećaju, što se može učiniti. Očajni seljaci gledali su plodove svoga rada, kako im gužila. Nekoji su se bojali, da će dio tog polja postati stalno blato ili jezero, pa će im tako nestati plodnog tla, koje ih hrani. Tek 21. IX. predvečer otvorio se sam ponor Potoka, i voda je kroz noć u samih 10 sati potpuno otekla. Čim je voda probila grlo ponora, zamuklo se more u uvali Donje Krušice. Dakle, opet dokaz, kao i g. 1922., da postoji podzemna veza između ponora Potoke i Donje Krušice, jer se nije nigdje drugdje u moru, u susjedstvu otoka, opazila zamućena površina. Od 7. IX. kiša nije padala, tako da Donja Krušica nije mogla primiti vodu ni s jedne strane, osim iz ponora Potoke. Voda je dakle ležala u Donjem polju punih 16 dana. Ona je uništila obilnu ljetinu te godine, jer je grožđe izgajilo. Ovaj nagli odlazak vode iz Srednjeg polja odnio je sa sobom dosta tla, tako da se na rubu Sridnjačkog polja opaža, kako tla biva manje te škrapc sve više rastu (pojav Wiederverkarstung).

Ivan Kuzmanić

CUNFO

Tega Cunfota nisan pozna jer je živi i umra puno prin nego san se ja rodi, bar su mi tako pripovidali. Ni dan–danas ne znan kako mu je bilo ime i prezime. Jema bit da je bi vražji, a to zaključijen po njegoviman berekinadan koje ne znan jesu li istinite oli su samo priča. Ne virujen da ih je ko iščića iz p(e)rsta, ali da se tot nadožuntava skoro je sigurno. Živi je s braton, navodno u Štaljarevoj kući.

Jedne zimske noći, grubo vrime, levantara i kiša, zima, di ćeš nego u posteju. Leže on i brat mu svaki u svoju posteju koje su in bile *pod pločan*. Kako te ploče nisu bile zamazane, to je, prolazeć kroz one komešure, između njih levantara probivala i pokrivače. Ponistra ni jemala teler sa caklon, nego samo škure. Kako škure nisu bile dobro zatvorene, a levantara sve žešća, to ih je d(e)rmala u *svu šesnaest*. Malo–po–malo levantara je toko razd(e)rmala škure da su se otvorile i počele bubat. Ko će zaspat, od bubanja, ko će se dignut od zime. I jedan i drugi špekuliradu da će se oni drugi dignut i zatvorit ih.

– Poj zatvori škure – govori Cunfo bratu.

– Ne ću, poj ti!

Tišina, nijedan ne će da se digne. A škure bubadu, razbit će ih, ko će dat za napravit nove?

– Poj je zatvori! –jopet će Cunfo.

– A ti da stojiš u toploj posteji, je li?!

I sve tako dok Cunfo ni vidi kako je vrag odni šalu: neće zaspat i razbit će mu škure. A ko će mu dat šolde za napravit nove. Nima druge, nakon dugoga nakanjivanja digne se i pojde i' zatvorit.

– Čaćina i materina i vrimenu i zimi i mraku i životu – i sve je tako brontula, dok ni doša do ponistre koju je iša ka zatvorit, pa ujedanput govri:

– ....nti Boga, pala mi je punta na ulicu, poj je donesi– reće bratu, koji se tepli u posteji.

– Nisan lud po ovomen vrimenu sad izlazit iz kuće.

– Ludonja, razbit će nan škure.

– Neka ih razbije, ali ja doli ne gren po ovomen vrimenu.

– Onda dojdi držat škure, ja gren doli po puntu.

To mu se je činilo lagje, pa se je diga i uvati škure, a Cunfo je iša doli po puntu.

Cunfo se je u tomen m(e)rklomen mraku i šušuru od vitra lagašno odlibi i lega u posteju, a brat mu je d(e)rža škuru i čeka ga dok dojde odozdal.

Nima Cunfota, nima ga. Zove ga ovi, vardeče, dere se, jer je misli da ga u neveri ne čuje. Cunfo muči i topli se.

– Di si više? – dere se Cunfotov brat. Cunfo *ni slova*.

– Koga vraga činiš doli, sm(e)rza san se?

Cunfo i daje muči.

– Vrag odni tebe i puntu, molat ću škure neka ih vrag odnese.

Tako je jedan zeba i dera se, a drugi (Cunfo), berekin, stoji u postěji i pušća brata da *pini*. Kad se već štufa, jer je i zaspal tribalo, govori mu: – Eto ti punta uza zid, vazmi je i zapuntaj ponistru pa ajde leć. Kad nisi tiva *platit kurbu, plati si i kurbu i likara!* Ni meni pala doli punta, nego san samo tako reka, da ti se osvetin jer me nisi tiva poslušat.

Tako je Cunfo zajeba brata, a morete mislit kako je bilo drugiman s kojiman je on jema posla.

Drugi put je iša dignut parangal s nikin ribaron, iša mu je to ka za druga, tamo nikud oko Gradine. Uvatili su ništo ribe, ali ne Bog zna ča osin jedne šk(e)rpine od od prilike kila i po. Kad su se vraćali, a Cunfo je vozi sa zadnjim veslon, prigne se, vazme šk(e)rpinu i itne je na kraj između Pluzavice i Bile stine, a da mu to oni drugi ni primjeti. Armižali su se u Rogaču i gredu dilit ribu. Ribar primjeti da nima šk(e)rpine.

– A di je šk(e)rpina?

– Koja šk(e)rpina?

– Da koja šk(e)rpina, ona ča smo je uvatili.

– Da smo uvatili šk(e)rpinu, ja se ne sićan da smo je uvatili.

– Kako nismo, Isusa ti, bilo je u njon kil i po.

– Da smo je uvatili, bila bi ti u brodu. Kad je nima, znači.....

I tako je uviri toga bidnoga ribara da je lud, da jema priviđenja, bidan se čovik *pokri ušiman*, vaze je svoj dil i iša doma.

Kad je ovi iša pu gori, Cunfo je iša po šk(e)rpinu, a ribar se virovatno misli ili kako je pošempija ili je možda reka, ka Bračanin kad ga je hiznula mazga: Ni mi drago ča si me hiznula, ma mi je drago ča san ti ćud izazna!“

Dva loša, ubiše Miloša, a ovod je jedan berekin zajeba jednega dobričinu.

Niki Srinjaci koji su jemali brod u Rogaču odlučili su ti brod karinat i dat mu oganj, postupat ga itd. Za ti posal se oćedu dva tri jaka čovika, jer se veže za v(e)rh od jarbora jedan veliki bocel, a za kraj (obišno za kolonu) drugi, pa se jarbor nateza put doli tako da se brod sve više kargaje. To oće reć, da mu se sve više vidi dno. Tako se to nateže, dok mu se ne vidi kolomba, a toonda znači, da mu je jarbor doša pratisno u vodoravni položaj. Onda se pusti da se ta banda

ošušiti, pa ga se može postupat, piturat i td.. Tako se je radilo dok ni bilo na Šolti škvera, ali i poslin kad se ni jemalo pinez za platit škver.

Inšoma ti Srinjaci najdu nike pomoćnike, kupu ništo govedine za dat judiman obidvat i gredu na Rogač. Još prin nego su počeli radit oko broda, naložili su oganj i u jedan bronzin stavili kuvat tu govedinu da in se do podnen skuva. Stavu oni ti bronzin na oganj i gredu radit. Kadikad jedan bi od njih iša potaknut oganj.

Kuva se ta govedina, a oni radu.

Cunfo je aćoda ti bronzin, i ćuti je vonj od dobroga mesa pa su mu *zubi stali činit vodu*. Sta je atento, a kad su ti Srinjaci bili u najvišjemen poslu, kad nisu pazili na bronzin, dolibi se je i izvadi govedinu, ni mu smetalo ča još ni kuvana, a u bronzin in je uvali jedan stari opanak. Kad je to isfabrika, *ispari* je ka ča je i doša, ali s govedinon, pa priko Glavice doma. Ostavi doma govedinu pa se jopet oputi pivajuć put Rogača ceston (usput rečeno tu je cestu gradi Napoleon, dakle oko 1812.) tako da su ga Srinjaci ćuli pa jeden od njih reče:

– Moća mi ono izist prin nego Cunfo dojde jer će nas tokat i njega zvat. Odma su prikinuli posal i išli izist meso.

Zanamisto mesa izvadili su opanak. Nisu posumjali da je to Cunfo isfabrika jer je on za nji' bi u selu.

Ivan Kuzmanić

Barba Toma Gardelin

Još u ditiinjstvu sluša san često spominjat Tomu i Jozu Ružina. Kuma Jozu san poznava jer san ga često viđa, a o Tomi san samo sluša da je u Americi. I kad se je vrati iz Amerike opet san prin o njemu sluša, nego ča sam ga vidi. Ča se je to o njemu pričalo? „A, eno se je vrati!“ „Siromašniji je doša, nego je iša.“ „Da su mu sve ča je zaradi izile ženske!“ „Da bi je ženskar itd.“

Kad san ga konašno vidi, učinilo mi se da je to jedan čovik u godinan, ali dobro držeći i ča me je još više začudilo ni izgleda ka ostali naši Amerikanci. Ni jema očale (one sa cakliman za gledat na blizu i daleko u istomen okviru), ni jema košuje na palme, nii leroj na kadinu, ni šjalpetu ka lastavicu, a niti je govori po amerikansku, ka: O, ja, šjur, o.k. itd.

Zato ne bi čovik reka da je izbiva sa Šolte, a najmanje da je šoltanski Amerikanac.

Bi mi je simpatičan, more bit najviše zato ča se je uvik ka posmihiva, uvik mu je na licu bi niki ka skriveni smih. Jednega dana našli smo se na fašini, u istoj grupi, on, barba Toma, jedan naš stariji miščanin, recimo da se zva barba Toni, Ružo Kalarinov (sva tri pokojna) i ja.

Vražji Ružo uvati se je barbe Tona ka vrag grišne duše i tanta ga da nan priča kako su on i barba Toma odili po ženskiman dok su bili u Americi.

– Ajde barba Toni, ovod smo samo nas četvorica, ne će to ča nan rečete poč daje, pričajte nan malo kako ste to odili po ženskiman vi i barba Toma dok ste bili u Americi.

Ali barba Toni ni slova, a barba Toma se sve posmihiva.

– Dajte, barba Toni, to nikor ne će čut niti će iko od nas to daje pričat, recite nan kako je to bilo.

Barba Toni muči ka zaliven.

– Ma isripovidajte nan bar kako su to barba Toma i Pelac *škakjali*, jedan mater, udovicu, a drugi čer.

Barba Toni jopet ni riči.

– Dobro, bar recite koji je *škakja* mater, a koji čer?

Barba Toni jopet ni riči.

I tako ga je Ružo cilo jutro tanta da nan bar ča-to isripovidi od tih dogodovščin, ali mu ni uspilo iz barbe Tona izvuć niti rič.

Došlo je podne pa smo svi išli na obid. Brzo san obidva, vrati se na Gustirnu i naša ispd one prve voške, lipe, koje više nima, barbu Tomu. Odma san promisli

da bi ga sad, dok još nima nikogar bilo dobro pitat je li istina to ča govori Ružo i miščani. Bilo mi je malo ka mušno pitat ga te stvari, pogotovo ča nisan š njin bi baš ono blizak. Boja san se da mi ne reče kako to nisu moji posli. Ali san se rišća pa ča bude.

– Barba Toma, nemojte se najidit, ali bi vas tiva ništo pitat.

– A pitaj.

– Ma, je li istina ono ča Ružo govori i ča se po selu priča - da ste na ženske potrošili sve ča ste zaradili?

Očekiva san da će se, more bit, počet izvučivat, da to ni istina, da svit svega priča.

Umisto togar, kad san ga to upita, skoči je ka jarčić, skinu izbužani stari strijač s glave pa mi je odgovori:

– Je, kumiću, i žaj mi je ča san i ovi strijač doni doma.

Razumi san ga, žaj mu je bilo ča ni do zadnjega centa strati. Evala mu, bar je gušta i pošteno prizna grih. Neš ti griha?

Nabiguzi arču pineze za jiće, niki za piće, niki za modu, aute, brode, niki među pineze u bičvu, niki u banku, a barba Toma ih je arči u ženske i nikad se ni pokaja.

Drugi žgobaju, steču ništo imetka, pinez, ostavu to dicit, a puno njih to sarči i ne samo da sarči nego o starciman ne vodu računa, stavu ih u staraški dom i *Bog te veseli*.

A barba Toma je gušta i bar to ni doživi. Virujen da mu je bilo lagje umrit nego da je za sobon ostavi bogastvo. Evala mu ga, Bog mu da pokoj, a radi svoje iskrenosti, ako ne za drugo, zasluži je raj nebeski.

Nikola Mateljan

NAŠ SUSID MOME

U dvoru Mladinovich (današnja adresa Kuparića put 32) uz sami put bila je skromna kućica umrtvo zgrađena i pločan pokrivena. Iznutra grubo japnon inbukana, na podu saliži od stine a gori postivane škurete obiljene japnon. Svoj život u njoj su proveli, samo mi iz priče poznati, po nadimku Mome, i njegova žena, Trogirka, zvana Mominica. U vrime kad su oni živili, po nadimku nisu bili iznimka jerbo je u to vrime radi bojega razpoznavanja deboto više- manje svak jema svoj nadimak. Niki su jemali nadimak po imenu niki po prezimenu, a nikima je bi priševen posprdni nadimak.

U toj kućici živili su sami jerbo dice nisu jemali, stanje in je bilo malo pa su živili od danas do sutra odeć po žurnatan. Jemali su jednu jedinu smokvu i ona in je izgorila kad je niko uz put taka zdraču. Tako je od te izgorene smokve nastala i uzrečica kad bi nekome propalo i ono malo ča je jema: „I Mome je jema jednu smokvu pak mu je izgorila.“ Kako su starili, njihovo siromaštvo postavalo je veće, a u toj nevoji posezali su za kojim žmulon vina depju oli gucajen rakije. Na slabu podlogu, onako na debulo to ča bi popili brzo bi in naudilo.

Mome je, radeć po žurnatan, zaradi i kilu. Pričali su da mu je kila u gaćan bila ka najveći bubak. Jednega dana, kad je bi malo u bavi, tiva je ukazat kako je maršira u carskoj vojsci, udri je pešest puti nogan, onda je zajauka, kila mu se otočila. Ni onda bilo helikoptera, nisu mogli ništa drugo nego zvat kurata. Učini mu je on svoje, jedino ča je moga, removi mu je matrikulu za na drugi svit.

Siromaštvu pridružila se je još i tuga, bidna Mominica ostala je sama. Kako je mogla živit nego još nevojnije. Kad bi jon čago Bog providi, nakratko bi otirala tugu kojon kapjicon pa bi čekala jopet drugu priliku. Jednega dana smrkne jon se prid očima, učini jon se da je napušćena i od Boga i od svita. Skinula je kvadre povr kočete i s njima došla dreto u tovirnu kod moje babe Tere.

– Tere oli ih vazmi oli ću sa njima oba tleh.

Začudila se je baba, vidila je da je vrag odni šalu, vidila je da jon je na licu bis i odlučnost.

– Dobro – reče baba.

– Evo, sveta Ana, Majka Božja, raj i pakal, sveti Petar i Paval, sve za dvadesetipet šoldi.

Spasi baba svece i nju kutenta sa po litre vina koja je jušto gustala dvadesetipet šoldi.

Ni Mominica bila nevirnica, ma u tome času žmul vina bi jon je veći od svega zemajskoga i svega nebeskoga. Ovako se ni ponila sigurno od sržbe nego od jute nevoje. Virujen da jon ni Bog ni vaze za grih.

Ubrzo je i ona priselila na drugi svit, a na misto njezine kućice barba Anton Mladinov, tako smo ga mi mlaji oslovjavali, zgradi je brijašnicu, pravu modernu ka i u gradu, s pravon katridon, zercalon, lavandinon i špinon navr lavandina. Istina, voda je bila u jednemu rezervaru, ma je bilo funkcijonalno i lipo za vidit. Tode su barba Anton i sin mu Petar odradili cili radni vik.

Suboton od svita ni bilo mista za sest pa je svit sta vanka, na putu su znali užgat po koji španjulet, pričali dogodovštine, po koji bi od nji čago i floča, pala bi smihada dok se iznutra ne bi čulo: „Ko je sad na redu.“

Priseli je na oni svit barba Anton, ubrzo za njin priseli je i sin mu Petar. Brijašnica ostala je prazna. Nima višje na Šolti prave brijašnice ni pravega brijača. Brijašnica čeka. Koga? Možda kojega Janeza, Husu, ..., Bog zna?!

Nikola Mateljan

JEDNA VEČER IZ RANE MLADOSTI

Bila je kasna jesen, vanka je bura derala, tresla vratima i bubala škuran. Zima, reklo bi se, oštri zube. Komin je gori, bumbeta plandala. Večera od štajuna, lešo dobro začinjeni kupus, ma za tin nan još ne gre bevanda.

Primakli smo se kominu, na pršuru stavili dvi tri šake slanega graha, malo ga popražit za popit koju bevandu. Vrc se je topli uz komin kako bi nan bevanda boje odila niz grlo, a zubi nan ne bi ternuli od bevande ča je još rizila. Dali smo životu na voju, a noć je duga.

Rasprečali smo lug priko komina, popeškon učinili certe i počeli igrat na toware.

Jedan primišća popečak od certe do certe, može redon oli na priskok, i govori : „Tovar gre.“ Drugi se okrene da ne vidi di je popečak i govori : „Neka gre.“ Ovo bi se ponavjalo dokle ovi okrenuti ne zapovidi: „ Veži ga tote.“ Ovi s popečkon upita : „Sa koliko drugov?“ On mu odgovori s pet, deset ili više. Toliko frnjokov dobije u glavu oni na čigovoj se certi zateka popečak. U toj igri na toware znalo se je dogodit da bi kojemu igraču zna izač žvorac od pustih frnjokov, a mi bi mu se drugi naslađivali.

Jušto smo se bili dobro razigrali, kad u susidnu kužini učini se veliki šušur. Zovu nas: „Ote simo vidit čudo, je, čuje se mužika, svira Šoltišu iz *tašne*.“

Ostavili smo popečak i igru i brzo oterkali u susidnu kužinu.

Šoltiš, čelar iz Mađarske, derži ruku u torbi i smješka se. Berzo se je napunila puna kujna, doterkali i drugi susidi vidit čudo kako Šoltišu svira iz borše. Znali smo za radijo, ma to je bi pojam, velika kašeta u kojon jema nika makinja ča svira. Malo smo postali pa smo se rasterkali , nismo bili na čistu je li Šoltiš viščun oli jema u borši niku malu vražju makinju koja more svirat bez letrike i bez žice.

Vratili smo se za komin i još malo štrologali pa nas prikine duboki teški glas, ka vapor u magli.

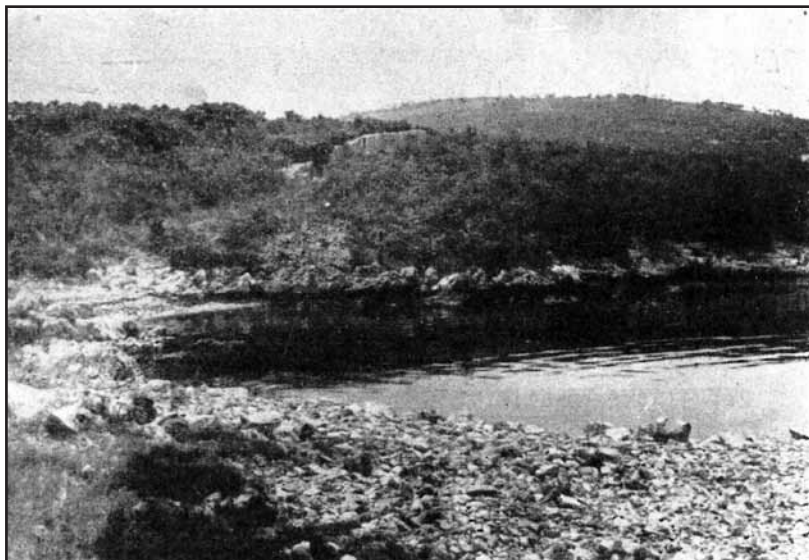
Durmitor, veliki krovati tovar, žigovani petokrakon jer je bi u ratu, odsvira je uobičajeno povečerje, kako smo mi to znali u šali reč. Rova je iz protesta kad ni bi kuntenat s večeron. Digođ bi mu i upalilo, dobi bi još malo, u većini slučjeva odsvira bi samo povečerje.

Kad se je oganj prigasi, puhnuli smo u sviću i išli svak u svoju posteju. Kako u to vrime ni bilo viška postej, Šoltiš se je opruži na banak u kužini. Bi je kuntenat jer mu je to unaprid bilo ponuđeno.

Da ne bi mislili da je baš loše proša, moran reč da to ni bi oni uski banak, nego oni široki ka škrinja s pokrivon i naslonjačen. I to ni sve, dobi je i žutozelenu deku iz Afrike za pokrit se.

Kako se je ćuti ujutro, ne bi o temu jer je ovo priča o jednoj večeri. Bila je to jedna večer pedesetih godin pasanoga stolića, večer, virujen u kojoj je prvi put na Šolti zaszvira tranzistor.

STARE FOTOGRAFIJE

Nečujam, bok od Rata

Ruševine crkvice sv. Petar u Nečujmu

Miroslav Carev

MUKE PO FRITZU

Gospodin Fric je Austrijanac iz Salzburga. Visoko naobražen iz područja glazbe i književnosti. K tomu vrhunski je graditelj violina. Vodeći violinisti Bečke filharmonije muziciraju njegovim violinama. Godine 2009. bio je naš gost. On, supruga i veliki pametni crni pas po imenu Kina čine njegovo domaćinstvo. Ostali su deset dana. Jutarnji ritual: supruga po namirnice, Fritz i Kina (jasno na uzici) u jutarnju šetnju, pretežno u pravcu Piškere. Fritz malo teže hoda, koraci su mu kratki, odmjereni i malo usporeni.

Jutarnji susreti su česti. Imamo i mi malog psića imenom Teri. Fritz koji uglavnom stalno čita, ponuđeno (rakijica, smokve) uzme uz obvezno „danke“.

Često smo skupa ručavali. Poznanstvo ustupa mjesto prijateljstvu. Večeru prije odlaska spremamo od ranije ulovljenih liganja. Uz dobro raspoloženje dogovoren je susret u 2010. Jutarnji rastanak popratila je i koja suzica. Ljudi smo!

Po dolasku kući šalju nam *Monografiju Salzburga* (grad predivnih katedrala, crkava i dvoraca) pisanu hrvatskim i njemačkim jezikom. Sredinom 10. mjeseca uslijedio je poziv: „Budite naši mili gosti u Salzburgu.“

Emocije se još nisu stišale, a mi se pred kućom pozdravljamo. Stigli su. Jutarnje obveze kao i lani: supruga po namirnice, on i pas u šetnju. Ja i pas također u šetnju. Hodamo polako prema Piškeri. Vidim kako mu noge malo „rolaju“. Dodir stopala i asfalta nije baš čvrst. Osjeća Fritz da ja to primjećujem. Promrmlja kako je to posljedica dugog sjedenja dok gradi violine. Dolazimo do kuće Ante Brkića. Fritzove noge sada i rolaju i šušaju. Opiru se šljunku i bovanima. Fritz me ošine pogledom i htjede nešto reći. On bi sjeo. Zaskočim ga. „Her Fritz“, izgovorim i prstom lijeve ruke pokazem prema kamenitom i prašnjavom nasipu. Muk – tajac. Samo osjetim nelagodu u Fricovom pogledu. Pravim se da to ne primjećujem i nastavim: „Her Fritz, Nečujam, Šolta, fantastik, natural, eko oil, tomato, šnaps, robinzon turist, bla, bla, bla ...“

„Miro, ih no Robinzon, ih Fritz“, drekne moj Fric.

Došli smo do kuće kapetana Vijeke. Tu se okrenemo. Vraćamo se. Noge „branaju“. Na nogama imam lagane sandale. Kako Fritz brana, pune su žala. Samo što nismo stupili na asfalt, a iza leđa dojadi mali crveni auto. Juri poput strijele. Pršti žalo ispod kotača. Tuče po nogama. Kovitla teška prašina. Bože

što je?! Pješćana oluja! Psi se uplašili. Trzaju lijevo-desno. Kina će baciti Fritza. On jedva stoji na nogama. Moj je meni na prsima, malen je. U tom metežu promaknula mi je registracija. Shvatio sam da je moj Fritz jak u rukama upravo onoliko koliko je nemoćan u nogama. Zato nije pao i sve je dobro prošlo. Korak po korak i evo nas kući. Puni dojmova izmijenili smo pozdrave za laku noć. Ustajem po običaju, rano. Fritzu i sebi serviram košaricu smokava, rakijicu i kavu. Čekam ga! Nema ga! Uto uz stube spazim Kinu i gospođu. Vraćaju se iz šetnje. Od muke ništa ne pitam. Kroz zube procijedim „morgen“. Gospođa odvratila „morgen“. Nema živaca, mislim kako će se ladne smokve i ladna rakija stopliti, a topla kava ohladiti. Mašim se ja, pa hvala Bogu. Zapalim prvu cigaretu. Iz kuće izlazi gospođa, pogledi nam se sretnu i ništa. Nema ga! Prene me bat niza skale. Čujem ga. Ide. Okrećem se polako i bojažljivo. Ne znam što je? Kad ono ozari me Fritzov osmijeh. Spustim pogled malo niže i spazim ispod Fritzove lijeve ruke nekoliko knjiga. Fritz dođe do stola, odloži knjige i posluži se onim što je ostalo. Bacim pogled na knjige. *Salzburg grad festivala, Barokni Salzburg, Samostan Nonnberg i Wolfgang Amadeus Mozart*. Zastanem, odložim knjigu, dohvatim papirić i olovku i napišem „27. I. 1756. u 8 sati“. To je datum rođenja Mozarta, najvećeg sina Salzburga. Fritz je ispijao kavu dok sam mu neprimjetno podmetnuo papirić. Osjetio sam njegovu golemu radost, ozareno lice popraćeno gromkim, gromkim smijehom. Bio je siguran da je monografija pročitana. Dok se još tresao od smijeha, ispod košulje je izvlačio neku malu knjižicu i gurnuo je ispred mene. Ostao sam zapanjen – bez riječi. Na koricama piše „Marko Marulić“. Fritz je ispio kavu. Raspričao se o Maruliću kao o svom Mozartu. A ja? Ja sam zapalio drugu cigaretu. Usne sam razvukao u osmijeh, srce se mučilo, u grlu grop. Fritz uzme Marulića u ruke, digne se od stola i dobaci: „Her Miro, kom.“ Dignem se i zaputismo se prema Marulićevoj kući. Noge mu klapataju, ali ne da se moj Fritz. Čim smo prošli restoran Baumgartner, Fritz podigne lijevu obrvu i ošine me pogledom, prislanjajući se na kameni zid i draču. Morao je sjesti. Krenuli smo dalje i polako doklapali do stuba bazena. Tu je Fritz polako sjeo i izustio: „Miro, gut.“

Evo nas pred pločom Marka Marulića. Fritz čas pogleda ploču, čas mene. I tako jedno četiri puta! Šutim, tvrdo šutim. Stisnuo sam zube ludo! Dok ja tako škrgućem zubima, moj Fritz tri-četiri puta okrene glavu lijevo, desno, a potom tri četiri puta gore dolje. Šuti. Pažljivo se okrene. Kamene popucane ploče i tri-četiri stube su opasne i neprikladne. Mene i neprimjećuje. Kao da nismo skupa došli. Polako krenem za njim, a on sve nešto mrmlija sebi u bradu. Kao da se naljutio pa sada malo čvršće hoda. Brada mu podrhtava. Razumijem poneku riječ: „Politik furbo, politik putano, politik prostitutetska, katastrofa politik!“

Neka govori što hoće. Ne ću progovoriti. Kako je spominjao „politik“, tako je čvršće i sigurnije hodao. Žena je čekala u automobilu kod rampe, kod onog „uzornog“ zahoda. Mene kao da nema. Ja sam stisnuo zube, oborio glavu prema zemlji da izbjegnem kojeg poznanika. Kući sam, sjedim pod maslinom, prodrmam dobro bradu i vilice popuste. Cijeli Božji dan Fritza nema. Iz kuće ne izlazi. Nema ga na terasi. Spustio se mrak. Skoro će ponoć, nema ga. Idem leći. Oči kao u zeca. Nemam sna. Razmišljam. Žao mi je Fritza, razumijem ga. Čovjek šeta, želi sjesti, može na zemlju ili na dračavi zid. Automobili jure. Usta puna prašine. Žalo šiba po gnjatima. Susret s Marulićem očaj – tuga. Moj Fritz je mislio da su Mozart i Marulić glava i glava. Mozart je to što je, a Marulić je otac hrvatske književnosti. Ne, ne, ne dam vam gušta, her Fritz. Pače, bilo bi najbolje da sam se pohvalio kako sam član mjesnog odbora, kako mi surađujemo s našom Općinom. Je, her Fritz, za najobičnije sitnice potrošimo trideset dana. Eto, tako smo se dogovorili za dvije-tri „late“. To su novi znakovi zabrane i ograničenja.

1. Zabrane kupanja pasa na plaži
2. Ograničenje brzine vozila na šetnicama uz more
3. Ograničenje osovinskog opterećenja teretnih vozila i puno toga...

Litu je skoro kraj. Nisu nam ništa isporučili. Što Fritz mora znati da od pristaništa od Piškere ima kilometar puta i samo jedna klupa za sjedenje. Ista je stvar i prema Tihoj.

Znam, her Marulić vas muči, her Fritz. A šta da vam rečem? Da ploču samo kiša pere. Bruškin je nikad nije posjetio. Da su ukopana slova otpustila boju. A sad da vam rečem ono najvažnije kako i na koji način mi obilježavamo dane oca hrvatske književnosti. Katamaran krene iz Splita. Valjda ne prazan. Pristane u Šolti i predvečer se vrati sretno i zadovoljno u Split. Vijencu, koji je toga prigodnog dana trebalo položiti u sjećanje, zahvalnost i slavu oca hrvatske književnosti Marka Marulića, nema ni traga! Ili je ostao u katamaranu, ili je ostao u školi, ili u restoranu ugodnog druženja, ili ga ministar Biškupič nije poslao ili je, nedaj Bože, pao u more. Ako je u moru, nema mu spasa. Na ploči ga nema. Ako nam ne vjerujete, narode dođite i uvjerite se. Komentar ne iznosim niti kao Nečujamac niti kao član mjesnog odbora. To prepuštam brižnicima Marulićevih dana. Umjesto komentara obećavam da će naš Leo sa ovim Odborom obaviti sve potrebne radnje oko sanacije ploče. Nečujam ima i arhitekata i slikara koji će to rado obaviti za svoje mjesto i svoje mještane. Eto, dragi moji čitatelji, kako sam mogao ovaj naš nemar ipričat tuđincu, Austrijancu mom Fritzu. Ne, ja to ne mogu.

Ujutro sve po običaju. Šetnja pasa, provišta i kava pod maslinom. Primjećujem dok pijemo kavu da me Fritz čudno gleda. Vidim, osjećam, on želi da mu nešto kažem glede događaja iz prethodnog dana. Meni se po glavi vrte njegove riječi: „Politik putana, politik katastrofa ...“ Poput groma sine mi ideja *Monografija Salzburg*. Zgrabim monografiju i odbrusim Fritz: „Her Fritz, želite da vam nešto kažem, zato vam govorim da ste vi bili naš okupator, mnoge loše stvari ste nas poučavali, bla, bla, bla,...“ Otvorim monografiju, stranica 39, dvorac Mirabell. Citiram: „Nadbiskup Wolf Dietrich nije se najvjernije pridržavao celibata. Svoj odnos sa Salomom Alt, koja mu je rodila više od desetoro djece nije držao tajnim. 1606. godine je dao za ljubavnicu izgraditi dvorac koji nazvao Altenau. Tako je došao u političke i crkvene sukobe i utekao 1611. Kratko poslije toga je uhićen, zatvaraju ga u tvrđavu do njegove smrti 1617.“ Gotov citat.

Eto, her Fritz, tko je nas poučavao političkoj i svakoj drugoj prostituciji. Vaš Frane i vaša velika austrougarska tamnica naroda. Ne, niste u tome uspjeli. Naši političari su čestiti, radišni, brižni, pošteni i obzirni ljudi. Fritz se zamisli. Podigne malo glavu, pogled mu odluta u daljinu. Lagano, ali sasvim lagano izgovori: „Danke her Miro.“ Eto čitatelji to su vam te moje muke po Fritz.

Mirjana Stanić

NA MLADIMA SVIT OSTAJE

Durat će naša baščina ako je mi ne zaboravimo, ako je sačuvamo za naša buduća pokoljenja.

Pasaju dani i godine, a zajubjenici u lipu čakavsku rič, u govor predaka, nastavljaju ono ča zovemo baščina. Mladi nastavljaju tamo di smo mi stariji samo trenutno stali. Upućeni, naučeni i poticani dikod s više, a dikod s manje voje, oni svoju zvizdu u poeziji najdu i slidu je uvik. U potrazi za izvornim, ali na njiov, poseban način, dopiru svojim stihovima do nas svjedočeći da se vječni motivi more, sunce, sika, galeb, maslina, vitar, dida, baba, Dalmacija, maškare... drukčijin metaforan, misliman, ka ozračje nepresušne dalmatinske, zavičajne lipe riči nastavlja, ne zaboravlja. Ne smimo nikad zaboravit kako su naši didi i praidi govorili.

Ta naša lipa čakavska rič i običaji, koliko će durat, ovise samo o nama koji je volimo i našoj voji da ona šta duje potraje i da se kroz mlaje nastavlja.

U mojih sedan godin rada s mladima u OŠ Grohote ka meštrovica rvackoga jezika trudila san se poticat kod šoltanskih učenika govorenje i pisanje zavičajnog jezika, a oni su me imali voje slidit i slušat. Njiove pisme i priče s gušton san slala na natjecanja, zapisivala, objavljivala, čuvala i spremala. Darujen neke od pisama i priča šoltanskoj *Baščini* i šoltanskoj tradiciji ka dar očuvanju baščine koju i nadalje želin poticat i pomagat. Zajedno s mojin malin pisnicima i piscima osjećan se ka mala kap u moru svega lipega ča triba svakako sačuvat.

Svaka naša kapja doprinos je onome ča jesmo i kuda vaja poč. Nasljednika izvorne šoltanske čakavice neće manjkat. Dokle god volu svoj mali lipi škroj i čakavsku rič triba in podrška i prilika da pokažu šta znaju, a znaju puno. Neka ovi njiovi radovi budu poticaj onima koji su već puno tega lipoga napisali da pišu i daje, a onima koji još ništa nisu napisali da štagod napišu pa nima straja za očuvanje naše drage čakavske riči.

Virujen da su mladi i dica ovega otoka njegova budućnost i radost.

Sara Alajbeg

MOJ ŠKOJ

Tamo di sunce liže ionako mižernu zemju
di se ka sinjali na pučini stine cakle.
Tamo di maestral njiše grane maslin koje ka da stenju.
Stenju, škripju i plaču svaki put kad bi se makle.

Tamo di šum vitra kroz bore ditinstva podsića
na ditinstvo kad san se po borima verala.
Šum vitra koji ka da je nike priče priča,
a svaka grana opet svoju bi skrivala.

Tamo di živi jedan čudni klesar
koji nima ni srce ni dušu, a nekad ni milost.
Oti klesar je more kojemu zapovida vitar,
A njegovo najveće dilo su škrape koje dila cilu vičnost.

Sve je to tamo di je moj škoj.
On je ka profešur koji uči životnu skulu generacijan.
U toj se skuli ne uči ni slovo ni broj.
To je skula koju škoj dariva svima nan.

MOJA ŠOLTA

Moj otok mali
kad nisan na njemu
puno mi fali.
San svakog je Šoltanina
da na Šolti bude cilog vika.

Neki za Šoltu i ne znaju,
a Šoltani ponosni ča je imaju.
Ne živi u njoj puno svita,
al tu ljubav i srića cvita.

Tu restu masline, smokve i loza,
a nađe se i po koja koza.
To lipo ča se proteže
moje didove za se veže.

Liti kad dojdu turisti puno je boje
odma smo svi dobre voje.
Napune se oteli
i svi smo veseli.

Mužika i pisma lipo zvuču
i nas iz kuće vanka vuču.
Zabalamo, zapivamo, nazdravimo
te sritni na počinak odlazimo.

Moj otok mali
zapljuskuju vali.
Tuču ga vitri i ispiru kiše,
a ja ga volin sve više i više!

Marija Elezović

TO SMO VAN MI

Kad se ćaća moj najidi,
sva kosa mu posidi.

Zato kada vidite vlasi side,
bište judi da vas oči njegove ne vide.

Brat moj mali, probleme uvik pravi,
a kad društva nima, mene uvik davi.

O materi mogu samo reć
da mi pravi problem kad iden leć.

Na moju rič da bi tila još malo stat
ona odma viče: „Ajde Mare spat!“

Ines Jovanović

JUBAV

Jubav je bacila
mrižu
na moje srce!

Linda Novaković

RIBARI

Težaškin rukan
krpe
i pribiru mrižu.

MRIŽE

Iskidane mriže
na mulu
miruju.

Sara Alajbeg

DALMACIJA

Čujte svitu štoriju o našemen kraju, o našemen draguju,
di Dalmatinci svoje snove kuju.
Kroz povist su nas tili prodat pa i osvojit,
a ča su oni mislili da ćemo in se pokorit.

Malo zemje ima Dalmatinac za masline i lozu,
a oni koji vole beštije jemadu tovara i kozu.
Kroz godinu su se stare masline korjenon proširile,
svoj su život zauvik potrošile.

Oni koji je Dalmaciju napusti i u svit poš
vratit će se on ma koliko svita vidiya i proš
jer niko ni zaboravi more lipje Dalmacije
zato ča je Dalmatinac najponosniji čovik nacije.

Još da van za kraj prizentan veličinu moga ponosa:
srića ni nigdi, vengo meni isprid nosa.

Linda Novaković

JUBAV

Ča me to spopalo?
Ili boje ča me to dopalo?
Po cile dane se znojin
i sekunde brojin
kad ću vidit plava oka dva
koja kad mi namignu
srce mi u pete zarinu.
Čini mi se kada pameti niman
i da bez razloga samo se sekiran.
Ča će bit i ča će se dogodit
to ćemo tek vidit,
a možda mogu i pogodit!?

Viktorija Vestić

PUT

Ove noći zvizde svitlu.
Njiova svitlost na lice mi pada
i govori: „Svak bira svoje pute.“
Biran ih, jučer, sutra i sada.

DIDOVA KUĆA

Stara kuća dida moga
ali je lipa i smišna.
Sva je u cvijeće obrasla
ča iz kamena je niklo.

A kad bura zimi zapuše
i škure zaškripe starinske,
iz fumara dim se sivi vine.

Did mi moj uvijek govori
o ditinstvu kojega se sića
i kruva teplega iz peći
ča je mirison svojih
svaki kantun zna ispunit.

Kuća starinska dida moga
kamena sivoga
u bršljan obrasla stoji.
Didova ljubav i sićanje
zauvik u meni je.

Božena Mihovilović

MOJA BABA

Svakog dana u zoru
ona se budila,
kuvala, prala i čistila.

U poju radila
za sve se
sama brinula.

Uvik se smijala,
jade krila.
Dicu na pravi put izvodila.

Drago mi je kad je vidin.
Srce mi se stisne
i zaplačen od sriće.

Marija Elezović

MOJ DID

Na Dan mrtvi
moj did stari
uvik mi fali.

Na grob mu cviće nosin
da se menon ponosi.

Toga dana
svi ga se sitimo
i njemu u spomen nazdravimo.

Cili život ću ga u srcu nosit.
Za mir i spokoj njegovoj duši ću molit.

Stipe Jakovčević

MAŠKARE U MOME MISTU

Ne znan šta bi da nema tega dana,
kad se selo okupi oko krnjevala.

Svi Goripojani posebno ga vole,
pa se za krnjin ispraćaj okupe isprid stare škole.

Svi se okupe: staro, mlado i oni srednje dobi,
„ljuljaj draga“ reka bi naš mještatin Robi.

Od vištica, kuboja, klauna i vilenjaka,
sve do gusara, vili i čarobnjaka.

Naši roditelji još uvek smisla za šalu imaju.
Obuču se u dosad neviđeno i cilon povorkon pivaju.

A našemen krnji koji na tovaru sidi
pripišemo sve nedaće, iako smo ih mogli i svome didi.

Za svaki veći događaj u našeme selu krnju se optuži
pa mu tako odu šanse da poživi život duži.
Nakon odluke „Kriv je!“ krnje se spali,
i zafali se onima ča su svoj doprinos za feštu dali.

Nakon spaljivanja judi se vraćaju u salu,
da proslave svoju feštu malu.

Po tradiciji posluži se meso i kiseli kupus,
pa od nagurivanja nastane pravi „đumbus“.
Dodaj vino, dodaj vodu, dodaj...
i svi lipi komadi mesa i kupusa lipo odu.

Kaksi, bomboni, hroštule i pite,
raznovrsni kolači koje voli svako dite.

Zvuk mužike ispuni svaki dil prostorije,
judi plešu, a dica rade ludorije.

Kasno je i triba doma poč.
Jo, kad će opet krnjeval i ovaka lipa noć.

Sara Alajbeg

MORE

More je ka i čovik.
Judi su ka i more.
Zibaju se životon.
Uvik su u priši,
uvik ništo činidu
misleći da je tako boje.
Nima onog dičijeg smija,
one dičje radosti.
Zauvik su zamrle mladosti.
Kad se najidi čovik,
zla more učinit
ka more kad uzavri
pa se od jida pini
i valima tuče po stini.
Tuče o škrape,
plazi po žalu,
tira kaiće,
kida konope,
a galebi klikću:
Nevera će opet!
Lipo ga je vidit kad
nakon svega zabonaca,
kad se s galebon razgovara,
s ribarima smije,
kada prima teška sidra,
kad pozdravja leute i brode
i kad iz svoje modre duše
zapiva u svoje note.

Alen Vidan

VIRUJEN U SE

Sidin i mislin se. Razmišljan i još sidin jerbo jedno ide s drugin. Smišljan
ča ću sa sobon.

Ča ću činit u budućnosti.

Gitara? Ne! To je samo kad te uvati voja, za gušt.

Proučavanje tic? Ne! Puno vaja čitat i učit.

Izrađivanje drvenih stvari? Previše truda.

Dok san se ja tako zabavja svojin misliman ka izdaleka čujen oca kako ništo
govori materi.

Je da san jedva čuja jer san bija u svon „filmu“, ali mi se učinilo da je
reka:“Frane je otvorija judo klub i mislin da će ga nazvat Pivac.“

Kad su se u mozgu spojile riči u rečenicu s menon se ništo dogodilo, a
mozak je vrtija sto na sat.

Judo!? Dobro je. More bit zabavno. Pražnjenje viška energije i agresije na
pravo misto.

To je to!! Zavičen nasri tinela cili sritan. Skočin i zavrtin se oko matere.

A ona će: „Ča se dereš? Jesi li ti normalan!?“

Zamuka san. Ma pusti je. Uvik me zabrenza ili prizemlji. Smišljat ću i daje.
To mi nikor ne more zaustavit.

Zamislín kako bi bilo lipo postat judo prvak, poznat, slavan, svitski čovik.
Upisa san se u ti klub. Nabavija san kimono, stavija ga u torbu i trk do dvorane
za judo. A tamo sve poznate face. Trening za treningon. Naša san sebe!

Nakon 15 miseci upornoga rada čuja san rečenicu od trenera koja će me
uvest u svit pobjednika i slavnih: „Za dva miseca idemo na turnir!“

Mahnito san počeja još više vježbat, učit, pamtit. Bija san uzbuđen ka nikad
dosad. Zapantija san čak imena svih zahvata: uchi-mata, nago-sake, uki-goshi...
Naučija san sve, zna san ih opisat i pokazat. Posta san elita u svojoj klasi. Dani
su, šta od uzbuđenja, šta od radosti proletili. Dan uoči natjecanja sebe san
hrabrija: ti si najboji, znaš sve zahvate, sve gardove... Ma ti si umitnik u onome
ča radiš!

Ali sve se prominilo u momentu kad san zakoračija priko praga ogromne
dvorane za natjecanja. Gleda san prvi meč. Bilo je nemilosrdno. Trga me glas
spikera: “Sljedeći meč Alen Vidan protiv Stjepana Jurića za pola sata.“

Iša san mirnin i donekle „cool“ hodon, pun sebe i ponosa. Uša san u
garderobu i počeja se prisvlačit. Iz hodnika se dobro čulo: “Onaj Stipe je prava

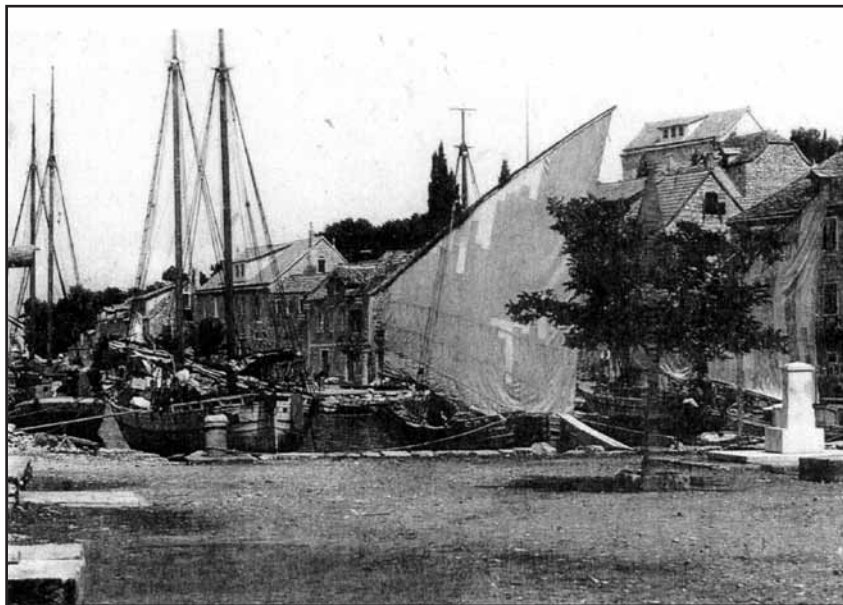
životinja. Dosad je svakome suparniku slomio ruku pod izlikom - zanio sam se.“ Noge su mi se odsikle. S manje voje san stupija u ring. S druge strane on! Koncentrira san se i odlučno, zauzeja svoj najjači gard.

I počelo je. On se ka ono igra s menon. Bacija me ka malu curicu. Bija san bisan i željan osvete. Ponovno san krenija prema njemu, ali on me opet bacija na pod. Brzo san se diga, malo zasta, promislija i krenija. Sada san ja zaglumija, a on se iznenadija. Ugleda san mu čuđenje na licu. Oborija san ga u momentu nepažnje. Bila je to moja igra. Dobija san niku snagu. Nisan moga virovat u ono šta vidin. On na leđima, zbunjen, a ja iznad njega.

Moja prva pobjeda! Sritan san! Ne mogu virovat da je to istina! Čestitanja. Pohvale.

STARA RAZGLEDNICA

Stomorčanski brodi (arhiv Jadranke Novaković)

Gordana Burica

VELA LUKA

Stojidu sami naši kaići.
Došli su na misto leuti, guci, gajeti.
Samo more oko njih šumi
i priča priču kako je u vali bilo ribari, svita.
Kad se je svitlilo, potezala braganja, činila tramata.
Kad su naši stari živili
na brujetu od stin, jili matar i spavali na konopima.
Nihove vridne žene na glavani su nosile kašete ribe, uzbrdo.
A danas, ja sama u Veloj Luci – pitan se i mislin kako će
i moje vrime suncobrana i faktora 50
proć, zauvik.

Vela Luka, 8. srpnja 2010.

KAPARE

Uzalud mi sva upornost i domišljatost.
Kapare nikako ne mogu zasadit.
Ni špice, ni kukumari, ni zemju u novinu.
Nikako!
Ali još se nisan pridala
nastavit ću dok ne uspijen.
Ne uspijen li
u šaku zemje poviše mene
stavite sime.
Izreste li i procvita li
najlipšin cviton Mediterana
postat će očigledno
da san i na škoju ostavila trag.

JEDNOM ĆE SIGURNO BITI

Jednom će sigurno biti božićni ukrasi na Brdu iznad Rogača.
Jednom će sigurno biti šum vjetra u krošnjama šoltanskih čempresa.
Jednom će sigurno biti huk valova na Badu.
Jednom će sigurno biti vječni mir u Dočinama.
Jednom ću sigurno položena biti prema Gradini.
Jednom me sigurno ne će biti.
Ali će nedaleko od bivše mene,
moje more sačuvati moj tračak
Kap uz koju sam plovila i kap uz koju sam ronila.

Grohote, 8. siječnja 2010.

NANARE

Koje li zablude
(Ka i mijun drugih)
da se nanare prokuvaju
dva do tri minuta,
a onda se pokriju krpon
da bi se dale izvadit.
Šufigat ih treba!
Šufigat u teči poklopljene na malo uja
pa se onda odma vade jaglon od po šolda
ka od šale.
Onda butat kapulu, petresimul i luk.
A potla angriz.
Rižot od njih najboji je na svitu:
ovo ni Clinton nima!

Zaščitak, 16. srpnja 2010.

Gabrijela Ozretić

JORJA

Lipe li vale duboke
sa dvi špilje, garmon
i prilipin žalon.

Malo daje od žala
u bušku,
japjenica, vela stara.

Japjenica japjениčara
pokojnega Frane,
miruje i snuje,
podsjeća na minule dane.

ŠOLTA

Jema jedan otok
nasrid mora plava,
to je otok mira,
naša Šolta draga.

Šolto, naša mila
nosimo te u srcima.
Volimo te i živimo za te
ti si nan jedina.

Volimo tvoja žala,
čisto more i tvoje škoje,
volimo brda tvoja
i veliko poje.

Dičimo se tobon.
Ostani nan čista,
nek te vali peru
da nan uvek blistaš.

MASLINA

Ti si drivo sveto
znamen jubavi i mira
pa grančice tvoje
svako rado blagoslivja.

Lipa si dok miruješ.
Kad te vitar njiše,
vonj cvita se širi na sve strane,
veselu se tebi pčele razigrane.

Zelana si u sva godišnja doba,
najlipja kad si puna ploda.
Divi se tebi Dalmacija cila,
tako i ja, i Šolta mi mila.

STARE KUŽINE

Još se sićan vonji
pet kužini moji'
starih Buktenica dvori,
dvori moga ditinstva.

Svaka skroz je bila ista,
komin, skancije, stol i banci,
svaka, bila puna je užanci.

Pijatance u svakoj su bile iste,
jemale su i saliže čiste.

MORE

Take lipote na svitu ni
ka ča si mi more ti.

Volin te kad si mirno,
puno valova i kad romoniš,
dok te promatran
uvik se odmorin.

Ti si odmor za srce i dušu,
snaga vela kad vitri pušu.
Kad ti vali tuću u kraj
najlipja si pisma, znaj.

Bogaststvo si velo
ča Bog nan ga je da
volin te, volim more,
volin te, volin ja.

Roman, prvijenac, *ŠKATULE – BATULE*, autorice Venere Stojan prošle godine je objavila nakladnička kuća NAKLADA BOŠKOVIĆ.

U ovom broju donosimo recenziju prof. Željke Horvat – Vukelje. Našoj Šoltanki, Veneri Stojan rođ. Radman iskreno čestitam. Neka joj srce i dalje vodi misao i ruku, a zdravlje neka joj bude vječiti životni suputnik.

Dragi čitatelji nabavite knjigu i pročitajte je nadušak.

ŠKATULE - BATULE

Venera Stojan

Recenzija

Jer život -alkemista stari -

Umijeće znade nepoznato.

Od muka,bolova i sumnja

U mome srcu stvara zlato.

Dobriša Cesarić

Knjiga koja je pred nama potvrđuje misao što ju je veliki hrvatski pjesnik tako elegantno izrekao u samo četiri stiha. Križni put muke, boli, sumnja i neizvjesnosti što ga je autorica Venera Stojan prošla tijekom svoje bolesti urodio je zlatnom knjigom njezina života. Možda to zvuči pretenciozno, ali ova je knjiga za svoju autoricu doista zlatna jer joj je pomogla da iz rudnika svojega djetinjstva na svjetlost dana iznese sve dobro, lijepo, pitomo i plemenito, što će joj dati snage da kroz život nastavi čvrsto, uspravno i vedro. Nakon preboljene zloćudne bolesti autorica, zrela, žena, supruga, majka dvaju odraslih sinova, laća se pera i za vrijeme jedne plovidbe u rodnu joj Maslinicu na Šolti započinje svoje traganje za izgubljenim vremenom. Nižu se epizode koje su obilježile njezino djetinjstvo: odlazak s majkom u Split „učinit provištu“; povratak oca moreplovca s broda; fešta Gospe od sedam žalosti; baletni nastup na školskoj priredbi u haljinici od krep papira; prvi izlasci; upis u srednju školu u Splitu i, dakako, prva ljubav.

Ljubav u ovoj knjizi zauzima osobito mjesto: od dirljive epizode se postarijom Šoltankom koja na trajektu priča o svojoj prvoj i jedinjoj ljubavi pa do uzbudljive priče male Biže (kako su u djetinjstvu zvali autoricu), koja dvije godine uporno čeka svojega Crnog Gusara.

Venera Stojan vješto brodi iz epizode u epizodu, a šavovi što povezuju različite teme gotovo da se i ne vide – sve je međusobno logično povezano kao što na pučini valovi proizlaze jedan od drugoga.

Vraćajući se četrdesetak godina unatrag autorica je, htjela ne htjela, otvorila moćnu kutiju uspomena, koja neće ostaviti ravnodušnim nijednog pripadnika njezine generacije ovih prostora. Tako s Venerom ponovo slušamo Marka Novosela u Malom motorinu, Roya Orbisona i njegovu Pretty woman, zatim You are always on my mind Elvisa Presleyja, neodoljive Miovce i Arsenove „kancone koje bodu u srce ka nož“.

S Venerom se vraćamo u dvorišta svojega djetinjstva i igramo se iznova na vatalo, kukalo i škatule-batule. Pod nepcem nam je okus kruha, masti i cukra, divke i mramornog kolača, a nosnice draškaju mirisi kanele, pršurata, kalumele...

Snažnom lokalnom koloritu pridonosi čakavski dijalekt, s mnogo gotovo zaboravljenih riječi, pa će ova proza bar malo pridonjeti njihovu očuvanju. Velika vrijednost ovoga djela njegova je autentičnost. Autorici bez zadržke vjerujemo. Osjeća se da je pisala iz srca (na jednom mjestu kaže da su ove stranice iz nje “izašle ka ulje“), ne brinući se kakav će umjetnički dojam ostaviti ova ili ona rečenica.

Posve neopterećeno pustila je da joj srce vodi misao i ruku, te je tako nastala ova nepretenciozna, iskrena i topla proza – usudila bih se reći svojevrсни mali šoltanski AMARCORD.

Željka Horvat – Vukelja, prof.

Odlomak iz knjige Škatule – batule

U međuvremenu bi ribari išli na svoje pošte.

S gajet bi se čula škripa od vesala i veselo ribarsko brbljanje.

A onda, onda bi se sve smirilo. Čarobna, veličanstvena tišina. To se ne da opisat. Čini mi se da smo tada davno mi uspavljivali naše malo misto, vikon, vesejen i smijon. I onda bi dan iša leć.

Crvena balota bi se lagano spuštala iza sedan malih škoji našega mista i vidila bi jon jamice na obrazima od smija, ka da mi balota govori: “Ajde, doć ću sutra, odmorite se malo!” Pala bi u more, ostavila još rumene boje na nebo da se još vidi onima ča su bili u Žardinu na škatule – batule ili su išli sa strilicon poplašit kojega repca.

More bi tada zadržalo i primilo je u sebe, tiho, tiho. Oli svak sve mora čut.

Ja i sad virujen da se sunce i more volu najviše na svitu. I da imaju rendes iza naših škoji.

I misto bi zaspalo. More u vali bi se sjajilo ka da je ko ulija srebra u nj. Samo bi se čuja koji pas, dičji glasić sve tiši i tiši, a i kašalj staroga Grge. I ono malo kajjici ča je ostalo zavezano za mule, ka da su zaspali.

U Baščini br 15/16 objavili smo životopise mnogih časnih sestara rodom sa Šolte. U ovom broju objavljujemo oproštajni govor (časne sestre ?) od Leonije Nade Bezić, posljednje časne sestre koja je rođena Šoltanka. Pokoj vječni daruj joj Gospodine.

S. M. LEONIJA NADA BEZIĆ

Na dan Gospodnji i spomendan blažene Majke Terezije, 5. Rujna 2010., preminula je u 86. godini života i 63. godini redovništva naša s. Leonija. S. Leonija Bezić, krsnim imenom Nada, rođena je 12. listopada 1924. godine u Grohotama na otoku Šolta, od oca Cvjetka i majke Tomažine rođ. Bezić, kao drugo od šestero djece. U rodnim Grohotama završila je pučku školu.

Osim s. Leonije iz obitelji Bezić Bogu se posvetio i njezi dvije godine stariji brat don Srećko, a ranije i stric don Marin Bezić. Čestiti i kršćanski život obitelji Bezić i očitovanje nacionalne pripadnosti bili su dovoljan razlog za pogubljenje Cvjetka, oca naše s. Leonije. U rujnu 1943. godine, u ranim jutarnjim satima, s još četvoricom mještana odveden je iz obiteljskog doma i streljan od strane partizana, također mještana.

Vođena glasom o pogubljenju svog oca, tog jutra, s. Leonija je krenula prema mjestu pogubljenja. Tamo je zatekla dokaze o počinjenju zločinu. Bol i tuga za mučki ubijenim ocem ostavila je dubok trag na njezin život te utrla put jačoj povezanosti s braćom, sestrama, nećacima i pranećacima. Tomažina, majka s. Leonije, umrla je 1991. godine u 97. godini života. Doživjela je javno priznanje Šoltana o smaknuću supruga i podizanju spomen obilježja. Koliko je s. Leonija teško podnijela smrt i susret sa stratištem svog oca, govori i to što desetljećima nije odlazila kući. Tek je u starijoj dobi, u nekoliko navrata, posjetila svoje rodno mjesto.

Redovnički put s. Leonije započeo je dolaskom u zajednicu školskih sestara franjevaka u Splitu na Lovretu. U kandidaturu je primljena 19. ožujka 1946. godine. Postulaturu je započela 21. svibnja 1947. godine, a u novicijatu s još pet kolegica ulazi 18. travnja 1948. godine. Prve redovničke zavjete položila je 19. travnja 1949., a doživotne 15. srpnja 1952. godine. Svoje redovničko služenje vršila je s. Leonija u više podružnica: u Splitu na Poljudu, Zagrebu, Makarskoj, Zadru, Vrlici, Trpnju, Kninu, Dubrovniku i, najduže na Lovretu. U svim podružnicama bavila se je šivanjem. U vrijeme kad je s. Leonija djelovala

u sjemeništu u Zadru, radilo se puno, zahtjevno i teško. Osvrćući se na to vrijeme, znala je reći da je to bio pravi misijski rad, rad u predanosti i radosti, gdje je s osobitim je zadovoljstvom šivala svećenička odijela.

U samostanskoj zajednici na Lovretu živjela je od 1975. godine. Tu je zdušno šivala redovnička odijela za sestre svoje zajednice. U radu je bila marljiva, precizna i uredna. S posebnom ljubavlju i brižnošću šivala je za mlade sestre sa željom da im prvo redovničko odijelo bude besprijekorno uredno.

Njegovala je s. Leonija i ljubav prema glazbi i pjevanju što je pokazivala potičući mlade sestre na razvijanje osjećaja za ljepotu crkvene glazbe. Nije izostajala njezina pohvala za svečano pripremljena liturgijska slavlja i skladno pjevanje. S. Leoniju poznajemo kao pobožnu, tihu, strpljivu, predanu, ustrajnu i nenametljivu redovnicu. Samostanska soba i kapela bile su mjesta njene sabranosti i molitve. I za najmanju uslugu iskazivala je duboku zahvalnost, a pohvale je primala na „slavu Božju“. Dostojanstveno se nosila s patnjom obiteljskog križa koji je za mnoge od nas skoro do kraja bio tajna, kao i s teškom bolešću koja ju je pohodila posljednje dane života. I u danima nemoći bila je veoma obazriva. Uvijek i do kraja nastojala je činiti sve kako bi druge sestre što manje opterećivala.

Draga s. Leonija, opraštamo se danas od Vas i osjećamo da s Vama, k nebeskom Ocu, odlazi i dio naše zajednice. Svoje hvala slobodno, tiho i otvoreno pokazivali ste riječju, molitvom, podizanjem sklopljenih ruku i trpljenjem i za sve nas. Dok zahvaljujemo Bogu, milosrdnome Ocu, na daru Vašeg života i redovničkog pripadništva zajednici, sklopljenih ruku molimo da Vas primi u svoju blizinu i podari Vašoj duši pokoj vječni.

Amen.

Split, 7. rujna 2010. godine.

KAZALO

Mario Blagaić:	Uvodna riječ	3
	Vesna Parun pokopana je u Grohotama	5
Branko Pejnović:	Kao da je pjesma bila sreća moja sva	7
Dinko Sule:	Tragom Vesnina pisma	17
Dinko Sule:	Izreke, mudrosti, pozdravi i drugi izričaji govorne Baštine	21
Slavko Kovačić:	U potrazi za spomenikom i nadgrobnim natpisom Marina Antona Bavčevića u Carigradu 2009	38
Ivana Prijatelj Pavičić i Ivana Čapeta Rakić:	Tri Bilinićeva oltara na Šolti	45
Dinko Sule:	Baba turka, di ću se oženit?	58
Dalibor Vladović, Dinko Sule i Nediljko Ževrnja:	Flora otoka Šolte	69
Ivo Rubić:	Oluja nad srednjom Dalmacijom i poplava šoltanskog polja (rujan 1948.)	98
Ivan Kuzmanić:	Cunfo.....	102
	Barba Toma Gardelin	105
Nikola Mateljan:	Naš susid Mome	107
	Jedna večer iz rane mladosti	109
Miroslav Carev:	Muke po Fritzu	112
Mirjana Stanić:	Na mladima svit ostaje	116
Gordana Burica:	Poezija	130
Gabrijela Ozretić:	Poezija	132
	O romanu “Škatule - Batule“ autorice Venere Stojan	137
	S. M. Leonija Nada Bezić.....	140